

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Trithemij, Spanheimensis, Et Postea Divi Jacobi apud Herbipolim Abbatis, Viri suo aevo doctissimi. Tomus ... Annalivm Hirsavgiensivm

Opus nunquam hactenus editum, & ab Eruditis semper desideratum.
Complectens Historiam Franciae Et Germaniae, Gesta Imperatorum,
Regum ...

Trithemius, Johannes

S. Galli, 1690

Bernardus Abbas XXXIX. instituitur Anno Domini MCCCCLX. & præfuit
annis XXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38573

De Bernardo hujus Monasterij Hirsaugiensis

Abbate XXXIX. qui præfuit annis xxii. & aliquot diebus, varisq̄ gestis illius temporis.

Anno Dominicæ Nativitatis memorato MCCCCLX. Indictione Romanorum viii. die mensis Septembris xiv. Prior & Conventus hujus Monasterij Hirsaugiensis, posteaquam Abbatia vacasset Rectore xxiv. diebus, convenerunt in unum ad locum Capitularem, & invocata gratiâ Spiritus Sancti præmissisque orationibus consuetis, in Abbatem concorditer elegerunt Bernardum ex suis Conventualem, qui per Joannem Episcopum Spirenses confirmatus juxta morem, & ordinatus, præfuit annis xxii. & paucis diebus, in quibus multa bona fecit Monasterio, quemadmodum in sequentibus per ordinem enarrabimus.

Fuit enim vir moribus & conversatione valde notabilis: amator & conservator Monasticæ Disciplinæ constantissimus, utpote qui Regularem observantiam Bursfeldensium in se & in subditis suis vigilantissimè custodivit. Erat naturâ homo mitis, mansuetus, affabilis, justus & rectus; bonis & Deum timentibus per humilitatem socius, superbis & cervicosis Monachis corrector & judex severus: in Deum fuit singulari cultu devotus, & in orationibus convenientibus horis quasi continuus. Ingenio promptus, consilio cautus, actione fuit præcipuus. In pauperes misericors extitit, & egenis tempore famis pecuniâ & frumento largissimè subvenit. Propterea benedixit cum Dominus Deus in miserationibus suis, quia Monasterium, quod ære gravatum alieno reperit, in paucis annis liberum & absolutum à cunctis debitis restituit.

Monachorum & Monialium reformatior fuit devotissimus, & plura Cœnobia non solum nostri Ordinis, sed etiam aliarum Religionum, suo vel labore, vel consilio ad Regularis observantiæ integritatem revocavit. Monasterium namque S. Benedicti in Alpersbach nostri Ordinis Constantiensis Diœcesis per ipsum reformatum, unioni Bursfeldensium incorporatum est. Limburgense ipsius consilio & auxilio per Monachos S. Jacobi Moguntinos reformatum est, quod nunc pro dolor videmus exstinctum. Cœnobium quoque Monialium S. Laurentij nostri Ordinis ipse primus reformavit. In Sebach Spirensis Diœcesis non procul à Limburgum Dei adjutorio similiter Abbatiam nostri Ordinis in Lorch ipse primus reformavit. In oppido Wile Cœnobium Fratrum Eremitarum S. Augustini reformavit. Moniales quoque in Urspring, in Pfulligen similiter. Octavum Reformationis suæ Monasterium fuit sororum in Alburg Begutarum, quibus auctoritate Apostolica expulsis propter earum vitæ impuritatem, sorores de tertia Regula S. Dominici nuncupatas, bonæ conversationis & reformationis in locum reposuit; quarum imitatrices hodie ipsum locum inhabitantes, bonæ & irreprehensibilis vitæ introductam observantiam laudabiliter custodiunt: & de laboribus manuum suarum sine cujuscumque hominis injuria vivunt. Contra hanc reformationem in Alburg Beghardi fratres, qui per diversas cellulas in nemore Hirsaugiano

Bernardus
Abbas
xxxix. annis
xx. præfuit.

Conversatio
Abbatia
Bernardi.

Bernardus
Abbas Hirsaugiensis
octo Cœnobia reformatavit.

Beghardi
restitunt.

K k k

saugiano

ſaugiano morabantur, ſe contumaciter oppoſuerunt; dolentes ſibi ſimiles improba converſationis ſorores de latibulo iniquitatis expulſas. Unde contra Bernardum religioſiſſimum Patrem plures machinationes inſidioſas ſtruxerunt, ſed nihil prævaluerunt: quin potius foveam inciderunt quam fecerant. & in laqueo, quem inſidioſè abſconderant proximo ſuo Abbati, comprehenſus eſt pes eorum.

Patria Bernardi Abbatis & parentes in oppido Gernſpach.

Bernardus iſte Abbas Patria fuit Marchionita ex oppido Gernſpach in Marchionatu Badenſi oriundus, & honeſtis parentibus licet humilibus ortus. Qui poſt prima litterarum rudimenta in prioratu Hirfaugienſi Richenbach Monachus factus eſt, & vitam laudabiliter continuavit, quam Regulæ S. P. N. Benedicte credidit eſſe conformem. Verùm poſteaquam Wolſframms Abbas Regularem obſervantiam ad Hirfaugiam introduxit, Bernardus Monachus Richenbach deſeruit, & amore Diſciplinæ Regularis ad Hirfaugiam venit: ubi à Wolſframmo Abbate charitatè ſuſceptus, & congregationi Reſormatorum adſcriptus in omni humilitate converſationem ſuam inſtituit, & ſerenter continuavit. Ordinatus deinde Abbas prioris vitæ puritatem non remiſit, ſed augmentavit, præbens ſe Monachis ſuis omni tempore non ſolum verbo, ſed multo magis exemplo ſanctiſſimæ Converſationis dignum & imitabilem coram Deo & hominibus paſtorem. Numerum Deo ſervientium Fratrum brevi tempore notabiliter auxit; ſuper quibus ut rectè incederent, ſummi Paſtoris amore ſtudioſiſſimè vigilavit. In innocentia cordis ſui gregem Dominicum ſibi commiſſum ſollicitè pavit verbo, pavit exemplo; & ne in itinere ſanctæ converſationis trium ſubſtantialium votorum errarent, pavit alimento.

Tempore introitus ſui ad Abbatiam invenit Monasterium ære alieno gravatum in 12000. florenorum, & cuncta penè ruinoſa ædificia: & quia vir erat timens Deum, benedixit ei Dominus, ut qui ſpiritualia Chriſto Salvatori auxit obſequia, in temporalibus nunquam deficeret. Unde miſericordiâ aditus præmiſſâ florenorum 12000. tempore ſui regiminis integrè ſolvit, & in ſtructuris Monasterij, ornatu Eccleſiæ, cœmendique proventibus annuis plus quàm 6000. florenorum expoſuit, ita quod ſumma pecuniarum omnium, quibus Monasterium hoc Hirfaugienſe ad pinguiorem reduxit fortunam tempore ſui regiminis, facit florenorum 18780. quemadmodum in ſequentibus ſuo ordine dicemus. Unde merito poſteritas Hirfaugienſium omnis Bernardum Abbatem ut fundatorem ſuum alterum recognoſcens æterna habeat in memoria, qui Monasterium reædificans & ornans à debitis omnino fecit liberum, quod plus quam ducentis annis ſemper ære alieno fuerat gravatum.

MCCCLXI.

Unio trium Obſervantiarum Ord. noſtri faciendæ Epifcopo Eichſtat-enſi à Papa committitur.

Anno Bernardi Abbatis primo, Indictione Romanorum ix. Pius Papa II. per Apoſtolica ſcripta mandavit Epifcopo Eichſtat-enſi, ut conſumptis aliquibus viris Religioſis, & in monaſticis Diſciplinis exercitatis, ad ſe vocaret nobiliores trium Ordinis noſtri Obſervantiarum Patres Abbatibus, Mellicenſium, Caſtellenſium & Bursfeldenſium, habitoque cum eis neceſſario tractatu, tres ipſas Obſervantias in unitatem reduceret; & ſi qui intervenirent defectus, Apoſtolica authoritate ſuppleret. Convenientibus autem ad Commiſſarium Apoſtolicum prædictum Epifcopum vocatis Abbatibus

Abbatibus certis, plures inter se habuere tractatus; sed tantam diversitatem rituum, consuetudinum, morum, & constitutionum trium Observantiarum in unitatem reducere nullatenus potuerunt. Bursfeldenses enim, quorum strictior observantia est Regula S. Benedicti magis conformis, ad laxiora Mellicensium & Castellensium noluerunt retrocedere: & Mellicenses cum Castellensibus, quorum reformatio fuit laxior & Regula minus consentanea, observantiam Bursfeldensium, ut duram refutarunt.

Ex eo tempore plures deinceps Patrum factae sunt conventiones in diversis locis non sine magnis expensis & fatigationibus, sed inter eos fieri nunquam potuit uniformitas, usque in praesentem diem. Nostris etiam temporibus Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiscopus Moguntinus plures inter eos saepe habuit pro eodem negotio tractatus, quibus & ipse frequenter interfuit, sed intentionem suam in effectum deducere non potuit. Manent ergo tres Observantiae Ordinis nostri memoratae procul ab invicem differentes: quarum duae, Mellicensis & Castellensis quotidie deficiunt: tertia autem Bursfeldensis de die crescit in diem, proficit & ampliatur.

Eodem anno Dietherus de Isenburg Archiepiscopus Moguntinus anno Pontificatus sui tercio per sententiam Pij Papae II. ab Archiepiscopatu deponitur, & Adolphus de Nassauv jubente Papa in Archiepiscopum sublimatur, & praefuit annis XIV. post cuius obitum Dietherus iterum Archiepiscopus factus praefuit annis VII. Interea vero quod Adolphus praefuit Ecclesiae Moguntinae, Dietherus pro sustentatione sua possedit oppida & Castella in Hoest & Steinheim cum omnibus proventibus eorum, quae sunt duo meliora Ecclesiae Moguntinae commoda sive clenodia. Causae depositionis Dietheri subiectae ferebantur.

Prima causa depositionis fuit: *Quod mandatis Summi Pontificis inobediens & rebellis extitit, annatimque Sedi Apostolica non persolvit 24000. florenorum, quos Romano Pontifici dare quilibet Ecclesiae Moguntinae novellus Archiepiscopus confirmandus introducere consuetudine cogitur.*

Secunda vero causa fuit: *Quod infra sibi tempus constitutum in confirmatione Apostolica neque Sacerdotium assumpsit, nec se ordinari Archiepiscopum fecit.*

Tertia depositionis ejus causa fuit: *Quod Nuntios & Legatos Sedis Apostolicae cum reverentia non suscepit, honorem eis debitum non impendit: sed eorum literis, mandatis, commissionibus & factis contrarius, rebellis & inobediens fuit.*

Quarta causa fuit: *Quod Friderico Palatino Comiti adhaesit, quem Apostolica Sedes illo tempore ad informationem, & instantiam quorundam Principum Regni Germanici ut rebellem & inobedientem condemnarat.*

Ex hac depositione Dietheri Ecclesia Moguntina damna incurrit multa. Dietherus enim vociferans & clamitans injuriam sibi factam a Papa, Friderici Comitis Palatini auxilium contra Adolphum invocavit. Cujus adjutorio Dietherus IX. oppida Ecclesiae Moguntinae in sua obedientia retinuit, caetera vero ad Adolphum ejus adversarium subito defecerunt.

Verum quia Dietherus pecuniâ recompensare Palatini labores simul & expensas in his motibus factas minimè potuit, alienare bona Ecclesiae compulsus fuit. Igitur subscripta Ecclesiae Moguntinae Castella & oppida, Starckberg, Heppenheim, Bensheim, Morlebach, omnemque Stratam Montensem

Trium observantiarum unio fieri non potuit.

Dietherus Archiepiscopus Moguntinus deponitur.

Causa depositionis. Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Fridericus Palatinus Comes adhaesit Diethero.

Montana
Strata im-
pignorat
Palatino
pro centum
millibus
flore norū.

Die Berg-
strata.

Ludovicus
Dux Niger
adhæsit
Adolpho
pro Span-
heim.

Marchio de
Baden

Comes de
Wirten-
berg.

Dux Saxo-
num Wil-
helmus.

Comes Kb-
nigstein.

Dietherus
& Comes
Palatinus
excommu-
nicantur à
Papa.

Montensem cum universis proventibus suis ei pro centum millibus flore-
norum in possessionem tradidit: quorum tamen omnium pro eadem
summa Jus redemptionis Ecclesiæ Moguntinæ reservavit. Terra est mo-
dica, Strata Montensis, inter Heidelberg & Dietburg oppida constituta,
habens oppida, castra & villas non parvæ utilitatis, quam Sifridus quon-
dam Archiepiscopus Moguntinus de Monasterio Laurissensi, tunc nostri
Ordinis, quomodo usurpaverit, & suæ incorporaverit Ecclesiæ, longè su-
pra diximus anno Dominicæ Nativitatis MCCXXXII. Manet autem sub
ditione Comitis Palatini terra memorata usque in præsentem diem.

Adolphus autem contra potentiam Comitis Palatini Diethero affi-
stentis, auxilium Ludovici Ducis Nigri, qui morabatur in Meyenheim
oppidulo, invocavit, assignans ei pro stipendio, quidquid habuit Mo-
guntina Ecclesia in Comitatu & districtu Spanheimensi, Bickelheim,
videlicet, castrum & villam, Sobenheim oppidum. Montzega oppidum
Nusbaum villam. Ulmenam oppidum, & villas plures alias in circuitu,
cum omnibus proventibus & utilitatibus earum, sub certa pecuniarum
summa, redemptione salvâ. Quæ omnia Fridericus Comes Palatinus
sæpeditus jure belli non diu postea suo imperio subiecit.

Carolo autem Marchioni Badensi Adolphus Archiepiscopus pro sti-
pendio contulit in pignus quasdam villas, videlicet Algesheim, Gavvike-
lenheim & nonnullas alias in circuitu cum omnibus proventibus & utili-
tatibus earundem.

Udalricum Comitem de Wirtenberg in auxilium contra Diether-
rum Adolphus invocavit, & conduxit stipendio 20000. florenorum in
prompta pecunia. Erat autem Comes Udalricus homo bellicosus &
audax simul & potens valde.

Wilhelmum quoque Ducem Saxoniarum & Henricum Comitem de
Schvarzenburg Thuringum sibi Adolphus contra Dietherum & Frideri-
cum Comitem Palatinum fecit stipendiarios, assignans eis pro mercede
quædam in Eysfeldt dominia. Comitem verò de Regio lapide vulgariter
Königstein, sororis suæ maritum auxiliatorem habuit, cui pro stipendio
Comitatum Holffheim assignavit. Cernis in quantam injuriam nobilis
illa Moguntina devenit Ecclesia, in cujus desolationem duo Pontifices
acriter contendentes omnia pene destruxerunt.

Adhæserunt Adolpho contra Dietherum & alij Principes & Comites
multi, Joannes videlicet Archiepiscopus Trevirensis, Georgius frater ejus
Episcopus Metensis, Joannes Episcopus Spirensis, Albertus Marchio
Brandenburgicus. Cum Diethero sensit Fridericus Comes Palatinus,
Henricus Landgravius Hassiæ, Philippus Comes de Katzenelenbogen, Phi-
lippus & Joannes Comites de Isenburg, Fratres ejus. Cives quoque Mo-
guntini cum Diethero contra Adolphum senserunt.

In primis igitur postquam Romanus Pontifex Pius II. audivit, quod
Dietherus non curaret ejus sententiam, sed Archiepiscopum se gereret
contra Adolphum, Excommunicationis sententiam in eum fulminavit,
& in omnes, qui partes ejus sequebantur. Fridericum quoque Comitem
Palatinum, propterea quod partes Dietheri defenderet, cum omnibus
sibi adherentibus excommunicavit & interdixit, & multiplicata sunt mala
in terra his Principibus subiecta.

Die.

Dietherus autem in arce Moguntina existens, auxilio Palatini & aliorum sibi consentientium milite contracto plurimo descendit in Ringaugiam, & incolas ejus, homines quidem satis audaces, non dico temerarios, aut promissionibus, aut armis in suas partes compellere nitetur. Audientes autem Ringaugij Comitum Palatini cum Diethero contra se adventum, confestim ad praesidia sua confluunt, & se venientibus non armis, sed latibulis opponunt. Verum propter nimiam aëris inclementiam, exercitus Palatinus diu manere non potuit, alioquin Ringaugij necessario in sententiam Diecheri pervenissent. Soluta igitur obsidione, quantocius Principes ad sua redierunt.

Posthac rumor venit ad aures Dietheri sub nomine certa promissionis, quod si descenderet ad Ringaugios, ad ejus ditionem transirent. Creditur homo hominibus, collectoque rursus exercitu in Ringaugiam cum potentia descendit, & rumorem promissionis falsum & mentitum invenit. Unde confusus, iratus & deceptus ad Moguntiam cum suis reversus est.

Comes autem Palatinus postquam semel in hostes saevire cepit, non potuit quiescere, sed tanquam unicus molossus, quem plures circumstant catelli latrantes, nunc in istum, nunc vero in illum copiarum suarum impetum vibravit & morsus. Et primo quidem, his, quae diximus, per eum transactis, expeditionem movit contra Udalricum Comitem de Wirtemberg, & ejus terram incendio, praeda & ferro, multiplici incurfione hostiliter devastavit.

Comes autem contracto exercitu 10000. pugnatorum, iv. Kalen. Julij contra Heilbronn Regni oppidum, quod erat sub defensione memorati Comitum Palatini, movit exercitum. Quod ubi cives intellexerunt loci, missa legatione ad Comitem, ea quae fuerunt pacis rogabant, & impetraverunt.

Interea Fridericus Comes Palatinus cum una exercitus parte contra Ludovicum Ducem cognomento Nigrum processit ut hostis, quippe saepe deceptus, & oppidum Gaubikelenheim, in primis obsedit, cepit, murosque & terras in circuitu ejus solotenus dejecit; in quo clx. pedites captivavit. Duravit ista Principum & Episcoporum superscriptorum contentio per integrum annum, & non sine multorum damno, periculo & sanguine continuatur in sequentem.

Anno praenotato circa Dominicam quinquagesimam, Nagoltha circa Monasterium istud Hirsaugianum resolutis nivibus in tantum creverat, quod nimius fluentium aquarum impetus amborum montium ima contingebat. Non est visa tanta aquarum inundatio propè Hirsaugiam in hominis memoria.

Eodem anno Ludovicus Rex Galliarum XI. ad instantiam & petitionem Pij Papae II. abrogavit, extirpavit & delevit radicibus de regno suo & Delphinatu Viennensi usum, consuetudinem & nomen legis sive constitutionis in Concilio Basileensi quondam editae, quam Sanctionem Pragmaticam vocaverunt, quae auctoritati Sedis Apostolicae non parum derogabat. Misit ergo Romam ad Pium Pontificem Oratores suos insignes, inter quos fuit Joannes Goffredi Atrebatensis S. R. E. Cardinalis, qui publico in Consistorio & obedientiam nomine praenominati Regis praestiterunt Pontifici, & memoratae Sanctioni Pragmaticae sub testimonio Regalium litterarum sine coactione renuntiaverunt. Litterarum Regalium accepimus talem copiam.

K k k 3

Ludovicus

Iterum Dietherus frustra delectat ad Ringaugienfes.

Palatina expeditio contra Wirtemberg.

Comes Wirtemberg 10000. contra Palatinum misit.

Ludovicus Rex Galliarum Pragmaticam Sanctionem abrogat.

Copia litte-
rarum re-
gis Gallo-
rum ad
Pium Pa-
pam II.

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, tibi Sanctissimo & beatissimo Patri nostro Pio Papa II. obedientiam & plenos devotionis affectus. Deum solum scientes esse, cuius providentiâ bene consultitur rebus humanis, meliusque regna & urbes religione tingi atque defendi, quam armis & manibus, Te Vicarium Dei viventiâ ea veneratione prosequimur, ut sacra (præsertim in Ecclesiasticis rebus) monita tua veluti vocem Pastoris audire, illisque parere prompta mente velimus. Quapropter Beatissime Pater, etsi quadam constitutio in Regno nostro, quam Pragmaticam vocant, magno Prælatorum Conventu, magnaque temporis deliberatione conclusa fuerit, & jam callum obducens quietum propè fixeris statum: Tutamen his ad nos litteris, illam à Regno nostro auferri, explodi abrogarique flagitas. Nobis quoque dilectus & fidelis Consiliarius noster Joannes Episcopus Atrabatenfis, quem cum potestate Legati de latere ad hoc nostrum Regnum misisti, comminoravi ea, ad quæ per ipsum tibi nomine nostro pollicenda, vorvenda, & promittenda, Nos antequam Regnum susciperemus, Religionis instinctu quodam deduxerat. Nos nostra promissa exequi (accedente moderatrice rerum Ecclesiasticarum Tua auctoritate) studemus ac volumus. Et id quidem tanto volumus animo propensior, quanto nobis Regnum Francia florens, & bello vacuum tuetur Deus & protegit.

Rex Gallo-
rum obe-
dientiam
promittit
Summo
Pontifici.

Omnibus itaque victimis potiorẽ obedientiam intelligentes, assensimus his, quæ Tuo nomine nobis aperta sunt: ipsam scilicet Pragmaticam Sanctionem Tibi, tuæque Sedi esse insensam, utpote quæ in seditione & schismatis tempore, atque per seditionem sectionisque à Sede tua figuram, nata sit, & quæ dudum Tibi, à quo sacra leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit auctoritatem, omne Jus, & omnem legem dissolvit. Inde enim exoritur, quod idem Consiliarius nomine Tua Sanctitatis adstruxit, ut dum per Pragmaticam ipsam summa in Ecclesia tua Sedis auctoritas minuitur, dum Prælatis in regno nostro quoddam licentia templam præstruitur, dum congruens unitas ad alia regna, & conformitas tolli videtur, abroganda sit ipsa Pragmatica, pellendaque à Regno nostro, quippe quæ adversus sedem tuam omnem Ecclesiarum matrem ab inferioribus Prælatis lata sit, tanquam (ut scriptura loquitur) quomodo se elevetur virga contra, aut baculus, qui utique lignum est. Quæ quidem Beatissime Pater, licet plerique docti homines consutare niterentur, atque diluere, multaque nos debortarentur abrogare Sanctionem ipsam, Te tamen Principem totius Ecclesie, Te Antistitem sacrorum, Te Dominum gregis Pastorem proficimur & scimus, Teque jubentem sequimur. Tibi & Beatissimo Petri Cathedra consentimus & jungimur. Itaque sicut mandasti, Pragmaticam ipsam à Regno nostro, nostroque Viennensi Delphinatu, & omni ditione nostra, per presentes pellimus, spiritusque abrogamus, & quam, qualẽmve ante Pragmatica ipsius editionem Ecclesiarum, Beneficiorum, aliarumque rerum spiritualium dispositionem, censuram, moderationem in regno nostro, ditioneque nostra Tui prædecessores, Martinus V. & Eugenius IV. Romani Pontifices habebant & exercebant, eandemque nostro adjutori Beatissimo Petro, Tibique successoribus reddimus, præstamus & restituimus cum summo imperio, cum iudicio libero, cum potestate non coarctata. Tu enim cum scias, quid auctoritate divinitus Tibi iradita possides, quas pro Regni nostri & Ecclesiarum in ea tranquillitate postulabimus, non negliges res necessarias, poterisque semper quod optimum fuerit iudicare. Ut re igitur deinceps in Regno nostro potestate tuâ ut voles, eamque exerce. Nam ut hominum memoria nulla contentione capite uno, atque unâ mente ducantur, sic tuis sacris Decretis Ecclesia Prælatis in regno nostro & Delphinatu, consonantiam & obedientiam plenam refundent.

Utatur sua
potestate
Pontifex,
jubet Rex.

Quod

Quod si forte obtinentur aliqui aut reclamabunt. Nos in verbo regio pollicemur. at Tua Beatitudini promittimus, exequi facere tua mandata omni appellationis aut oppositionis obstaculo prorsus excluso, eosque qui Tibi contumaces fuerint, pro tuo iussu comprimemus & refrenabimus. Datum Turonis sub magno sigillo nostro die xx. mensis Novembris, anno Domini MCCCCLXI. & Regni nostri primo.

Hac renuntiatione Pragmaticæ Sanctionis (quâ Galli soli contra Romani Pontificis auctoritatem utebantur) per Oratores Romæ facta, non solum verbo, sed etiam præmissarum testimonio litterarum, Jus solum Romana Ecclesia recepisse jam tunc in regno Gallorum videbatur antiquum, nisi & ipse Rex Ludovicus postea conversus in tyrannidem promissâ negasset, & abrogata denuo usurpasset; ut enim docuit experientia rerum certissima testis, Gallorum Reges semel usurpatam Pragmaticam Sanctionem (quam vis abrogatam ut diximus) defendunt, servant & continent in multis usque in præsentem diem. Unde Julius Papa II. hoc anno, quo hæc scribimus defunctus, Romæ in Concilio Lateranensi anno proximè ante mortem suam, in IV. Sessione, quibusdam viris doctissimis examinandam & damnandam commisit.

Nos etiam ad noticiam posteritatis judicavimus conducere, si Pragmaticæ Sanctionis Principium, editionem & capita, his Chronicis nostris inferamus.

Igitur apud Basileam Germaniæ Civitatem Eugenij IV. Romani Pontificis assensu congregato Concilio, hi quibus Ecclesiasticarum rerum deliberatio fuerat commissa, leges communi omnium sententia sanxerunt, quas Carolus Rex Gallorum VII. pater supradicti Ludovici XI. libenter complectens, mox in Regno suo praticari mandavit. Et inde Pragmaticæ Sanctionis nomen acceperunt, quarum ista sunt Capita.

Primo. Romanus Pontifex quoque decennio Generalem synodum loco quo volet postea congregato. Si negligens erit. potestas esto Patribus id designandi: convocari Concilij locum, nisi necessum erit, Pontifex non mutato.

Secundo. Basileensis Concilij auctoritas & ipsius consistentia Decretorum perpetua esto, quæ nemo unquam, nec ipse Romanus Pontifex tollere, infirmare aut transferre presumit.

Tertio. Romanus Pontifex majores Ecclesias, Metropoles scilicet & Episcopales, Collegiatasque. & eas quibus præficiuntur Abbates, & Ecclesiasticas dignitates, quæ per Electionem sibi deligere Rectorem consueverunt, nemini reservato, præter eas quæ Jure scripto, vel Romani Principatus causa sibi permittuntur. Huic decreto non contraveniatur. Si intercedat causa præter legem faciendi, id Apostolicis scriptis exprimito, idque dum ad Pontificatum quispiam adsumetur, se servaturum jurato.

Quarto. Ecclesia Pastore destituta, hi penes quos est eligendi potestas, die ac loco definito conveniunt, peccatorum suorum confessionem agunt, & Eucharistiam sumunt. Mox confidentes jurejurando præmissis, non negligenter, non dolose, non timide eum qui gerenda dignitati sit idoneus elegunt. Principibus fas non esto pro quopiam commendando molestis precibus, aut violentia comminatione premere aut cogere Electores.

Quinto. Electionis formam & Electi merita Confirmatores Prælati inquirunt. Scribæ & Notarij moderatum salarium accipiunt.

Sexto. Romanus Pontifex, quem sanctitatis normam præ se ferre oportet, huic

Gallorum reges soli Pragmaticam Sanctionem sequuntur.

Quando capere it, quid vel qualis sit Pragmatica Sanctio.

Caput primum Pragmaticæ Sanctionis.

Caput II.

Caput III.

Caput IV.

Caput V.

Caput VI.

huic Sanctioni nequaquam derogato. Si contemnet, & inde ſcandalum exurgat, ad ſubſequentis Univerſale Concilium deferatur.

Caput vii.

Septimò. Electiones eſi pro Canonum auctoritate legitima eſſe videbuntur, ſi inde aut Eccleſia, aut Patria, vel Republica turbari formidabitur, cum huiusmodi Electio ad Romanum Pontificem ſortè referatur, & ea diligenter examinata, nulla dici merebitur, alteram Electionem his, quorum refert, indicito. Electum verò confirmari aut benedici ab alio, quàm ab eo, qui ſine medio electo ſuperior eſt, ſua non eſto. Si in Pontificis curia præſens Electus erit, à Pontifice Benedictionem, ſi volet, accipito. Juramentum poſtea ſuo Præſato præſtato. Secus quiſciet, centum aureorum mulcta eum caſtigato.

Caput viii.

Octavò. Univerſali ſynodo ejuſq. definitionibus & decretis, omnis Catholicus, etiam Romanus Pontifex eatenus obediò, quatenus fides & ſchiſmatum exſcindenda ſedùio poſtulat.

Caput ix.

Nonò. Pragmaticæ Sanctionis Caput eſt de auctoritate Concilij. Quæ ſynodus Sancto Spiritu auctore vocata concedit, eam ſicuti Conſtantiana Concilium Patres deſinière, à Chriſto Deo auctoritatem protinus obtinere credito.

Caput x.

Decimò. Eccleſijs Dei eos Sacerdotes & Patres præſcico, qui doctrinam ſua & vità illuſtres, ut creditum ſibi populum ſollicitè inſtituant, & Deo obedièntem, gratumque reddant.

Caput xi.

Undecimò. Expectativis præterea gratijs, unde plurima oriri mala conſtat, locum eſſe non ſinito.

Caput xii.

Duodecimò. Beneficia (vivo eorum Rectore) nemini reſervato. Cum autem adminiſtratore vacabunt, eorum quibus conferre oportebit, mores & mèrità, graduati ne ſint, an ſecus, cognoviſcito.

Caput xiii.

Decimo tertio. Decretum de Theologo per quaſque Metropoles præbendandis, ad Episcopales quoque Eccleſias extendito, ut in illis præbenda Theologo conferatur, qui in aliqua Generali Academia decennem litteris operam navavit. Beneficio donatus Verbum Dei prædicato, & per quaſque hebdomadas ſemel atque iterum ſacras Litteras audire volentes, explanato. Negligenti quotidiana ſtipendia ſubtrahito.

Caput xiv.

Decimo quarto. Porro de his, qui gradu alicujus diſciplina perfecti ſunt, hunc ordinem obſervato. Primum poſt hanc Sanctionem vacuum poſſeſſore beneficii, Doctore, vel Licentiato, vel Baſcalaurio conferito. Duo deinceps, qua Rectore carebunt, bene merentibus Clericis concedito. Quod his duobus ſucceſſivum erit, illud graduatus obtincto.

Caput xv.

Decimo quinto. Igitur Scholaſtici gradu inſignes ſua nomina Beneficiorum Collatoribus, dum quadrageſima agitur, ſcripta quottannis tradunto. Beneficiorum præter Decretum collatio facta, inanis eſto.

Caput xvi.

Decimo ſexto. E locis, qui ab urbe quatuor dierum itinere diſtant, in ſui vocandi Romam, niſi in majoribus cauſis, Jus non eſto.

Caput xvii.

Decimo ſeptimo. Qui damno aut injurià gravabitur, cum qui proximus eſt ſuperior, appellato. Si tale eſt damnum, quod per ejus ſententiam reſtitui poteſt; alioquin ſi ad Romanam Eccleſiam iudex per exemptionem perſiſtiſſet, cauſam deſiniendam ad eum, qui ejuſdem regionis eſt, iudicem (ſi metus abeſt) Pontifex committito.

Caput xviii.

Decimo octavo. A gravamine aut interlocutione Judicis, ſecundo non prævocato, eum qui fruſtra & inaniter ante latam ſententiam appellat, quindecim ſlorentis, præter cæteras litis impenſas mulctato.

Decimo

Decimo nono. Triennem alicujus Beneficij & quietum possessorem non turbato, nisi hostilitate, metu, vel gravi impedimento tardatus eris, ne per id triennium impetere poteris possidentem. Caput XIX.

Vigesimo. Cardinales viginti quatuor tantum Divina & humana scientia eruditos, annorum triginta, boni nominis ac generis legitimi, qui Republica Christiana consulere possint, Pontifex de suorum Fratrum consilio proficito. Caput XX.

Vigesimo primo. De dignitatibus & beneficij Ecclesiasticis quibusvis collatis aut conferendis, nihil prorsus, sed neque Annatas, neque fructuum primitias, neque ut vulgo dicitur Deportum, Pontifex exigit. Notarij & scribis mercedem, qui beneficium recipit, solvito. Hujus Decreti prævaricatori panam Simoniacis debitam infligito. Nihil præterea Juris aut tituli in beneficij contra hanc prohibitionem impetratis sibi acquisitum intelligat. Caput XXI.

Vigesimo secundo. Clerici qui Ecclesiarum & Divini cultus obsequijs deputantur, rem omnem divinam & Dei laudes, sancte, distincte & graviter celebrato ad IESU nomen caput reverenter demittunt. Decanos & reliquos per Ecclesias profanos hujus statuti prævaricatores castigato. Caput XXII.

Vigesimo tertio. Consuetudinem, quã inductum est, eum qui in aliqua honorum Choro adfuerit, omnium distributionum participem esse, tollito, idque ad Decanos & Præpositos, qui suarum prætextu dignitatum rei Divine non adjuvant, extendito. Caput XXIII.

Vigesimo quarto. Quos noveris, dum res Divina agitur, per Ecclesiam aut juxta illam deambulare, aut confabulari, totius diei quo hoc fecerint, distributionibus privato. Iterum verò in hoc ipso delinquentes, unius mensis stipendio multato. Caput XXIV.

Vigesimo quinto. Tabulam, ubi designentur hi, qui definitis hebdomadibus sua officia exequi debent in Choro, appendito. Negligenti, totius diei stipem denegato. Caput XXV.

Vigesimo sexto. Fidei symbolum non truncato, sed ad verbum absoluto decantato. Camenas vulgi in Ecclesia canere Laicos prohibeto. Caput XXVI.

Vigesimo septimo. Rem Divinam (quam Missam appellamus) sine ministro nunquam celebrato. Dum cam facis, vocem exaltato, quã à circumstantibus exaudiri possit. Secus agentem corripito. Caput XXVII.

Vigesimo octavo. Canonicos qui se debitoribus obnoxios ita constituunt, ut si statuto die debito se non absolverint, interdicto rei Divine cohibentur, à stipendijs Ecclesie toto trimestri abstinere, nec quicquam inde quam diu Divinis abstinere, percipiunt. Caput XXVIII.

Vigesimo nono. Solemnibus diebus dum major Missa fieri debet, capitulum non cogito, per integram alioquin hebdomadam transgressores quotidiana stipe privato. Caput XXIX.

Trigesimo. Spectacula ludorum, comestiones, choreas, nundinationes, ludioria & larvatas personas incedere, ab Ecclesijs & sacris locis arceito. Contemptorem Clericam trimestri proventu abstinere jubeto, reliquos censura Ecclesiastica cohibeto. Caput XXX.

Trigesimo primo. Clerico inusvis status concubinam forviti, à secunda hujus sanctionis promulgatione non respicienti, beneficiorum suorum perceptionem menses tres interdicto, & eos fructus in Ecclesiarum, unde percipiuntur, utilitatem impendito. Hanc autem constitutionem in synodis & capitulis

capitulis promulgari quotannis imperato. Nec minus Laicos admoneto nullam preter legitimam uxorem turpi copulâ contingere.

Caput
xxxii.

Trigesimo secundo. Excommunicatos ante latam sententiam & reuera denuntiata, non vitato, nisi tam notoria Excommunicatio erit, qua non valeat ignorari.

Caput
xxxiii.

Trigesimo tertio. Nulli omnino Genti, Communitati vel loco sacris interdicitur, nisi per semet, aut per privatos, aut officiales, id est, per suos magistratus culpam admiserit. Iniquum siquidem est, ob uniuscuiusque privati hominis delictum serare innocentes.

Caput ulti-
mum.

Trigesimo quarto. Nullius litteris, quibus quempiam beneficio aut suo iure se abdicasse narratur, nisi testibus aut fidei documento id factum esse constet, creditur.

Finis est hic jam Pragmaticæ Sanctionis Capitulum, quam ut paulò diximus ante, Carolus Gallorum Rex VII. (auctoritate Concilij Basileensis) in Parlamenti senatu promulgari mandavit, viii. die mensis Julij anno Dominicæ Nativitatis MCCCCXXXVIII. Indictione Romanorum I. Reliquæ nationes ad instantiam Romanorum Pontificum ea usa non sunt; Gallia sola pragmatizans in ea perseverat in præsens.

MCCCCXLII.

Anno Bernardi Abbatis II. Indictione Romanorum x. die mensis Februarij prima, horâ undecimâ, minuto xxxiii. post meridiem in nocte, Ego Joannes Trithemius compilator hujus operis, Abbas postea in Spanheim, ac deinde apud sanctum Jacobum in suburbanis Wirzburgensium, Ordinis D. P. Benedicti, patre Joanne de Heidenberg, matre Elisabeth de Longovico, in peccatis natus sum, sed in Christo regeneratus fonte baptismatis in villa Tritenheim Diocesis Trevirorum juxta litus Mosellæ, tribus in descensu à civitate Treverica milliaribus. anno Pij Papæ II. quarto, Regni autem Friderici Imperatoris XXII.

Joannes
Trithemius
postea Ab-
bas in Span-
heim, hoc
anno nasci-
tur.

Udalricus
fuit Abbas in
Spanheim
annis v.

Eodem anno, Conrado Abbate Monasterij Spanheimensis mortuo ac sepulto, Udalricus de Zeisckheim in Abbatia successit, & præfuit annis v. diebus xxiii. & Monasterium prius aere nimis gravatum alieno, per inutile regimen suum debitis quotidie majoribus involvit: Censibus & proventus quotquot occultè potuit, vendidit, & pene omnia dissipavit.

Anno prænotato, posteaquam inter Fridericum Comitem Palatinum Defensorem Dietheri de Isenburg, & Adolphum de Nassav cum adherentibus ei, longa concertatio durasset, etiam fessis aliquantulum partibus, amicorum consilio per oratores Principum de pace fuit tractatum. Igitur convenientibus in unum, quibus consultandi pro pace legatio fuerat commissa, sub certis clausulis atque capitulis negotium concordie in medium fuit propositum. Placuit ergo in communi omnibus pro eo quod non haberent concludendi potestatem, ut singuli suis Principibus super conditionibus pacis atque capitulis facerent relationem, & quicquid illis in communi placeret, in proximo conventu eorundem firmaretur. His actis discessum est. Adolphus autem impatiens morarum, conventum pro concordia facienda exspectare contempsit, sed in exterminium Dietheri socium exercitum concitavit. Rumor quippe falsus exierat, cujus fuit credulitate deceptus, quia Palatinus, qui dicebatur esse in Bavaria, manserat occultè in patria. Igitur Carolus Marchio Badensis, Georgius Episcopus Metensis, Fridericus & Udalricus Comes de Wirtemberg

Adolphus
cum Princi-
pibus suis
devastat
Palatina-
tum.

contractio

contracto milite adunaverunt exercitum 600. videlicet Equitum, & 6000. peditum, & terram Palatini Comitis (quem longè extra patriam credebant absentem) devastare ceperunt. Et in primis quidem Heidelberg oppidum obsidione cinxerunt; quod cum Comes intellexisset, viros secum armatos, quotquot videbantur necessarii, secum assumens, occultè nocturno tempore intravit oppidum, & paucissimis cognitis, custodias & defensores per muros & turres sufficienter collocavit. Videntes autem postridie obsessores, quod expugnare oppidum non possent, soluta obsidione inde recesserunt, expeditionem ulterius moventes. Deinde haud procul ab Heidelberg oppido residentiae Comitis Palatini castra posuerunt, quibus locatis auxiliarij missi ab Adolpho 400. supervenerunt equites, peditumque 3000. paucisque diebus quieverunt. Ultimà verò die mensis Junij anno præcedente mane in aurora, tres Principes Georgius Metensis Episcopus, Carolus Marchio Badensis, & Udalricus Comes de Wirtemberg cum multis alijs Comitibus atque Nobilibus peditatu in castris relicto, cum solo equitatu 1000. circiter virorum in agrum Heidelbergensem iter descedunt, & pedetentim equitantes igne cuncta villagia & curtes Religiosorum devastare simul & incendere ceperunt. Fridericus autem Comes Palatinus per exploratores de hostium intentione mane certificatus, cum septingentis equitibus & peditatu multo, cum adhuc tenebrae essent, Heidelbergam exivit, & in proximo nemore, ubi hostes transiri fuerant, se abscondit. Supervenit à casu Dietherus de Isenburg cum 300. equitibus, & se Palatini copijs latenter conjunxit. Postquam ergo tres memorati Principes cum equitatu pertransissent, in nemore, haud procul à Seckenheim villa, Palatinum cum suis latitantem, & jam pervenissent inter angustias Rheni & Neccari, ubi nullus erat locus fugam retrorsum, surgunt de insidijs, qui lacuerunt Palatinenses, & impetum facientes à tergo præcedentes invadunt, percutiunt, vulnerant & occidunt. Quò fugerent jam miseri ab hostibus & equis præclusi? Videntes ergo Principes jam sæpediti, quòd nullus esset evadendi locus, nisi ferro tantum relicto, tumultuario impetu conversi contra venientes dimicare ceperunt contra 4000. mille, & contra multos pauci: ceciderunt in eo prælio multi ex trium parte Principum, inter quos duo fuerunt nobilissimi Comites, alter de Helffenstein, alter verò de Salm. Capti autem fuerunt Georgius Episcopus Metensis, Carolus frater ejus Marchio Badensis, Udalricus Comes de Wirtemberg, & alij Comites nobiles & ignobiles fermè 500. Reliqui non occisi gladio per fugam salvati sunt. Captivi omnes in oppidum Heidelberg cum magno triumpho ducti fuerunt, & vinculis mancipati, sese tandem pecuniâ multâ redemerunt. Acta sunt hæc in Campo latissimo non procul à Landenburgo, ultimo Junij.

Georgius Metensis Episcopus Jacobi Marchionis de Baden quondam filius & Caroli frater Germanus, pro liberatione sua de captivitate Palatino Comiti Friderico 45000. florenorum dare compulsus fuit. Denique se cum omni militia sua & tribus in Lotharingia castellis Bergard, sancti Theobaldi, & S. Crucis Palatino perpetuò scripsit obnoxium. Carolus Marchio Badensis pro sua liberatione Palatino promisit, scripsit & dedit centum millia florenorum, ut diximus. Verum quia tanta pecuniarum summa non erat in promptu ad manum, tali conditione suo triumphatori

L 11 2

satisfecit.

Heidelberg oppidum Comitis Palatini obsidione cingitur.

Tres Principes Palatinatum devastant.

Comes Palatinus latuit in nemore cum 4000.

Comes Palatinus obtinuit victoriam contra Principes.

Episcopus Metensis in 45000. florenorum multatus est.

Marchio Badensis in 100000. multatus fuit.

fatisfecit. Quidquid in Comitatu Spanheimensi habuit, Palatinatus sui redemptionis titulo tradidit. Oppida quoque in Scrata Montensi, Beseckheim, Bensheim, cum telonio & castello, simili sub redemptionis jure assignavit. Insuper omni redemptionis juri, quod se habere super oppido Heidelberg & Eppingen prætendebat, venationibus quoque & piscationibus inter Selz & Gemersheim in terra & Rheno, pro quibus antea lis & contentio fuerat, in perpetuum renuntiavit. Oppidum denique Pforzheim Palatinatus feudale constituit, & se cum omni posteritate sua & litteris & juramento necessarijs, in perpetuum eidem obnoxium fecit. Udalricus autem Comes de Wirtemberg pro centum florenorum millibus à Palatino fuit similiter multatus. Quorum in promptu fuerunt soluta 40000. viginti autem millia florenorum Comiti memorato ab Adolpho de Nassav Moguntino Archiepiscopo contra Dietherum super strata Montensi assignata, idem Comes Palatino Comiti resignavit. & sic fuerunt soluta florenorum 60000. De reliquis verò 40000. Comes de Wirtemberg Comiti Palatino pensionem dabit annuam 20000. florenorum, quam necessarijs monumentis confirmavit. Marbach insuper oppidum Palatino feudale constituit, & se cum omni militia sua Palatinatus obnoxium scripsit. His factis Principes liberati fuerunt.

Principibus in captivitate actis, ut dictum est, Fridericus Comes Palatinus contra Joannem Nix Episcopum Spirensis traduxit exercitum, & imprimis oppidum Rottenburg cum castello annexo circumdedit obsidione, expugnavit & cepit. Postremò ad instantiam Capituli Ecclesiæ Spirensis concordia sub tali conditione facta est. Castellum cum oppido Rottenburg similiter & Werfau perpetuò juris sint Palatini. In nemore quoque Spirensis Ecclesiæ dicto Lufhart omnis venatio soli cedat Palatino cunctis temporibus. His ita conclusis post miserabilem Ecclesiæ Spirensis desolationem, post rapinas & incendia multa, pax reformatur Ecclesiæ, non sine incommodo ejus maximo.

Anno prænotato, Albertus Marchio de Brandenburg ad sociatus civibus Regni mandante Friderico Imperatore III. iterum contra Ludovicum Baviaræ Ducem cognomento Divitem, validum produxit exercitum, & ingressus terram ejus rapinam & incendio cuncta devastare cepit. Ludovicus autem valido Bohemorum & Bavarorum contracto exercitu Ulmensium & Marchionitarum terras ingreditur, & omnia incendio & rapina demoliri & destruere conabatur. Nec erat qui potentie roboris ejus posset resistere: Navv villam opulentissimam cum alijs sexaginta numero cepit, spoliavit & destruxit, quorum major pars ad dominium pertinebat civium oppidi Ulmensis. Et hæc paululum ante quadragesimam circa carnis privium facta sunt per eundem.

Postea eodem anno, xvi. die mensis Junij, Albertus Marchio Brandenburgensis, Udalricus Comes Wirtembergensis (necdum captus à Palatino) cum civibus Regni & multis nobilibus obsederunt Heidenheim oppidum Eichstattenensis Diocesis. Quod ubi Ludovico innotuit, cum exercitu venit, & eos ab obsidione fugavit, castra eorum obtinuit, atque nobilium plures cepit ac nonnullos occidit. Multam in castris Marchionis substantiam in auro, argento, armis, equis & curribus reperit, & oppidum liberavit. Marchio autem metu territus aufugiens in Albeck proximum

Comes
Wirtembergensis multatus in centum millibus.

Episcopus
Spirensis per Comitum Palatinum ad pacem compellitur.

Inter Marchionem Brandenburgensem & Ducem Baviaræ concertatio.

Ludovicus Dux Marchionem fugavit ab obsidione Heidenheim.

mum castrum se recepit. Comes verò de Wirtenberg ad Marchionem, Badensem descendit, & cum eo ultima die mensis Junij à Palatino Comite, sicut dictum est, captus fuit. Dux posthac Ludovicus Marchione fugato Hengen castrum & oppidum simul obsidione firmissima circumdedit. Venit contra eum denuo Albertus Marchio cum exercitu suo, liberaturus inclusos in oppido cives, quos tamen liberare non potuit; nam Ludovicus & oppidum & castrum violenter obtinuit, & congressione facta multos de exercitu Alberti gladio prostravit.

Eodem anno in mense Octobri, Adolphus de Nassav, quem Pius Papa II. abrogato, sicut diximus, Diethero de Isenburg, Archiepiscopum instituerat Moguntinum, consilio suorum habito urbem capere Moguntinam cupiebat. Cives enim Moguntini partes Dietheri sequebantur. Ludovicus igitur Dux Bavariæ cognomento Niger, qui morabatur in Meissenheim, Alvicus Comes de Sulz, Eberhardus de Königstein, & quidam alij ex Nobilibus hujus Provinciæ onus subeantes, Olyvinum & Dudonem Cives Moguntinos traditores urbis in consilium admiserunt, quorum informatione res erat peragenda. Cùmque tempus adesset negotio præstitutum in Vigilia SS. Apostolorum Simonis & Judæ, memorari Comitibus unà cum Duce Ludovico, Ringaugiensibus quoque, & armato milite non minus plurimo in profunda nocte, cùm silentium jam quietum tenerent omnia, cum scalis & machinis ad fossatum civitatis in eo pervenerunt loco, ubi propter difficilem aditum custodibus non videbatur opus, & falce facta tramite per vepres & dumeta muros aggrediuntur, scalasque applicantes viribus totis parabant ascensum. Interea dum scalas apponerent muris, vidit quispiam muro insidentem, eminentemque noctuam, quæ sedens uno fixa in loco super murum jam extendit, jamque depressit vocem. Cùmque hoc in longam faceret horam, territi fuere cernentes, propterea quod latere fortem super muros arbitrarentur custodiam; nam propter tenebrarum horrorem clarè quid esset, discernere non poterant. Propè jam erat, si paulò diutius durasset spectaculum, ut scalis à muro depositis infecto negotio retrocessissent metu perculsi. Cùm ecce subito bestia devolans metu liberavit fermè desperatos. Jam deinceps facti alacriores per scalas conscenderunt erectas, atque successivè silentèque introgressi traditorum auxilio custodias occupant, proximamque urbis portam, quæ Gavij porta nominatur, applicatis machinis infringunt, & aperiunt, per quam totum exercitum foris prætolantem intromittunt. Expergefacti cives tam ex clamore vigilum insolito, quam ex fragore portarum & hostium strepitu, correptis armistumultuariè, quid agerent, non satis scire potuerunt. Primo itaque impetu in paucos hostes irruerunt pugnaturi, sed fracta urbis porta mox equites, peditesque hostiles ingressi civitatem, suis audaciam & vires contra miseros addiderunt. Coadunati tandem cives fortiter contra hostes pugnaverunt, & cùm eos bis terque retrocedere compulissent, numero tamen eorum tandem superati sunt, & quadringentis eorum occisis succubuerunt. Nam hostes ab una parte cum civibus acriter pugnant; & in alia parte civitatem per traditores fecerunt incendi, unde miseri cives & urbem ardere videntes, & se imparibus cum hoste viribus decertare non posse considerantes, projectis armis deditionem fecerunt. Quo facto civitate pulsi sunt omnes, qui arma

Ludovicus
Dux oppi-
dum & ca-
stellum
Hengen ob-
tinuit.

Adolphus
Mogun-
tiam capere
tentat.

Olwin &
Dudo ci-
vium suo-
rum
traditores.

Noctua
muro insi-
dens diu-
tius lustr &
terrui ho-
stes.

Moguntia
civitas ab
Adolpho
Archiepisc.
capta est.

Cives spo-
liantur &
trucidan-
tur.

Prædam
hoſtis in
urbe Mo-
guntina
ingentem
reperit.

ferre potuiſſent, tam celeriter exire coacti, ut ne ſalutatio quidem ſuorum concederetur. Egrediebantur enim neceſſitate urgente omnes, uxoribus, liberis, amicis & bonis omnibus in hoſtium poteſtate relictis, & ibant egentes atque mendici. Prædam hoſtis reperit ingentem, quæ non unius civitatis, ſed penè totius Patriæ theſaurus eſſe videbatur. Omnium namque in circuitu Monaſteriorum, Eccleſiarum, Nobilium & ruſticorum bona mobilia in civitatem fuerant reſpoſita metu hoſtilitatis à facie inimici. Nemini parcebant nec Clericis, non Clauſtralibus, non Civibus, ſed quidquid in tota civitate poterant invenire, abſque ulla miſeratione rapuerunt. Videres miniſtros Chriſti Sacerdotes unà cum Judæis crudeliter captos, & in Altam Villam ſatis crudeliter & ignominioſè duci ligatos. Omnes enim qui cum Adolpho non ſenſerunt contra Dietherum, à Papa Pio II. denuntiabantur excommunicari. Et quicumque in Civitate Moguntina prius quàm caperetur, non ſentiebant cum Diethero contra Pium Pontificem Romanum, ejus cenſuras & ſententias, interdicitum, & Adolphi promotionem contemnendo, urbe pellebantur.

Eberhardus
Abbas S. Ja-
cobi cum
ſuis Mona-
chis Mo-
guntinæ de
Monaſterio
ſuo pellitur.

Præfuit illis diebus Monaſterio S. Jacobi noſtri Ordinis in Monte Specioſo juxta mœnia foris civitatem Eberhardus de Venlo Abbas, vir experientiæ & prudentiæ multæ, ſecundum inſtituta Bursfeldenſium unà cum Monachis ſuis optimè reformatus. Is cum Papæ mandata conſtantiffimè in ſe & in Monachis ſuis obſervaret, nec in præſentia Excommunicatorum & interdicatorum ab eo conſentiret celebrare Divina, juſſus eſt Monaſterio cum ſuis deſerto, procul abire. Qui Chriſti Vicario malens obedire, quàm Diethero, & ipſe diſceſſit ab urbe, & Monachos ſuos præcepit exire de Cœnobio; Prior itaque proceſſionaliter unà cum conventu per mediam Civitatem tranſiens exivit de Cœnobio ſignum S. Crucis Othone de Selbach nobili præferente Donato. Tres duntaxat ſeniores in Monaſterio ad ſarcinas, ut ſolet dici, remanſerunt. Fratres autem hinc inde diſperſi, alij apud S. Matthiam propè Treverim, alij verò in Colonia apud S. Martinum, alij in alijs locis manſiones receperunt ad tempus. In ea nocte dum civitas Moguntina caperetur ab Adolpho, Dietherus præful abrogatus unà cum Philippo Comite de Kazenclenbogen erant in caſtro, quod urbi jacet annexum, Fridericum Comitem Palatinum exſpectantes, qui illò erat poſtera die venturus. Audito autem tumultu, & intellecto quod hoſtes præoccupaſſent civitatem, per murum ſubmiſſi navicula Rhenum ſulcantes evaſerunt. Comes enim Palatinus conſilio Mathematici ſui Matthiæ de Kemnaten præmonitus nunquam induci potuit, ut in Moguntia vel una nocte permanſiſſet, eò quòd urbem ſibi periculofam aſtra prænuntiarent.

Dietherus
per murum
ſubmiſſus
in navicula
fugit per
Rhenum.

Lanſtein
oppidū ab
Archiepiſc.
Treviro-
rum fruſtra
bis obſide-
detur.

Interea verò dum hæc in Moguntina Dioceſi gererentur bella, Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum volens & ipſe mandatis obedire Apoſtolicis, & exterminare Dietherum, Lanſtein oppidum, quod parum diſtat à Confluentia juxta Rhenum (cujus Incolæ partes Dietheri ſequebantur) bina obſidione vallavit. Eſt autem prædictum oppidum in Dioceſi quidem Trevirorum, ſed Jure Dominij Eccleſiæ pertinet Moguntina. Obſeſſi ergo ab Archiepiſcopo Cives fortiter egerunt, murorum & turrium firmitate deſenſi; hoſtes tandem deſatigatos ſine effectu recedere compulerunt. Alterà poſt hæc vice Archiepiſcopus

denuo

denuo contra eos firmavit oblationem, & denuo sine effectu cum damno Ecclesie suae & confusione abire compulsus est. Postremo fatigatis Principibus & exhaustis ararijs, de concordia reformanda inter Dietherum & Adolphum cepit haberi tractatus, qui apud Frankenfurt oppidum Regni tali fuit conditione postea conclusus: Dietherus Archiepiscopatum Ecclesie Moguntinae cum omnibus bello vel pace contractis eatenus debitis Adolpho resignavit, & pro sustentatione sua, quamdiu viveret in humanis, Lanstein oppidum Castellum & telonium, oppidum quoque Hoesst, Castellum & telonium, Steinheim oppidum & telonium, Dieppurg quoque oppidum cum omnibus proventibus eorum liberè suscepit, & sic tandem pax reformata est, post omnimodam penè desolationem.

In hac negotiorum compositione Friderico Palatino Comiti pro impensis cum Diethero habitis contra Adolphum, assignati sunt 1000. floreni annui census super telonio in Erenfels, cum 20000. florenis redimibiles. Pro novem verò millibus florenorum, quos Ringaugienses Palatino se daturos promiserant, dum Petersheim oppidum caperetur, ut supra diximus, & necdum satisfecerunt, ipsum oppidum Petersheim sub titulo redemptionis fuit assignatum, usque in presentem diem non redemptum.

Adolphus itaque in Archiepiscopatu jam deinceps quietus, & liberatus ab infestatione Dietheri, Comitisque Palatini, praefuit annis XIII. Civitatem verò Moguntinam, quae prius Regni Germanici fuit libera, in servitutem sibi & successoribus suis redegit, quam etiam possident in praesens tempus. Erat autem Civitas memorata dum caperetur ab Adolpho, ac nimirum gravata alieno, tantisque involuta debitis, ut si capta non fuisset, brevi in seipsa miserabiliter fuisset desolata. Post captivitatem verò suam, debitis simul ac libertate nudata, creditores omnes nihil solvendo sefellit, emolumentum solvens Ecclesiae Pontifici, sed gravamina non admittens debitorum; quod jure vel injuriâ fiat, nihil mea interest. Novi Monasterium, cujus Rector eodem anno senatui Moguntino & civium Communitati centum & mille florenos Rhenenses pro annua pensione in prompta pecunia tradiderat, cautionibus ex more praemissis. Sed Urbe capta nihil Monasterio illi vel pensum, vel restitutum est usque in presentem diem. Simile contigit multis, quoniam Praeful Moguntinus proficuum Civitatis accepit, sed gravamina refutavit.

Post captivitatem Moguntinam, cum Adolphus jam Pontificatu potiretur, & urbe, extorribus facultatem indulgit in eam regrediendi sub certis tamen legibus, ut omnes in ejus verba sine contradictione jurarent. Tunc etiam supradictus Abbas Eberhardus cum Monachis suis ad Coenobium S. Jacobi reversus est, & gratiam apud Pontificem Adolphum pro constantia sua in eum exhibita, reperit singularem.

Annoigitur praenotato Fridericus Comes Palatinus Cultor, & Amator Justitiae, subditorum suorum pauperum curam gerens pervigilem, Parlamentum, quod Curiale Judicium nuncupans, instituit, in quod viros Jure peritos cum certis Nobilibus Assessores & Judices collocavit, qui Justitiam administrarent omnibus, nulli facientes injuriam.

Eodem anno vicesima prima die mensis Augusti, quae fuit Sabbatho post Festum Assumptionis Beatissimae Mariae semper Virginis, domus scribarum,

Concordia
inter Adol-
phum &
Dietherum
fit Fran-
kenfurti.

Moguntia
Civitas Re-
galis libera,
in servitu-
tem redigi-
tur.

Exules Mo-
guntini re-
vertuntur
in Urbem.

Curiale Ju-
dicium
Heidelberg.
instituitur.

barum ſive Cancellariæ Principis Palatini Heidelbergæ, caſuali fuit igne incenſa & exuſta, cum libris nonnullis atque Regiſtris. In cujus locum Fridericus eam quæ hodie cernitur, ſatis pulchram & ſumptuoſam brevi reſtituit.

Mytilene
Inſula captur
à Turcis
impijs.

Eodem quoque anno Mahumetes Turcorum Imperator crudelis Mytilenem Chriſtianorum Inſulam opulentiffimam hoſtili devaſtaſt incurſur: quam multis credentium millibus occiſis & captis, ſuo imperio ſubjecit.

MCCCCLXIII.

Anno Bernardi Abbatis tertio, Indiſtione Romanorum undecima, die menſis Februarij tertia decima, obiit Theodoricus ex Comitibus de Mœrs Archiepiſcopus Colonienſis, anno Pontificatus ſui quadreſimo octavo, & in majori Eccleſia cum honore ſepelitur: vir ſapiens, prudens & magnificus, qui ſuis utiliter præfuit; & quod hodie magni æſtimatur apud noſtrates, temporalium rerum poſſeſſiones in auro, argento, vino, frumento, ædificijs & proventibus annuis valdè ampliavit.

Rupertus
Comes Pa-
latinus ſic
Archiepiſc.
Colonix
annis xvii.

Quo mortuo atque ſepulto, convenientes in unum Eccleſiæ Canonici penultima die menſis Martij anno prænotato in Archiepiſcopum unanimi conſenſu elegerunt Rupertum ex Comitibus Palatinis, Bavariæque Ducibus Concanonicum ſuum, qui Frater erat germanus Ludovici Pij Patris Philippi, & ſæpiſſimè nominati Principis Friderici ſimiliter uterinus. Confirmatus autem & ordinatus juxta conſuetudinem, Archiepiſcopus præfuit annis decem & ſeptem in tribulationibus multis: & poſtea ſicut diximus ſuo loco, miſerabiliter interiit.

Imperator
Fridericus
à ſuis Vien-
næ obſide-
batur in
caſtro.

Eodem anno Fridericus Imperator tertius cum Maximiliano filio, à ſubditis ſuis in Arce Vienneniſi auxilio & conſilio Ducis Alberti fratris ſui, duriffima obſidione circumdatus eſt. Obſeſſis vim faciebant obſidentes, & arcem machinis atque bombardis ſine intermiſſione fortiter impugnant. Et quod fuit omnium graviffimum, victualia deficiebant obſeſſis. Igitur neceſſitate compulſus Imperator Georgium Bohemiæ Regem hæreticum per litteras invocat; qui veniens & pacem faciens, eum de obſidione ſuorum tali moderamine liberavit, ut nec victor eſſe videretur idem, nec ſuperatus.

Anno item prænotato victualium magna fuit copia. Nam una vini menſura apud Moſellanos Rhenanos, & Francos pro uno vendebatur denario ſive obulo Hallenſi: quorum duodecim faciunt ſolidum unum. Frumentum etiam vili pretio vendebatur; quia ubique fuit abundantia.

Cœnobium
Montis
Monacho-
rum Bam-
bergæ re-
formatur.

Hoc ipſo anno Pius Papa ſecundus mandavit Georgio de Schauenburg Epifcopo Babenbergenti, & Eberhardo de Venlo Abbati Montis S. Jacobi prope Moguntiam, ut Monachos deformatos, qui non conſentirent colla ſubmittere obſervantiæ Regulari, de Cœnobijs Montis Monachorum juxta Babenbergam expellerent: & Reformatos ſub uniõne Burſfeldenſium in locum eum relocarent. Quod cum maxima difficultate, multifque laboribus & impenſis vix tandem efficere potuerunt: ſantum Diabolo impediente negotium per Monachos reprobos, & eorum in malignitate amicos. Cœnobio autem reformato Eberhardus auctoritate Pij Papæ Abbas eidem præficitur, cui mox in Abbacia S. Jacobi Moguntina Joannes Itzſtein ſubſtitutus præfuit annis tribus; poſtea cedens, in Monafterio S. Joannis Abbas factus eſt.

His

His temporibus Mahumetes Turcorum Rex nobile Regnum Christianorum Bosniæ: quod olim Misia vocabatur superior, ab Oriente habens Thraciam, à meridie Dardaniam, ab Occidente Dalmatiam & Montem Scardum: ab Aquilone verò Danubium & Daciam Sarmaticam. in manu suorum valida intravit, & cæpit, multis Christianorum millibus creditibus Deo peremptis.

Stephanus autem Rex Bosniæ ultimus, fallacibus Mahumeti Turcorum Regis blandimentis ex fortissimo quodam Castello suo educus, & mox captus, iussu perfidissimi Tyranni crudeliter vivus excoriatuſ est. Quo mortuo etiam Patrem ejus venerandum senem capite truncavit. Deinde vocatos ad se Potentiores Regni, sub falsa pollicitatione omnes ad unum interfecit. Reliquum verò populum, qui gladium evadere potuit, in servitutem redegit, Regnòque universo vastato, atque direpto filium suum secundo genitum, Regem illi præfecit. Regina Bosniæ Stephani Regis uxor de manibus Turcorum cum paucis clapsa Romam venit anno sequenti, ad Paulum Papam secundum, à quo benignè & honorificè fuit excepta: & quam diu vixit, de bonis Ecclesiæ nutrita.

MCCCCXLIV.

Anno Bernardi Abbatis quarto, Indictione Romanorum duodecima, Pius Papa secundus compositis ut potuit rebus Romæ & in Italia, contra Turcos expeditionem, quæ apud Mantuam dudum fuerat indicta, sed Principum ambitione & avaricia eatenus intermissa, repetijt: & in propria persona perficere decrevit. Præmiserat autem anno transacto litteras & nuntios in omnes Christianas Nationes ad Reges & Principes, ad Clerum & Laicos, rogans, & monens, qua potuit instantia, ut arma contra spurcissimam gentem Turcorum quantocius sumerent, & Christianis in periculo constitutis pro Dei amore subvenirent. Clericis denique & Monachis, ut armati contra fidelium rabiem dimicare possent, indulſit: & euntibus in expeditionem ipsam Asiaticam peccatorum omnium veniam repromissit. Ipse autem podagra laborans, corpore infirmus, sed animo constans, à Roma se hoc anno portari fecit Anconam: & ibi decumbens in grabatulo, promissum sibi Regum & Principum præstolabatur adventum. Offendit in itinere maximam hominum multitudinem ex Germania, Hispania, & Gallia prorumpentem: qui omnes una sententia ire in Turcos statuerunt. Verum quia nec pecunias secum ad sumptus contulerant sufficientes, nec ad bellum videbantur idonei, Pontifex eos à peccatis absolvit, & ad sua redire præcepit. Reversi autem in sua Germani pauperes, alij spoliati, alij seminudi non sine periculo & damno confusi, à suis cum ludibrio suscepti sunt.

Pius autem Papa secundus, in itineris motu fatigatus, & febre correptus, dum classem quam summo labore, & multis expensis paraverat in Turcos, à Pisis Venetisque Anconæ expectaret, trirēibus tamen è specula procul visis quarta decima die mensis Augusti, hoc est in Vigilia Assumptionis Beatissimæ Mariæ semper Virginis, moritur: cujus cadaver à suis relatum ad urbem, in Basilica S. Petri Apostolorum Principis juxta Altare S. Andreae Apostoli fuit honorificè tumulatum. Hic Pontifex multa bona fecit Ecclesiæ, & Privilegia quæ olim Papa Eugenius quartus

M m m

Congregas-

Regnum
Bosniæ sive
Misiæ super-
ioris, de-
vastatur à
Turcis.

Stephanus
Rex Bosniæ
excoriatur
vividus.

Papa Pius
expeditio-
nem indicit
Christianis
contra
Turcos.

Pius Papa
secundus
Anconæ
moritur.

Congregationi S. Justinæ de Padua contulit. ad nostram Observantiam Bursfeldensem extendit.

Caput S. Andree Apostoli ex Peloponeso Romam transfertur.

Ejustempore Pontificatus Thomas Palæologus Porphyrij quondam filius Peloponesi Princeps Christianus Romam gratiâ peregrinandi visitaturus, caput sanctissimi Andree Protoapostoli secum attulit: quod ne in contaminationem deveniret Turcorum, memorato Pontifici donavit. Pontifex autem caput ab eo suscipiens, in medio pontis obviam factus processionaliter cum summa reverentia & honore ad Ecclesiam S. Petri reposuit, in sacello ad hoc dignissimè præparato, in quo continetur & veneratur à populo usque in hunc diem.

Catharina Senensis.

Catharinam de Senis Compatriotam suam Ordinis S. Dominici multis in vita virtutibus & revelationibus claram Sanctorum Catalogo inscribi Pontifex ipse memoratus ad multorum preces & instantiam libens mandavit.

Paulus sic Papa secundus annis VII.

Anno igitur prænotato ultima die mensis Augusti, Cardinales Petrum Barbonem patria Ventum Eugenij quondam Pontificis quarti ex sorore Nepotem Cardinalem S. Marci, hominem non multâ literaturâ in Papam unanimiter elegerunt: qui suscepto Pontificatu præfuit annis sex, mensibus decem, diebus viginti octo: homo in agendis prudens, cauculosus & expertissimus.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale xviii. celebratur Herbipoli.

Eodem anno Dominica tertia post Festum Resurrectionis Domini Jesu Christi, celebratum fuit capitulum Ordinis nostri Provinciale octavum decimum, in Civitate Herbipolensi apud sanctum Stephanum: in quo præfederunt Bertholdus ejusdem loci Abbas, Joannes S. Michaelis in Hildesheim, Melchior S. Udalrici in Augusta, & Eberhardus Montis Monachorum prope Babenberg Monasteriorum nostri Ordinis memorati venerandi Abbates.

Cœnobium S. Burckhardi Herbipoli transfertur ab Ordine.

Anno prænotato quintadecima die mensis Maij, Romano Pontifice Pio secundo adhuc vivente (qui postea in Augusto sicut dictum est obiit) falsis narrationibus decepto, consentiente ac dispensante, Joannes de Aldendorff patria Hasslo, Abbas Monasterij S. Burckhardi juxta Herbipolim unâ cum Monachis suis habitum, nomen, & Congregationem sanctæ Religionis Monasticæ Ordinis nostri metu & odio Reformationis deposuit, & Monasterium ipsum in Ecclesiam sæcularem transmavit: factique sunt ex malis Monachis Canonici peiores; & qui primam fidem irritam fecerunt, omnes mala, sicut audivimus ab his, qui noverunt eos, & subitaneâ morte decesserunt.

Joannes Nix Episcopus Spirensis resignavit Episcopatum suum.

Eodem anno octava die mensis Augusti, Joannes Nix, Episcopus Spirensis, qui contra Fridericum Palatinum Comitem Apostolicis mandatis obediens, inconsultè bellando plura Ecclesiæ Spirensi damna intulerat, Pontificatum suum de consensu tam Capituli sui, quàm Papæ resignavit; triennioque supervivens in oppido Pforzheim ex animi marore defecit, & ibidem sepultus fuit; nam præter multa damna superius enumerata, quæ Palatinus Comes propter eum intulerat Ecclesiæ Spirensi, etiam domos & habitationes Clericorum omnes in circuito Ecclesiæ S. Germani extra urbem, & duo molendina capituli, incendio fecit cremari, eo scilicet anno, quo Moguntia fuit capta, clarâ die nullo penitus resistente, quinta videlicet die mensis Julij. Eo tempore totius Cleri suspicio fuit

fuit, seuatum ac Cives Neometenses ab ejus incendij procratatione non ex toto fuisse immunes, quippe qui multis indicijs factum laudasse notati sunt.

Post resignationem Joannis Nix, Matthias de Rammingen, majoris Ecclesie Canonicus, necdum Capicularis, & Friderici Comitis Palatini Cancellarius, provisione Pij Papae secundi Episcopus ordinatur Ecclesie Spirensis, & prudentissimè praesuit annis xiv. vir doctus, devotus, & magnanimus, qui virtute ac sapientia Ecclesiam sibi commissam in utroque statu optimè rexit, Jura, Privilegia, ac Libertates ejus manutenuit, divini cultus ornamenta multipliciter auxit, collapsa aedificia restituit, & multa bona patravit.

Matthias
fit Episcopus
Spirensis
annis
xiv.

MCCCCLX.

Anno Bernardi Abbatis V. Indictione Romanorum xiii. Adolphus Dux Geldriae regnandi libidine succensus Patrem suum Ducem Arnoldum noctu dormientem, & nihil mali de eo suspicantem, nudum in lecto jacentem capit, in custodiam reponit, & multo tempore captivum tenet; quod impium scelus divina Justitia non transivit inultum, sed durà fati animadversione vindicavit & punivit.

Arnoldus
Dux Geldriae
à proprio filio
captus in-
carceratur.

Eodem anno Canonici & Cives Leodienses post multas contentiones & lites in Curia Romana habitas, & extra, contra Joannem de Burbon electum & confirmatum suum Antistitem innata rabie & feritate utentes, adhuc illo vivente, & nec deposito, neque resignante, Marcum Jacobi Marchionis de Baden quondam filium, Fratrem autem Caroli Marchionis, Joannis quoque Archiepiscopi Trevirorum, & Georgij Metensis Episcopi, propria auctoritate, ne dicam temeritate in Dominum & Defensorem suum, contra Joannem advocarunt. Hunc Joannes & Carolus memorati Fratres navigio Coloniam, & inde cum 200. Equitibus Leodium perduxerunt, quem Leodienses cum gaudio & honore magno susceperunt.

Marcus itaque susceptus à Leodiensibus in Dominum & Ecclesiae Administratorem, post recessum Fratrum suorum non diu cum eis stetit in concordia. Cum enim Castellum quoddam, patriam Joannis de Burbon Episcopi, deditibus se his qui intus fuerant sub conditione vitae ac liberae abitionis, primo congressu cepisset, priusquam in auxilium venturi Leodienses adessent, maximi tumultus inter eos suscitavit occasionem. Audientes namque cum supervenissent, quod suo arbitrio & sine eorum consilio liberam obsessis permisisset abeundi potestatem, nimio furore commoti sunt, & comprehensos viros jam jam abeuntes, usque ad unum omnes peremerunt. Marcus autem cum suis fuga lapsus, vix manus eorum effugere potuit, rediensque per Coloniam ad suos, reverti ad Leodienses amplius non consensit.

Marcus de
Baden à
Leodiensibus
fugere
compulsus
est.

Erat supradicto Jacobo Marchioni quintus adhuc filius nomine Bernardus, qui ut publicè multorum ferebatur testimonio, Castitatis amore virgo permansit usque ad mortem. Hic à pueritia sua doctus timere Deum, in omni puritate vitam suam custodivit; nam etsi armata vitæ ut Princeps, neminem unquam offendit, neminem læsit, nemini contumeliam vel injuriam fecit. Multo tempore in Curia Cæsaris Friderici militavit, sed vitia Curialium non contraxit, mente & opere Monacho semper similior, quàm militi. Amator erat pauperum, & diligentissimus Advocatus egenorum. Quoties in circumeundo Imperatoris

Bernardus
ex Baden
Marchio
vir sanctæ
vitæ.

toris Curiam Monachum vel Clericum pauperem, sive rusticum aut quemlibet alium vidisset, qui propter humilem sui conditionem vel inopiam desideratum ad Cæsarem vel Officiales ejus non poterat obtinere accessum, ipse pro Dei amore fidelis Advocati sumens officium, causam pauperis promovit & egit, nec sollicitare destitit, donec pauperem iusta petentem suo desiderio satiasset.

Bernardus de Baden Eleemofynarius Pijissimus.

Tanta miserationis & pietatis fuit in pauperes, ut quidquid habere potuit, totum in usus eorum sine discretionem personarum erogavit. Frequenter etiam tempore hyemali cum pauperem vidisset algentem, interioribus se vestimentis spolians, nudum pro Dei amore, quanto potuit secretius portavit. Ad nudam carnem cilicium, aut laneam portabat camisiam, quam tamen cultioribus vestimentis de foris indutus, ut decuit Principem, sagaciter occultabat. In Orationibus fuit assiduus, & sæpe tantibus alijs, ipse tacitus compunctionis vi lacrymas & preces Domino secretus effundebat.

Bernardus nunquam dormivit, nisi prius Confessus.

Nunquam ex eo tempore, quo sanctam hanc vivendi consuetudinem assumpsit, dormitum se reposuit, nisi prius confessionem earum negligentiarum, quæ forsitan occurrissent in die, sacerdoti Capellano, quem semper habuit ad manum, compuncta devotione fecisset. Dicebat enim: *Nihil Christiano homini fore periculosius, quam in eo dormire statu, in quo mori non auderet, propterea quod multi suffocantur in somnis, & nemo scire possit, quo tempore, loco, aut modo carnis debitum morti solvere compellatur.* Quod vir Deo dilectus prudenter considerans, ne imparatus præoccuparetur à morte, omni tempore & loco in timore Domini vigilans mortem expectabat.

Bernardus Marchio Deo dilectus obiit.

Moritur tandem ætate virili, plenus operibus bonis, & sicuti dicit scriptura: *Placens Deo factus est Dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.* Raptus est enim, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne scitio deciperet animam illius. Placita erat Deo anima illius, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Consummatus in brevi, explevit tempora multa. Multa in hujus viri sanctissimi laudem restarent dicenda, quæ nos ante xxx. ferme annos cum admiratione multa audivimus, relatione Notabilium virorum, qui cum eo Curiam Cæsaris olim fuerunt secuti, sed non est nobis in hoc loco jam opportunitas & tempus singula per ordinem enarrandi.

Hermannus Marchio de Baden omnia propter Deum contemnens occultè recessit in Monasterium.

Memini, me longè superius in medium paucis proposuisse historiam Hermanni Marchionis de Baden viri potentissimi, qui tempore Gregorij Papæ VII. & Henrici Imperatoris IV. circa annum Dominicæ Nativitatis MLXXXII. divino spiritu inflammatus, ac soli Deo famulari desiderans, mundum, Principatum tunc opulentissimum, uxorem & liberos, familiares & amicos, & omne quod habuit, amore cælestis Regni deseruit, & nullo præter uxorem suam sciente, solus occultè fugiens, Monasterium Cluniacense apud Burgundiones in habitu pauperis Rustici nulli cognitus intravit, malens abjectus latere in domo fervorum Domini, quam gloriosus, dives, & potens habitare in medio peccatorum.

Susceptus autem à S. Hugone tunc temporis Abbate Cluniacensi in ordine Conversorum, tanta simplicitate capit conversari, tantaque humilitate se omnibus propter Deum subiecit, ut quasi alter Paulus quondam

dam simplex Eremita nihil scire præter Christum Jesum & hunc pronobis crucifixum, videretur. Hunc S. Hugo custodem pecorum Monasterij Cluniacensis constituit, utpote qui nullius vel artificij, vel operationis exercitium didicisset. Magna res, & mutatio Dei Excelsi dextræ mirabilis; Marchio de Baden potentissimus fit abjectissimus propter Deum Monachus; Princeps ditissimus, pauperimus; quem Reges metuebant ac Principes terræ, Pastor fit pecorum; qui leges dabat populis, voluntariè Monachorum subijcitur Institutis; mansit in sancta conversatione sua usque ad mortem incognitus, & in sanctissima humilitate & patientia curam egit pecorum, quem socium & concivem nunc esse Sanctorum non dubitamus Angelorum. Cujus relicta uxor in Christo devotissima, post ejus discessum occultum, se totam convertit ad Deum, eleemosynis, jejnijs & orationibus vacans continuis, & quantum valuit, se omni tempore divinis obsequijs mancipavit. Ipsa impensas B. Wilhelmo contribuit, quibus Monasterium Hirsaugiæ majus construxit, quemadmodum suo loco longè superius diximus.

Anno prænotato, Adolphus Archiepiscopus Moguntinus de consensu Capituli sui & Romani Pontificis Pauli II. confirmatione, Henricum ex Comitibus de Wirtenberg filium Udalrici Comitis memoratæ Ecclesiæ Canonicum in Coadjutorem assumpsit, qui officium coadjuvantis aliquamdiu satis prudenter administrans, omnium in se convertit amorem: & dubium non fuit, si in eo mansisset ordine, in quem fuit à Domino vocatus, quin ad apicem Pontificatus fuisset assumptus. Veruntamen non diu postea dimisso quo fangebatur officio Coadjutoris, etiam Canonicatum deseruit, & ex Comitibus de Birsch uxorem duxit, de qua genuit Udalricum Ducem Wirtenbergensem in ordine III. qui hodie principatur, & Georgium Comitem, qui adhuc juvenis vivit sine uxore cum matre. Ipse autem Comes Henricus debilis & infirmus his diebus rarò ad lucem egreditur.

MCCCCXLVI.

Anno Bernardi Abbatis VI. Indictione Romanorum XIV. hyems fuit asperissima, & jumentis in pluribus locis defecerunt pabula, similiter & pauperibus terræ alimenta. Eodem anno feria IV. post Festum Dominicæ Resurrectionis, obiit Joannes de Grumbach Episcopus Herbipolensis & Dux Franciæ Orientalis, anno Pontificatus sui XII. & in majori Ecclesia Wirzburgensi sepelitur, qui multis laboribus & inopia rerum fatigatus, Episcopatum & ære alieno gravatum reperit, & involutum debitis reliquit.

Quo mortuo atque sepulto eodem anno ultima die mensis Aprilis, in Episcopum capitulariter fuit electus Rudolphus de Scherenberg, qui confirmatus à Paulo Papa II. præfuit annis XXIX. vir magnæ prudentiæ, tranquillæ atque pacificus, qui sua industria Ecclesiam Herbipolensem ab omni ære alieno reddidit liberam, & successori dimisit omnibus rebus optimè provisam.

Anno prænotato Udalricus de Zeiskheim Abbas in Sponheim, posteaquam annis V. & diebus XXIII. cum dispendio gravi præfuisset, & debita multa contraxisset, non potens ulterius in regimine subsistere, Abbatiam in manus sui Conventus resignavit, assignata sibi pensione annua,

M m m 3

unde

Marchio
potentissi-
mus fit cu-
stos peco-
rum.

In morte
recognitus

Henricus
Comes in
Wirten-
berg Coad-
jutor fit
Episcopi
Moguntini.

Joannes
Episcopus
Herbipoli
obiit.

Rudolphus
de Scheren-
berg fit
Episcopus
Herbipo-
lensis annis
XXIX.

unde viveret. Post quem Orho ex Colonia Monachus quondam S. Panchalconis, tunc Prior Sponheimensis, in Abbatem electus præfuit annis III. mensibus IV. diebus XVI. vir bonus & satis providus, quamvis nihil aut parum in utroque statu proficere potuit, propter debita nimia, & malitiam Monachorum.

Georgius
Bohemiae
Rex hæreticus, deponitur à Re-
gno per
Papam.

Eodem anno Paulus Papa II. Georgium Bodebracium Bohemiae Regem, fautorem, defensorem, ac participem Hæreticorum Hussitarum, prius declaratum hæreticum in publico Consistorio Romæ, mendacem, perjurum, & datæ fidei super sancta Christi Evangelia in manibus duorum Episcoporum violatorem denuntians, hæreticum damnat, Regiæ dignitate simul & nomine per sententiam privat. Deinde Regnum Bohemiae Matthiæ Regi Hungariæ tradens commendat, præcipiens illi per Apostolica scripta, quatenus bellum moveat in pertinacem. Imperator etiam Fridericus ad petitionem Romani Pontificis Matthiam in Regem Bohemiae contra Georgium libens confirmat, qui mox bellum hæretico indicit.

Andreas
Monachus
in Spon-
heim Com-
pilator Tra-
ctatum
moritur.

Anno prænotato. XVIII. die mensis Aprilis, moritur Andreas de Tractato inferiori Monachus Sponheimensis, homo admodum eruditus, carmine & prosa scriptor exercitatus, qui inter alia lucubravat soliloquium hominis ad Deum suum lib. I. De Profectu virtutum, lib. I. De Abstinencia carniū Monachis sanis secundum Regulam. lib. I. De usu Floccorum in Ordine nostro. lib. I. Epistolarum ad diversos. lib. I. De Moguntinorum Excidio elegiaco carmine. lib. I. Epigrammatum lib. I. Sermones quoque varios ad Fratres composuit, & alia quædam minora sed instructa Opuscula.

MCCCCLXVII.

Capitulum
Ordinis
nostri Pro-
vinciale
XIX. cele-
bratur
Bambergæ.

Anno Bernardi Abbatis VII. Indictione Romanorum XV. die mensis Aprilis XIX. quæ Dominica erat post Festum Resurrectionis Dominice tertia, in Monte Monachorum prope Bambergam celebratum fuit Ordinis nostri Capitulum Provinciale XIX. in quo præfederunt Joannes Bursfeldensis, Melchior Augustensis, Henricus S. Michaelis Hildesheimensis, & Joannes S. Crucis in Werdea, præclari Abbates.

Puer se-
ptennis la-
tinè theu-
tonicèque
ornatè lo-
quitur.

Eodem anno venit quidam homo pauper à Basilea, ut asseruit, ad Moguntiam, parvulum circumducens filium nomine Theodoricum, annum ætatis septimum agentem, qui verbis, moribus & gestibus tam se maturum & compositum coram hominibus exhibuit, ac si vir quadraginta fuisset annorum, latinè, theutonicèque loquebatur expedite, ornate, tamque disertè, ut eum Oratori etiam facundissimo comparandum, qui audivisset, nemo dubitavit: ad interrogata quælibet tam promptè, tam propriè, tamque prudenter potuit respondere. sive latino, seu theutonico postularetur eloquio, ut audientes omnes verteret in stuporem. Unde viri plures docti & Religiosi, spiritum aliquem in eo latere credebant ex Cacodæmonibus, sive Phytone, quia non videbatur consuetudine naturali possibile, ut in tali constitutus ætate puer, latini sermonis tantam potuisset apprehendisse peritiam, sine ministerio spiritus.

Philippus
Dux Bur-
gundiæ mo-
ritur, vir
bellicosus.

Anno prænotato in mense Junio, mortuus est Philippus Dux Burgundiæ vir prudens & bellicosus, qui multa strenuè gessit in diebus suis prælia, quibus nominis sui famam non solum in procul distantes excolit Regio-

nes, Christianorum atque credentium, sed etiam Saracenorum infidelium. Nam David Trapezundarum Rex, Georgius Rex magnus Persarum, Turcomannus Mesopotamiæ Rex Mahometista, Gregoras Dux Georgianæ Provinciæ, Morutus Wohutenck Armeniæ minoris Princeps, cum quibusdam alijs in unum confœderati, bellum inferre Turco decreverunt. Miserunt ergo Nuntios & Oratores suos ad eum solemnnes, cum donis & promissionibus multis. instantissimè orantes, ut sicut Romano Pontifici Pio II. promiserat, etiam Turcum à parte Occidentali bello impeteret.

Ludovicus denique Antiochenus Patriarcha, cum eisdem Oratoribus personaliter veniens in Burgundiam, eidem Philippo supplicabat. Fama enim ad memoratos Reges & Principes Orientales pervenerat, ipsum & multa posse, & grandia fecisse pro Christianorum Republica, & propterea potentiam ejus cum Romani consilio & auxilio Pontificis in Turcum flagitabant. Sed Philippus Dux sive avaritia pavidus, sive suorum consilio retractus, tam sanctum, tam necessarium Christianis bellum assumere contempsit, in non parvum fidei Catholicæ detrimentum, immemor voti quod emiserat. Promiserat enim Omnipotenti Deo & ejus Vicario Romano Pontifici Pio II. cum in lecto decumberet ægrotus, si miserante Aleissimo mortem & ægritudinem ipsam posset evadere, quod contra Turcos personaliter cum toto Exercitu suo quantocius vellet proficisci. Vovit, convaluit; sed votum non implevit, atque ita vir tantus, qui homines nunquam fallere consueverat, nunc Deum & ejus Vicarium Romanum Pontificem & Ecclesiam Catholicam fefellit. cum detrimento & incommodo Religionis Christianæ, communi maximo.

Post Philippum Carolus filius ejus Burgundiæ Ducatum obtinuit, quem annis ix. strenuè gubernans bella & prælia multa in terris constituit. Erat autem vir magnanimus, fortis, severus, atque terribilis; sed Justus, Pius, & liberalis, divinorumque obsequiorum feruentissimus Observator; qui etiam Patre adhuc vivente multa & ingentia ferocitatis suæ facinora gessit, quorum suo tempore & ordine scriptores Historiarum plures fecerunt mentionem. Uxorem habuit Margaretham Anglorum Regis filiam, de qua unicam genuit filiam nomine Mariam, de qua supradiximus ante decennium, quando fuit nata vivente adhuc Philippo. Hanc duxit uxorem Maximilianus Archidux Austriæ Filius Imperatoris Fridrici III. postea Germaniæ Rex & Cæsar Orbis.

Eodem anno Leodienses contra Joannem de Burbon Pontificem suum, animos continuantes hostiles, sibimetipsis necem, & Civitati excidium paraverunt. Habebant enim sibi ex multo tempore Duces Burgundiæ in senfos & adversos, ac propterea jam dictum Pontificem suum, Caroli Ducis ex sorore Nepotem suscipere, ut paulo ante diximus, in Episcopum recusabant. Unde ad instantiam ejusdem Præsulis Paulus Papa II. Legatum misit ad Leodium, Tricaricensem Episcopum, ut concordiam inter dissidentes Domino auxiliante quantocius reformaret.

Verùm priusquam Legatus veniret ad Diocæsim, Leodienses Tungris oppidum, in quo tunc erat Joannes Episcopus memoratus, obsidione circumdantes fortissimè impugnant, ipsum ad necem postulantes; qui dimissus per murum fugit cum paucis, veniensque ad Avunculum Ducem Carolum

Legati Regum Extororum Philippo mittuntur.

Carolus Burgundiæ Dux annis ix vir justus.

Leodienses contra Episcopum suum, & Carolum Ducem rebellant.

Leodienses Episcopum in oppido Tungris obsidione circumdant.

Carolus, temeritatem civium suorum necessitate adductus accusavit. Querelâ Nepotis Dux animo concitatus in iram, Leodiensibus bellum indicit. At illi ut promptiores fierent ad rebellandum, Ludovicum Regem Gallorum XI. promissionibus multis in auxilium vocârunt. Qui se venturum cum exercitu adversus Carolus promisit. Sed non servavit fidem quam promisit, imò fefellit Leodienses, & nullam Carolo restantiam fecit, nec miseris frustra in eum sperantibus auxilia misit.

Carolus
Dux Bur-
gundiæ ob-
fidet Leo-
dium.

Carolus ergo Dux contra Leodienses movit exercitum, Civitatem obsedit & fortiter impugnare cepit. At inclusi Cives non habentes auxilium aliquod exterorum, & considerantes quod Caroli viribus nequam possent resistere, ea quæ sunt pacis, ab eo decreverunt postulare. Sed pacem aliter obtinere non potuerunt ab eo, nisi sub certis clausulis & conditionibus ejus arbitrio impositis.

Conditio
pacis in-
ter Ducem
& Leodi-
enses

I. Conditio fuit: *Quod pro impensis belli factis ipsi Leodienses Carolo Duci persolverent pecuniarum ingentem summam, quam postulaverat ab eis, centum millia videlicet florenorum, sine mora interposita.*

Condit. II.

II. Conditio fuit: *Ut muros in circuitu Civitatis omnes & turres degerent, fossata implerent, omniâque vasa machinas, & arma bellica sive defensoria extra urbem exportarent, & in manus Ducis deponerent. Quæ Conditio in omnia Leodiensibus subiecta Castella, oppida, & munitiones extendebatur.*

Condit. III.

III. Conditio: *Ut potiores de senatu & populo, qui contra Joannem de Burbon Episcopum Leodiensem conspiraverunt, proscriberent ex urbe, alios ad tempus, alios vero in perpetuum cum uxoribus, liberis, & omni familia eorum.*

Condit. IV.

IV. Conditio: *Quod Civitas memoratum Antistitem suum cum omni honore & reverentia ut verum legitimum & unicam Pontificem suum reciperet, fidelitatem juramento promitteret, & in cunctis humiliter obediret.*

Condit. V.

V. Conditio fuit: *Quod Cives Leodienses ipsi suo Pontifici pro damnis & impensis, quas in Curia Romana, & extra, habuit & fecit, per omne tempus contentionis ac Rebellionis eorum, summam notabilem persolverent.*

Condit. VI.

VI. Conditio quam Dux Carolus Leodiensibus imposuit, ista fuit: *Quod ei perpetuo tributo quotannis in 30000. florenorum deberent esse obnoxij, concurrenturque jussu ab ipso toties milites Burgundionibus mittere in auxilium armatos, quotiescunque bellum essent acturi contra quoslibet.*

Conditio-
nes acce-
ptatæ.

Istis Conditionibus à Duce propositis, à Civibusque acceptis, & juratis, soluta obsidione, pax fuit concessa, sed non diu servata, ut anno sequenti dicemus.

MCCCCLXVIII.

Ruperti
Archiepisc.
Colonienf.
malorum
initium.

Anno Bernardi Abbatis VIII. Indictione Romanorum I. Rupertus Archiepiscopus Colonienfis nimia paupertate & inopia depressus, cum habere non posset, unde juxta decentiam status sui viveret, consilium & auxilium Capituli simul & Vassallorum invocavit. Omnia enim Castella, oppida & telonia cum redditibus ac proventibus eorum, unde Pontifices vivere solebant, & statum manutenere dignitatis, per Antecessores ejus fuerant impignorata pro summis pecuniarum maximis, & mensa Episcopi in ultimam penè redacta paupertatem.

Fuit eo tempore Decanus memoratæ Ecclesiæ Colonienfis Stephanus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, Friderici Cynonoti, & Ludovici cognomento Nigri, Ducum Bavariæ Frater Germanus, qui contra

memo-

memoratum Archiepiscopum Rupertum cognatum suum, nescio quam ob causam, feroci quadam displicentia (ne dicam odio) laborabat. Is quo potuit ingenio, Canonicorum suorum ab eo mentes & animos sedulo avertebat, ipsumque multorum detractionibus brevi objecit.

Necessitate igitur compulsus, & inopia gravi oppressus memoratus Archiepiscopus Rupertus, cum neque à Capitulo, neque à vasallis suis consilium obtinere potuisset, quo ex tanta relevaretur miseria, rem armis aggredi statuit, & vasallis Ecclesie impignorata Castella, oppida, sive telonia manu auferre violenta, quod ei in maximum cessit malum; cujus occasione tandem Episcopatum amisit & vitam. Destitutus namque suorum auxilio, Friderici Palatini Comitis Germani sui, qui Tutor erat Philippi, subsidium invocavit contra eos, qui bona Ecclesie tenebant impignorata. Qui Fratri compassus egenti, misit ei pecunias, frumenta & viros armatos, in quorum violenta manu plura Ecclesie bona, quae fuerant alienata, subito recuperavit. Ex qua re omnium in se vasallorum, atque Nobilium terrae odium concitavit.

Eodem anno Carolus Dux Burgundiae, contractis undique copijs magnum exercitum pugnatorum duxit in Galliam contra Ludovicum eius nominis Regem undecimum, & per plures dies ibidem commoratus multa Regno intulit damna. Interea Leodienses anno praterito, sicut diximus, per ipsum Ducem subacti, Carolum, cum turres muros, & cuncta Civitatis simul, & aliorum oppidorum, quae ditioni eorum fuerant subiecta, propugnacula & munitiones diruissent; arma quoque, machinas, bombardas, tormenta, & quidquid bellici habuerant apparatus, tam in urbe, quam in alijs locis sibi subiectis, in potestatem Carolo tradidissent; quocirca etiam triginta millia florenorum solvere Duci sacramentis se obligassent, negareturque à Carolo Exulibus in Civitatem regressus, iam penè desperati, novae rebellionis causam sibi metipsis in supremum praestiterunt excidium. Cum etenim Ludovicus Rex Gallorum contractis copijs exercitum duceret contra Burgundum Veronae agentem, arbitrati Leodienses proscripti, quod eos tempus juvaret, ad iter se (non sine consilio Galli) festinantissimè cohortantes, intempestae noctis silentio, Leodium muris & oppugnaculis denudatum, sine difficultate intrarunt, expulsisque Ducis subsidio Concives suos ad resumendam libertatem facile induxerunt. Civitatis itaque statum suo arbitrio novum ordinantes, muros & turres cum propugnaculis erigere, & reformare quanto citius sunt aggressi. Quibus visis & auditis in circuitu Leodienfium comprovinciales territi sunt, & accedentes Episcopum rogant, ut eos contra Leodienses rebelles defenderet, qui talia sine eorum consilio praesumpsissent. Episcopus ergo contractis, ut potuit mille circiter Equitibus, & peditum duobus ferme millibus, Hasselt oppidum intravit, quod Leodienses certis indicijs noverat obsessuros. Erant in eodem tunc oppido penè omnia Leodienfium arma, quibus per Ducem Carolum fuerant spoliati. Aderat etiam cum memorato Episcopo Leodienfium, Episcopus Tricariensis, quem Paulus Papa secundus miserat Legatum, ut inter Ducem & Leodienses reformaret concordiam. Postridie autem mille centumque ex Leodienfibus viri fortes & animis concitati, convenientes in unum armati, ad primum Galli cantum oppidum Hasselt muris exutum, per notos

N n n

sibi

Rupertus
Archiepisc.
bona impi-
gnorata
Ecclesiae
violenter
recuperat.

Carolus
Burgundiae
Dux hosti-
liter deva-
stavit Gal-
liam.

Leodienses
iterum con-
spirant in
Carolum
Ducem
Burgun-
diae.

Episcopus
Leodienfis
cum Lega-
to Aposto-
lico Hasselt
oppidum
ingreditur.

sibi aditus ingrediuntur; ædes Civium violenter perfringunt, bonaque diripiunt, & magnum in oppido tumultum faciunt. Attoniti Cives ad clamorem insolitum, & è somno prorumpentes, stupidi quid agerent, aut quò diverterent ignorantes, non armis, sed fuga salutem querere ceperunt: quorum plures beneficio noctis evaserunt; reliqui omnes in captivitatem cum armis fuerunt abducti. Inter captivos Leodium ducti sunt Joannes Episcopus Leodiensis & Legatus Apostolicus supradictus Episcopus Tricaricensis, cum multis eorum ministris, atque Nobilibus. Plures etiam in eodem tumultu civium & exterorum, qui pro defensione oppidi convenerant, fuerunt occisi, qui aut neglexerant, aut non poterant fuga invenire salutem. Leodieneses verò in suam potestatem recepto Hasselt oppido spoliaverunt omnia diripientes, arma quoque, bombardas, & machinas cum omni apparatu bellico, quibus spoliati fuerant à Duce Carolo, ad Leodium reduxerunt. Muros etiam & turres, propugnacula, & quidquid in Civitate Leodiensi jussu Ducis Caroli dirutum fuerat, brevi reedificantes, ad resistendum se Burgundis prepararunt.

Episcopus
Leodiensis
cum Lega-
to Aposto-
lico à Leo-
diensibus
capitur.

Dux Bur-
gundie Ca-
rolus pa-
cem com-
ponit cum
Rege Gallo-
rum.

Verùm ubi rebellio & perfidè acta Leodiensium Duci Carolo renuntiata fuissent, mox pacem arcanam, & nulli tunc temporis cognitam cum Ludovico Rege Gallorum firmavit; nec solum ad pacem Gallum reduxit Burgundus, sed etiam quod magis est, in auxilium contra Leodieneses rebelles & perjuros, socium itineris constituit. Carolus itaque Burgundie Dux sæpe memoratus, irâ & furore fremescens in Leodieneses, pace cum Gallis reformatâ, omne robur exercitus duxit contra Leodium, secum habens in magno pugnatorum numero, Ludovicum Regem Gallorum.

Carolus
Dux Bur-
gundie au-
xilium Gallo-
rum obse-
dit Leodiū

Venit ergo in manu suorum valida ad Leodium, ducens collectum ex omni penè Germania, Burgundia, & Gallia exercitum, plus quam centum millium pugnatorum, & obsedit ex omni parte Civitatem in mense Novembri, anno Christianorum prænotato. Obsidione autem firmata, urbem varijs modis impugnavit, & Cives in ultimam desperationem perduxit. Qui consilio inter se habito, supradictos duos Episcopos Tricaricensem Legatum Apostolicum, & Leodiensem, quos secum detinebant captivos, in castra miserunt ad Carolum: ut ea quæ pacis erant, pro Civibus postularent. Carolus autem se juramento constrinxerat, non se pacem daturum, nisi obtenta Civitate suam & suorum contumeliam plenè ac per omnia satis atrociter vindicasset. Episcopos in urbem redire non permisit, nec ut aliquid remandarent Civibus concessit. Videntes autem Leodieneses, quod neque Pontifices redirent ad urbem, nec aliquid remandarent sive bonum sive malum, sed atrocitè continuaretur Civitatis impugnatio, simul & quod Rex Gallorum Ludovicus contra eos venisset, de quo tale nunquam fuissent suspicati, maximè cum dederit eis rebellifandi consilium, in ultimam sunt desperationem prolapsi. Unde Primates Civitatis, utcunque potuerunt, noctu per muros demissi, navigio Mosæ fluminis beneficio quæsivere salutem, dimissis in Civitate uxoribus, liberis, Monachis, Clericis, & plebe incompofita, & ad res arduas minus idonea, quos fors ad interitum omnes reservabat. Carolus verò Dux urbis impugnationem fortiter continuans, duo millia suorum perdidit, & tandem post multos labores Civitatem primoribus destitutam, violenter expugnavit, & cepit. Quam Galli primò introgressi,

Civitas
Leodiensis
per Caro-
lum Ducem
Burgundie
capitur.

& post eos Burgundi, eadem in miseros Cives nimis crudelem, non ut Christiani, sed potius ut Turci & Saraceni perfidissimi & violentissimi sine ulla miseratione (proh nefas!) exercuerunt. Erat autem Civitas ipsa sita, structuris, ædificiisque pulcherrima, Ecclesias Parochiales habens duas, atque triginta, Collegiatis octo numero, Monasteria quinque Abbates habentia, Mendicantium virorum tres Conventus, præter Moniales, sorores, & Capellas cum hospitalibus pauperum multas. Cives in ea fuerunt ad bella paratissimi plures quàm viginti millia, rerum omnium copia multa, & ingentes divitiæ, quæ omnes in prædam & direptionem sævis hostibus uno die cesserunt.

Capta igitur Civitate memorata Leodiorum, quàm se crudelem, quàmque truculentum & sævum in Cives jam nimium miserabiliter exhibuerit hostis, nec ego sine horrore mentis revocare possum ad memoriam, nec sine detestatione facti litteris commendare. Mox enim ut urbem Galli cum Burgundionibus fuerunt ingressi, passim omnes obviam trucidarunt, nulli parcentes gradui, non sexui, non ætati, Monachos Claustrales, Presbyteros, Clericos, Mulieres, Virgines, pueros & infantes una sævi hostis sententia interemisset omnes, nisi Ludovici Regis clemencia, nimis & supra modum Ducis animum retinisset iratum, ne sæviret ut voluit.

Omnestamen in Civitate Sacerdotes capti fuerunt, & vel occisi, vel ad man^u Episcopi tracti & incarcerati, quorum fame plures interierunt. Quidquid masculi fuit generis à vicesimo ætatis anno & supra, Ducis mandato in ore gladij perijt: reliquos verò juniore ætatis masculos una cum mulieribus, virginibus & infantibus perforatis navibus imposuit, & in Mosam flumine submersit. O quot millia hominum tunc innocenter perierunt, qui neque verbo, neque facto quidquam peccaverunt in hostem! Nec si Turcorum gens impia hanc Leodiensibus intulisset cladem, majorem in eos sævitiam & crudelitatem exercere potuisset. Muros & turres Civitatis, & omnia Civium habitacula, domos & aedes submissis igne funditus destruxit, pontes quoque & cuncta ædificia, præter Ecclesias, deijciens subvertit. Quidquid reperit in universis Monasterijs, Ecclesijs, & domibus cunctis, victor sævus diripuit, & nec sacri Altaris ornamentis Deo dicatis abstinuit. Nihil in tota Civitate reliquit intactum, sed omnia quæ reperit secum deportavit. Hoc miserabile Civitatis Leodiensis excidium per Carolum Burgundiæ Ducem perpetratum, tam fuit crudele, sævum, impium, & immane, ut litteris ritè commendari meâ nequam operâ possit, licet ab his qui tunc interfuerunt fuerim informatus. Ab eo tempore Dux Carolus, qui antea cunctis extitit formidabilis, & in rebus bellicis semper victoriosus, paulatim deficere cæpit, & Deo Sanguinem procul dubio vindicante innocentem, nullum postea feliciter bellum gessit, sed bonam (ut ajunt) fortunam deinceps semper & ubique sensit contrariam, sibi que novercantem. Unde & ipse postea in bello cecidit, & Burgundiæ Ducatus ad exteros pervenit.

Anno prænotato, Matthias Episcopus Spirensis tertia die mensis Januarij, Canonicorum sancti Germani Collegium in Civitatem transtulit, & in Divi Mauricij Basilicam, ubi nunc est, cum omnibus ornamentis, rebus & privilegijs collocavit. Fridericus enim Comes Palatinus, ut paulo

N n n 2

supra

Crudelior
Ducis Bur-
gundiæ
mox ira in
populum
Leodien-
sem.

Mulieres &
parvuli
submer-
guntur in-
nocentes
jussione
Ducis.

Ducis Bur-
gundiæ
crudelitas
in Leodios,
divina vin-
dicatur ira.

Collegium
S. Germani
Spire
transfertur
in Civita-
tem.

Eccleſia S.
Germani
fuit Mona-
ſterium Or-
dinis B. P.
Benedicti.

ſupra diximus, in odium Joannis Nix Epifcopi, omnes Canonicorum domos, apud S. Germanum extra Civitatem Spirenfem incendio deſtruxerat, unde ne ſimile deinceps contingere poſſet, in urbem conſultò transfertur Collegium, quamvis non ſine detrimento Canonicorum. Fuit autem Eccleſia memorata S. Germani à prima Fundatione Regis Francorum Dagoberti Monafterium Monachorum, & Abbatia Ordinis Divi Patris noſtri Benedicti, in quo plures viri notabiles & ſancti claruerunt. Poſt multos verò annos quidam Epifcopus Spirenfis nomine Joannes, circa Dominicæ Nativitatis annum centefimum ſupra milleſimum, Canonicos qui fuerant in Eccleſia S. Michaelis prope Sunſheim oppidum, tranſtulit in memoratam Divi Germani Baſilicam extra muros Spirenfes, & Monachos noſtri tunc Ordinis in locum eorum apud Sunſheim reſiſit, qui & iſti noſtris diebus à S. Religione receſſerunt.

Anno item prænotato, Adolphus Archiepiſcopus Moguntinus omnia & ſingula Privilegia Obſervantiæ noſtræ Bursfeldenſi per Summos Pontifices, vel Sedis Apoſtolicæ Legatos indulta vel conceſſa, in ſua Dioceſi admittit, & auctoritate ordinaria confirmavit.

MCCCCLXIX.

Palatinus
exercitum
ducit in
agrum Co-
lonientem.

Anno Bernardi Abbatis nono, Indiſtione Romanorum ſecunda, Fridericus Comes Palatinus Tutor Philippi, contracta bellatorum multitudine, navigio per Rhenum bombardas & machinas, per terram verò exercitum in agrum duxit Colonienſem, pro ferendo Germano ſuo Ruperto Archiepiſcopo contra eos auxilio. qui oppida, caſtella, & alia Eccleſiæ bona, ſub impignorationis titulo detinebant. Erant autem Nobiles & Vaſalli Eccleſiæ memoratæ potentiores, qui hæc ipſa bona tenebant impignorata, qui cum nollent ea gratis, & ſine pecunia Pontifici ſæpedito reſtituere, arma in eos movit, & Fratris præſari auxilio plurima violenter obtinuit, quorum iſta ſunt nomina: Bunna oppidum cum telonio, Nuſſia oppidum, Lochnech oppidum cum Caſtello. Zulvich oppidum, Bruel oppidum, caſtrum, atque telonium, Nurburg caſtrum in Euphalia, Altenaer caſtrum, Rinbach oppidum, caſtrum & telonium, Caſtellum quod nominatur, die Hart, Andernach oppidum, caſtrum & telonium, Rolandiſeck caſtrum, Guttenavve caſtrum & oppidum, Zuns oppidum, caſtrum & telonium, Lyns oppidum, caſtellum, & telonium, Guttenberg caſtrum, Kempen oppidum, & caſtrum, Erpenrod caſtrum, Keyſervverd oppidum, caſtrum, & telonium, Nyett caſtrum, Pappenberg caſtrum, Hersberg caſtrum; & alia plura, quorum nomina jam memoriæ noſtræ minimè occurrunt. Omnia præſcripta oppida, caſtella, & telonia, cum alijs multis Fridericus Comes Palatinus Rheni, non pecunijs, ſed armis, & comminationibus ab illis, quibus impignorata fuerant, obtinuit, & Ruperto Fratri Archiepiſcopo Colonienſium reſignavit. Ex qua re omnes penè Vaſalli Eccleſiæ, ac Nobiles terra, occasione ſumpta, cum ſe graviter læſos conquererentur, unanimi conſpiratione facta, contra ipſum Rupertum Archiepiſcopum inſurrexerunt, & multiplicata ſunt mala per totam Dioceſim Colonienſem, neque ceſſaverunt à tumultu, donec tandem & Pontificatu & vita privaretur Archiepiſcopus Rupertus, poſt mortem Fratris Palatini, ut infra dicemus.

Nobiles &
Vaſalli
Colonien-
ſis Eccleſiæ
contra Do-
minum
ſuum.

Porro

Porro Fridericus Comes Palatinus Rheni Frater Archiepiscopi Ruperti pro laboribus suis & impensis, quas fecerat in memoratis occupationibus cunctis, Keyserverda oppidum, castrum, & telonium impignorata, pro certa summa pecuniarum, accepit cum omnibus proventibus eorum, quae post annos aliquot Hermannus Archiepiscopus Ruperti successor immediatus data pecunia redemit Ecclesia.

Eodem Anno, cum in signe Monasterium Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in oppido Wissenburg Spirensis Dioecesis nostri Ordinis, Sedi Apostolicae immediatè subjectum, propter malum & inordinatum regimen Jacobi de Burg eo tempore Abbatis in ultimam devenisset paupertatem, esseque gravatum aere alieno plus quam in viginti florenorum millibus, & omnia ferme bona vel impignorata, vel profus alienata, viverentque in eo sine lege Monachi, apposuit animum Fridericus Comes Palatinus, ut ad Regularis observantiae tramitem reduceretur. Commissione igitur impetrata à Sede Apostolica vocavit ad se Eberhardum de Venlo Abbatem Montis Monachorum prope Bambergam, & Hermannum Abbatem Montis S. Jacobi prope Moguntiam, viros in Observantia strenuos, & longo usu exercitatos, quorum consilio negotium optatum perduxit ad effectum, licet cum magna difficultate, multisque laboribus & impensis. Cum enim praedictos duos Abbates cum alijs viris ac notabilibus suis à secretis, pro Reformatione dicti Monasterij misisset ad Wissenburg, senatu consentiente ac jurante, se manenturum quidquid pro Monachorum Observantia fuisset inchoatum, stabat in ambone Judocus de Calba Concionator Heidelbergensis sacrae Theologiae Professor insignis, Dei Verbum faciens ad populum, Commissarij rei praesentibus. Et ecce tumultus in oppido saevientis populi oritur, in altum clamor extollitur, Monasterium armatis vinitoribus obsidetur. Clamabant omnes una sententia vociferantes: *Tollite Monachos istos ruricolos, qui nobiles viros de Canobio suo expellere laborant. Occidantur pediculosi Nebuones, qui loca sibi vendicant aliena.* Ad clamorem tanti civium tumultus territi sunt omnes, qui venerant ad reformandum, & alij se in sacristiam recludentes absconderunt, alij verò in Monasterij locis, ubi poterant, latibula quaesierunt. Sedato tandem per senatum furentis populi tumultu, inceptum negotium perficiebatur, & sancta Reformatio Bursfeldianorum Observantiae fuit introducta, Monachis antiquis deformatis à facie Regularis Disciplinae fugientibus, & novis bene reformatis ex Monasterio S. Jacobi prope Moguntiam in locum eorum repositis.

Anno praenotato, undecima die mensis Augusti, obiit Joannes de Hagen Abbas Monasterij Bursfeldensis in Observantia Regulari secundus, vir per omnia Religiosus, ac timens Deum, qui suo tempore plura Ordinis nostri Monasteria reformavit. Huic in Abbacia successit Theodoricus, & strenuè praesuit annis xvi.

Eodem anno in mense Augusto, reformatum fuit Monasterium sancti Martini in Spanheim Ordinis nostri, ex Monasterio S. Jacobi prope Moguntiam, opera & impensis Friderici Comitis Palatini, Bavariaeque Ducis, ac Principis Electoris, & alterius Friderici Ducis, qui morabatur apud Cynonotos in oppido Simeren, consensu & permissione Adolphi Archiepiscopi Moguntini, per Conradum Rotenburgium S. Joannis in

N n 3

Ringaugia

Monasterium nostri Ordinis in Wissenburg reformatum à Palatino.

Commissarij Apostolici pro Reformatione ad Wissenburg veniunt.

Cives Wissenburgenses contra Reformatores insurgunt.

Monasterium S. Martini in Spanheim reformatum hoc anno.

Ringaugia, & S. Jacobi prope Moguntiam Monasteriorum Ordinis nostri memorandos Abbates. In qua Reformatione Otho de Colonia tunc Abbas, Officium resignavit, & Præpositus Monialium factus est in Monte S. Ruperti. Huic in Abbacia successit Joannes de Colenhufen Monachus S. Jacobi Moguntia, & præfuit annis tredecim, mensibus undecim & tribus diebus, in magna paupertate, vir doctus & optimus, qui postea translatus fuit ad Selgenstat.

Castrum
Bugsberg
Latronum
& Prædo-
num lati-
bulum ob-
sidentur.

Anno item prænotato, Adolphus Archiepiscopus Moguntinus, Radolphus Episcopus Herbipolensis, & Fridericus Comes Palatinus Rheni, Bavariaeque Dux Tutor Philippi, auxilio Civium Regni contractis copijs Castrum Georgij, Arnoldi, & Michaelis de Rosenbergo nomine Bugsberg, obsidione cinxerunt, in quo sese latrones viarum, atque prædones sceleratissimi recipere solebant, qui prope salutis immemores, Imperialium mandatorum contemptores, & Pacis Regni communis impij turbatores, non solum bonis quoslibet spoliaverunt itinerantes, sed & prius inaudita scelera in Sacerdotes Domini commiserunt. Amputatis namque virilibus Ministros Ecclesiae sacrilegis manibus castraverunt, ex quibus nonnulli doloribus nimium urgentibus moriebantur. Post hæc quadam instrumenta ferrea seris occultissimè clausa excogitaverunt, quibus testiculos tam Clericorum quàm Laicorum comprimentes, cum nemo feras aperire posset nisi ipsi, venire miseros quocunque jusserent, compellebant. Hæc & his similia plura facientes mala nomen infamiae sibi perpetuum contraxerunt, quod non dubia apud inferos vindicta semper manebit obnoxium, quia non solum graviter in his peccaverunt, sed etiam alijs pravae actionis præbuerunt exemplum. Si peccatum non dimittitur, nisi ablatum restituatur, quis dubita verit raptores atque latrones istos perpetuae damnationi non obnoxios fore, qui omnia quae possunt injustè diripiunt, nunquam restituunt, & sic moriuntur. Obsidione autem firmata in anno sequente, Castellum per dictos Principes durè satis impugnatur, & postremò expugnatum capitur, in quo sexaginta fuerunt Nobiles pro ejus defensione congregati, qui omnes fuga lapsi sunt. Duraverat memorata obsidio diebus uno & viginti, in quibus obsessores castrum bombardis & machinis sine intermissione fortiter quassare non cessarunt. Quod caprum illis de Rosenbergo sub certis conditionibus postea fuit restitutum. Acta fuerunt hæc anno sequente in quinta Feria Coenae Domini. Inde moventes exercitum, Schupf Castellum quoddam satis munitum, octo diebus obsidentes, tandem in octava Resurrectionis Domini funditus desolârunt.

Imperator
Fridericus
Romam
proficisci-
tur.

Anno etiam præsignato, Fridericus Imperator tertius causa devotionis Romam cum decenti Comitiva profectus est, & cum singulari, magnòque honore à Paulo Papa secundo, & Civibus Romanis suscipitur. Agebat Imperator apud Pontificem, ut commune Christianorum bellum indiceretur Georgio hæretico atque schismatico, qui se Bohemiae Regem gerebat: quo superato deinceps expeditio in Turcos ordinari posset securior, petivitque, ut Benedictione Apostolica Matthias Ungariae Rex tam in Turcos, quàm Bohemos expeditionis utriusque Capitaneus ordinaretur. Insuper monebat Papam, ut venire in Germaniam dignaretur, asserens quòd personali presentia sua omnem totius Regni miliciam facile moveret.

veret in expeditionem contra Turcos. Sed persuaderi Pontifex non potuit, ut Italia dimissa in Germaniam proficisceretur, & sic nihil in Turcos actum fuit.

Imperator cum Pontifice de S. Joanne Lateranensi rediens versus sanctum Petrum ex mole Adriani substitit, & milites Auratos in ponte aliquot creavit. Inde ad Palatium ambo reversi cibum simul acceperunt. Nec diu postea Cæsar ipse Româ digressus res per Italiam & Longobardiam distortas ubique gloriosè composuit, & in Germaniam ocius remeavit.

Eodem anno quidam Nobilis nomine Conradus de Kauffung à Duce Saxonum patria proscriptus & rebus, cum se vindicare quovis modo cogitaret, audax facinus non metuit attentare. Nam veniens nocte quadam ad munitissimum Castellum nomine Altiburgum, scalis artificiosè constructis per muros ascendit, cameramque, in qua tunc Albertus & Ernestus uterini Fratres Adolefcentes filij Ducis Saxonie dormiebant, per fenestram intravit: dormientes pueros Pædagogi auxilio cepit, cauteque funibus demissos per murum vendendos in Bohemiam abducere cum eorum Pædagogo tentavit. Mane factò cum introgressi Puerorum custodes eos non reperissent, suo clamore populum omnem ad persecutionem furis concitaverunt. Jam sylvam intraverat Herciniam Conradus, quæ Bohemiam à Saxonia dividit, in qua omnino se putabat securum, apud Carbonarium quendam reficiendi gratiâ deponens captivos Principes, maximè intuitu Junioris, quem & longioris itineris fatigatio vexabat, non minus, quàm jejunium. Interim dum Carbonarium vicinam transmittit ad villam, ut emeret esurientibus escas, supervenerunt cum impetu Saxones, & fugato timore Conrado una cum socijs, nobilem prædam in locum suum reduxerunt.

Anno prænotato, Eduardus Rex Anglorum, focer Caroli Ducis Burgundie, consilio & auxilio Regis Gallorum Ludovici undecimi, doloque Procerum suorum à Regno suo dejicitur, & Henricus eodem Regno antea pulsus in locum ejus restituitur. Qui restitutus mox suadente auxiliumque promittente Gallo, bellum indicit Burgundo, ad quem Eduardus Rex pulsus confugerat. Unde vehementer commotus in iram Dux Carolus, exercitum ducentorum millium peditum, ac decem & octo equitum millium, cum Eduardo misit in Angliam contra Henricum: quorum fortitudine confortatus Eduardus Regnum suum in brevi recuperavit, & adversariorum plurimos occidit. Deinde confirmatus in Regno Eduardus Henricum cepit, & in dolio malvatici vini extinxit, multosque Procerum cum illo sentientes interfecit.

MCCCLXX.

Anno Bernardi Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertia, apud sanctum Petrum in Erphurdia, quinta decima die mensis Maij, celebratum fuit vicesimum Ordinis nostri Provinciale Capitulum: in quo præfuerunt Guntherus ejusdem loci, Melchior S. Udalrici Augustensis, Sebaldu S. Egidij in Nurenberg, & Paulus Beatæ Mariæ semper Virginis in Elchingen, Monasteriorum Abbates.

Eodem anno Cives oppidi Wissenburgenfis, qui anno transacto in verba & sententiam Palatini juraverant, quod Abbatem Henricum & Monachos

Imperator
Milites Ro-
mæ creavit;

Albertus &
Ernestus
filij Ducis
Saxonum
noctu
abducti.

Saxones
filios Ducis
sui cum tri-
pudio re-
duxerunt.

Eduardus
Anglorum
Rex ab
Henrico à
Regno de-
pellitur.

Capitulum
Ordinis
nostri Pro-
vinciale vi-
cesimum
celebratur.

Monachi
Wiſſenbur-
genſes re-
formati, à
Civibus ex-
pelluntur.

Wiſſen-
burg oppi-
dum obſi-
detur à Co-
mite Pala-
tino Fride-
rico.

Schries-
heim oppi-
dum cum
Caſtello à
Palatino
capitur.

Armsheim
à Palatino
capitur.

Monachos de obſervantia ad Monasterium ibidem laudabiliter introdu-
ctos, ut ſupra diximus, fideliter deberent, vellèntque fovere, manutene-
& contra inſultus deſormatorum antiquorum & expulſorum defendere;
mutato conſilio, & immemores Juramentorum, deſormatos Monachos
antiquos iudicio Apoſtolico ut inutiles & votorum ſuorum transgreſſores,
per Palatinum Comitem expulſos, in habitu muliebri nocturno tempore
ad oppidum intromittunt, & expulſis reformatis, ad Cœnobium iterum
reponunt. Wiricum dictum Hoffart manifeſtum Palatini Comitis ho-
ſtem, & alios inimicos ejus ſoventes, in oppidum ſuſceperunt hoſpitio, &
licet eorum eſſet protector, tamen ipſi non ſacis fideliter in illum reſpi-
ciebant. Præſectum quoque ſeu Vicetenentem ipſius Palatini captum &
ſpoliatum, contumelijs & injurijs plurimis affecerunt, & alia contra eum
nonnulla ferebantur commiſiſſe delicta, quibus iram ejus, non gratiam
meruerunt.

Unde commotus animo Palatinus, oppidum Wiſſenburg in manu
ſuorum valida obſedit, & locatis in deſerta Præpoſitura 4. turrium militi-
bus, totam ferè hyemem urbem fortiter impugnavit. Tandem Argenti-
nenſes, & quidam alij Cives Regni viciniore, inter Comitem Palatinum,
& Wiſſenburgenſes pro pace laboraverunt, quorum interventu concordia
ſub certis fuit conditionibus reformata, & ſoluta obſidio.

Veruntamen Wiſſenburgenſes in concluſione pacis acceptæ non diu
permaſerunt, ſed litteris & Nuntijs ad Imperatorem miſſis, qui tum erat
in Austria, Comitem Palatinum deſtructorem Regni & perſecutorem
civium ejus proclamârunt. Cujus ut inſolentiam & tyrannidem poſſent
reprimere, Caſari ſupplicabant, quatenus Regni Capitaneum, & Caſa-
reæ Majestatis Vicarium per Alſatiam & circumjacentes Regiones conſti-
tueret cum plena poteſtate bellandi contra ipſum Palatinum Fridericum,
auxilio Civitatum, Ludovicum Comitem Palatinum Bavarizque Ducem
cognomento Nigrum, Patrem Ducis Alexandri, qui morabatur in Ge-
mino ponte, vulgariſter Zyveibrucken; conſenſit petitionibus eorum
Fridericus Imperator, conſtituitque Ducem Ludovicum Regni Capita-
neum. Quod mox ut Friderico Palatino Comiti ſupradicto innotuit,
ſuorum non parvum exercitum & quaſi leo rugiens ad prædam contra
Ducem Ludovicum proceſſit ad prælium. Sed Ludovicus Dux ad ejus ve-
nire congreſſum non audebat. Palatinus igitur Comes Fridericus terram
Ducis Ludovici cum potentia ingreſſus, multas brevi tempore munitiones
illius obtinuit. Et imprimis obſedit Seralburg Caſtrum, & Schriesheim,
& in octo diebus utrûmque obtinuit, & præda oppidanis dimiſſa, Nobiles
& præſidium Ducis Ludovici captivos abduxit. Ex peditibus verò ſede-
cim in oppido & Caſtello inventis fecit ſubmergi. Inde movens exer-
cicum Armsheim oppidum Ducis memorati obſedit, quod bombardis,
& machinis fortiter impugnans, tandem in die Commemorationis S. Pauli
cepit, & obtinuit. Non erat ei mos vel conſuetudo pauperum exurendi
domicilia, ſed pecunia redempta, prout unus quiſque ſolvere poterat,
intacta relinquebat. In oppido jam dicto Nobiles reperit 18. Equites verò
42. quos omnes captivos fecit abduci. Pedites autem reperit 40. quos ad
oppidum Alzen proximum tranſmiſit captivos, deinde turres & muros
per gyrum oppidi funditus deſtruxit, & foſſatum ſolo adæquavit. Quadra-
ginta

ginta verò pedites, quos in Alzen diximus fuisse deductos, quasi omnes fecit submergi; habebat enim quasi pro lege consuetudinem, ut comprehensum neminem fineret vivum, qui ex ejus dominio ad hostes spontanea voluntate defecisset. Post hæc movit exercitum ad Wachenheim, & oppido proximè supereminens in monte Castellum situ & arte munitum, obsedit impugnavit & cepit, quod aliquandiu in locum præsidij tenuit, sed posteaquam & oppidum cepit, ipsum Castellum, ut hodie cernitur, funditus destruxit. In eodem Castello magnum reperit apparatus bombardarum. Capto autem castro mox oppidum Wachenheim obsidione vallavit, quod tamen illa vice non obtinuit. Enimverò cum audisset Ducem Ludovicum & Regni Capitaneum adjunctis sibi Comitibus de Bitsch & Liningen cum magno pugnatorum exercitu per Alfatiam venire in terram Palatinatûs, animo & intentione ut omnia desolaret, obsidione soluta, machinisque bellicis in Didesheim oppido Ecclesiæ Spirensis transfossus, cum exercitu obviam hostibus venit. Ludovicus autem cognito Palatini adventu tum retrocessit, nec stare coram eo se posse confidit, novit enim vires Palatini expertus.

Castrum
Wachen-
heim à Pa-
latino capi-
tur.

Post hæc memoratus Comes Palatinus munitissimum Castrum Ruprechtseck obsidione cingens, bombardis & machinis fortiter impugnavit, quod subsolum tandem violenter obtinuit, in quo multam provisionem ad victum necessariam reperit, arma quoque, machinas bellicas, equos, & suppellectilem variam invenit. Viros etiam militares, quos nobiles vocant, cepit numero 13, inter quos fuerant præcipui Reinhardus Comes Hirsicus, qui vulgariter Ruchgraff dicebatur, & Joannes de Landeck Capitaneus, Equites non nobiles cepit numero 46. & nonnullos pedites.

Ruprecht-
seck Ca-
strum à
Palatino
capitur.

Interea dum hæc fierent per Comitem Palatinum, nebulones quidam armati, quos Dux Ludovicus in oppido Wachenheim ad custodiam contra Palatinum posuerat, in vigilia Assumptionis B. Mariæ semper Virginis, eruptione facta Monasterium vicinum Limburg nostri Ordinis turmatim intrârunt, & fractis violenter januis Cœnobij omnibus, quidquid præter libros & Sanctorum Reliquias invenire poterant, rapientes ad oppidum reversi sunt.

Anno etiam prænotato Mahumetes Turcorum Imperator cum classe 400. navium & exercitu centum millium pugnatorum Eubœam Insulam Christianorum præclarissimam invasit, & impugnavit, quam tricesima tandem die obtinuit, & multa fidelium millia crudelissimè interemit.

Turcus Cal-
cedonem in
Eubœa sub-
vertit.

MCCCCLXXI.

Anno Bernardi Abbatis undecimo, Indictione Romanorum iv. Fredericus Comes Palatinus exercitum 14000. pugnatorum in propria persona duxit contra Ludovicum Ducem Nigrum Regni Capitaneum, & imprimis oppidum ejus Wachenheim quod obsederat anno transacto ante hyemem sicuti diximus, iterum obsedit, in vindictam maximè, quod Cœnobium Limpurg ex eo spoliaverunt. Obsidione igitur firmata Palatinus oppidum bombardis & machinis fortiter impugnans, tandem in die S. Bonifacij Archiepiscopi & Martyris obtinuit. In quo cepit ex nobilioribus viros octo, Equites inferioris ordinis triginta quinque, Pedites verò septuaginta, quorum quinquaginta quatuor fecit submergi in aquam, propterea quòd pauperes rusticos interfecerant, domos succen-

Wachen-
heim à Pa-
latino capi-
tur.

o o o

derant,

derant, Ecclesias & Monasterium Limpurgense spoliarant. Reddidit malefactoribus vicem dictante Justitia: & ceteros abduxit captivos. Deinde muros & turres oppidi omnes subvertit, & fossatum per circuitum solo adæquavit, bombardas & machinas sibi servavit.

Bochenheim ambae Villæ à Palatino castris destruantur.

Posthæc movit exercitum in Bochenheim Villas majorem & minorem, utramque fossatis & propugnaculis bene munitam, quæ pertinebant Comitibus de Liningen, ambasque obsidione cepit, fossata complanavit, & propugnacula destruxit. In his reperit Nobiles quatuor, Equites quindecim, & pedites viginti, ex quibus nonnullos in aquam fecit submergi. Ex Nobilibus autem, prius quam villæ caperentur, nonnulli fuga lapsi noctis beneficio evaserunt. Villas iussit incendio cremari, ac funditus destrui. Facta sunt hæc anno Dominicæ Nativitatis prænotato, quarta decima die mensis Junij ut supra.

Ulmen oppidum obsidetur à Palatino.

Inde movens exercitum Palatinus Ulmen oppidum cum Arce, obsidione vallavit; quod impignoratum pro certa summa pecuniarum ab Ecclesia Moguntina Dux Ludovicus tenebat, ex quo plura Palatino intulerat damna. Obsidione firmata, Canonici memoratæ Ecclesiæ præcogitantes, quod futurum forsitan esse videbant, quoniam si oppidum & Castellum in virtute bellica semel in manus pervenisset Palatini, ad Jus Ecclesiæ deinceps minimè possent revocari, talem cum eo iniere concordiam.

Sub Conditionibus his solvitur obsidio.

Conditio prima Concordiæ fuit: *Ut Palatinus Nobiles, Equites & alios, qui ex parte Ludovici erant, in oppido, vel in Arce, sine læsione cum rebus suis omnibus, quod vellet, salvos abire sineret.*

Secunda Conditio.

Secunda Conditio ista fuit: *Quod Canonici Ecclesiæ Moguntina Castrum cum oppido ad manus suas reciperent & possiderent; ita tamen, quod Ludovicum Ducem vel suos perpetuo deinceps non intrmitterent.*

Tertia Conditio.

Tertia fuit Conditio Pacis: *Quod Canonici Moguntinenses Palatino Comiti persolverent quatuor millia florenorum pro habitis expensis, & quod nullus perpetuo foveri seu teneri debeat in eodem oppido, qui damnum velit inferre Palatino.* His factis atque conclusis in die S. Jacobi Apostoli anno præscripto, soluta fuit obsidio.

Lamsheim obsidetur à Palatino.

Exinde Comes Palatinus Lamsheim situ, muris, propugnaculis, fossatis, agris & milite satis munitum obsedit: in quo illo tempore fuerunt viri nobiles quatuor & triginta cum Equitibus, Pedites verò ex conjuratis Helvetiorum mercede conductis, plus quam trecenti. Obsidione autem firmatâ, oppidum ab hostibus fortissimè impugnabatur: quod videntes Helvetij pedites, qui Palatini vires jam prius fuerant experti, de sua cæperunt timere salute. Igitur consilio inter se habito licentiam & securitatem abeundi à Palatino Comite postulantes, obtinuerunt, oppidum sine custodia dimittentes, sub ea tamen conditione, quod illa durante contentione inter ipsum & Ducem, se amplius bello non intrmitterent. Post quorum recessum Palatinus oppidum fortitudine & defensione nudatum in suam potestatem accepit. In quo reperit Philippum Lusser, ex Didesheim Capitanum Ducis Ludovici cum alijs Nobilibus quindecim, Equitibus uno & triginta; Peditibus verò quatuor & viginti, quos quidem pedites in fossato fecit submergi. Oppidani autem in verba Palatini

Palatini jurantes salvi corpore, rebûsque manserunt Facta sunt hæc quarta die mensis Augusti, quæ fuit Dominica post Vincula Petri.

His peractis Comes Palatinus obsedit Durckheim oppidum Comitatus de Liningen præcipuum. Pro cuius munitione Comites ipsi per annos viginti antea desudantes, neque laboribus neque impensis pepercerunt, quod muris, fossatis, turribus & propugnaculis fortissimum reddiderunt. Sed quid destruere manus hominum nequeunt, quod construere potuerunt? Comes enim Palatinus in vicino Monialium nostri Ordinis Cœnobio Sebach personaliter constitutus oppidum fortissimè impugnabat, & varijs capere modis annisus est. Hi autem, qui erant in oppido, viriliter incurstantibus restiterunt, & hostium plures astu & ingenio peremerunt. Postremò tamen octava decima die mensis Augusti, quæ fuit Festo S. Martyris Agapiti solemnis, oppidum à Palatino capitur, muri, turres, cum Arce destruuntur, & fossatum in gyro complanatur, sicuti hodie videtur. Uxor tunc Emichonis Comitis ex Duroburgo veniens ad Palatinum precibus obtinuit sibi donari Durckheim, & ipsum Castellum Hartenburg, propterea quod esset ei adscripta in dotem, alioquin dubium non est, quo minus utrumque funditus ab illo fuisset eversum & destructum. Reperit autem Comes Palatinus in memorato oppido Durckheim Philippum & Dietherum Comites de Liningen, Petrum Comitem quendam Gallicanum, Nobiles quatuor & viginti, Equites centum sex, Pedites conductos stipendio quadraginta, oppidanos unum & quinquaginta, rusticos ex diversis locis Comitatus de Liningen pro defensione intrò vocatos septuaginta, quos omnes captivos pro pecunia postea libertati donavit.

Durckheim
oppidum à
Palatino
capitur.

In ea expugnatione Durckheimensi de exercitu Palatini ceciderunt occisi ducenti viri, inter quos plures fuerunt Nobiles atque potentes. Ex parte verò Comitum de Liningen octoginta novem interierunt; absconderant enim Durckheimenses in fossato vel circa foveam terra subtiliter opertam, in cuius fundo palos fixerant acutos: cumque Palatini milites cum impetu ad muros vellent irrumpere, subito in foveam ceciderunt occultam. At illi quibus talis negotij fuerat commissa industria, præparatis antea pulveribus ignem submiserunt in foveam, & lapsos in eam cunctos necaverunt. Meliores inter suos Nobilitares Palatinus ibidem amisit.

Nobiles
multi Pala-
tini ante
oppidum
Durckheim
cecidissent.

Post hæc Palatinus movit exercitum contra Ducem Ludovicum, obseditque Sobernheim oppidum Ecclesiæ Moguntinæ, ipsi Ludovico, ut supra diximus ab Adolpho Archiepiscopo pro certa summa pecuniarum impignoratum. Oppidani non habentes à Duce Ludovico defensionis aliquod subsidium, cum tantæ multitudini nequaquam possent resistere, in manus se obsidentis Palatini cum oppido tradiderunt, anno prænotato in die sancti Bartholomæi Apostoli, & ita salvi manserunt sub Palatinatu usque in præsens.

Sobern-
heim oppi-
dum.

A Sobernheim movit exercitum ad Monzegen oppidum, quod brevi cum Merzheim & Nusbaum villis munitis, in suam potestatem accepit: quæ similiter fuerunt Juris Ecclesiæ Moguntinæ, sitæ in Comitatu Spanheimensi, emptæ quondam cum alijs supra & infra notatis, per Wernherum Archiepiscopum ab uno Comite de Spanheim Henrico.

Monzegen
oppidum.

Bickelnheim.

Caſtellum poſt hæc Bickelnheim & utrâmq; ejuſdem nominis Villam obſedit. expugnâvit, & cepit. Erat in ipſo Caſtello ex parte Ludovici Ducis Capitaneus ſeu vicem tenens homo quidam patria Ringaugienſis nomine Conradus Schlarpp ex Giſenheim oriundus, qui caſtrum ſuſceperat cuſtodiendum. Verum poſteaquam Ducis ſui auxilium imploraſſet, exſpectaſſetque aliquandiu, & nullum penitus adveniret, Caſtrum in manus Palatini tradidit, & ipſe cum his quos ſecum habuit pedibus, quò veller liber abire permiſſus eſt.

Landsperg & Moſchelen, à Palatino capiuntur.

His geſtis Palatinus Comes à Bickelnheim movens exercitum viginti ſexta die menſis Auguſti, quæ FERIA erat ſecunda poſt Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, Caſtellum Landsperg & vicum Moſchelen cum arce obſedit, & fortiter fatiſ impugnare cepit. Tunc primum Dux Ludovicus videns quod deſolatus eſſet ab omnibus, neminẽque haberet auxiliantem, & quia ſuis viribus Palatino nequaquam poſſet reſiſtere, poſteaquam plura jam oppida & caſtella perdidiffet, ſuorum uſuſ conſilio Procerum veniam ruruſus ab eo poſtulavit.

Concordia inter Palatinum & Ducem Ludovicum facta.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato facta eſt inter Fridericum Comitem Palatinum, & Ducem Ludovicum tertia concordia, & ſecunda die menſis Septembris Heidelbergæ concluſa, ſcripta & ſigillorum munimentis confirmata. In ea Concordia fuit concluſum, quod omnia oppida & Caſtella, quæ Palatinus Comes toto diſſenſionis eorum tempore de manibus Ludovici Ducis obtinuerat, perpetuò deinceps ad Dominium Palatinatus debeant pertinere, ſine impedimento cujuſcuque, ſicut & hodie pertinent: quorum iſta ſunt nomina.

Nomina oppidorum quæ amiſit Ludovicus.

In Comitatu Spanheimenſi Sobernheim oppidum, Monzegen oppidum, Bickelnheim caſtrum & duæ villæ, Merzheim villa, Nuſbaum villa, Bois villa, cum alijs pertinentibus ad prædicta: quæ omnia Dux Ludovicus ab Eccleſia Moguntina, ut ſupra dictum eſt, ab Adolpho Archiepiſcopo contra Dietherum ſuſceperat impignorata, & olim pertinebant ad Comitatum Spanheimenſem jam dictum. In Strata montani caſtrum & oppidum Schriesheim, in Gavio majori Armsheim oppidum, Gaubickelnheim oppidum, Waldertheim oppidum cum viculis quibuldam & villis eorum. In Gavio Wangionum oppidum & caſtrum de Wachenheim. Lamsheim quoque oppidum & Ruprechtſeck caſtrum cum alijs. Ulmenam nihilominus oppidum & caſtrum Dux Ludovicus perdidit, quamvis in Dominium Eccleſiæ Moguntinæ, & non Comitatus Palatini, ut diximus, pervenerit.

Concordia præſcripta non placuit omnibus.

Non placuit Romano Imperatori Friderico iſta concordia, qui adverſus Comitem Palatinum multiplices ob cauſas animum gerebat indignabundum. Dux autem Ludovicus jam tertio non ſine maximo Principatus ſui detrimento expertus iram Leonis, Imperatorem ipſum jam deinceps maluiſſet habere adverſarium, quàm ejus mandato ruruſus Comitem impugnare Palatij: ceteri quoque in circuitu Principes penè omnes magno cum periculo rerum ſuarum experti, quid vires poſſent memorati Comitis Palatini, contra eum pedem movere amplius non audebant, quia incubuit timor ejus ſuper eos vehementer.

Monachi Obſervantia Bursfeldenſis reduci ad Weiſſenburg.

Hiſ ritè peractis, idem Comes Palatinus Weiſſenburgenſes cunctorum jam deſtitutoſ auxilio monuit, quatenus Monachos de Obſervantia Bursfeldenſi,

feldensi, remotis & expulsis deformatis antiquis, quantocius reciperent, aut bellum & obsidionem denuo experirentur. At illi consilio inter se habito, satius iudicabant, Monachos reformatos intrmittere; quam propter antiquos deformatos, vitæ & rerum suarum extremum periculum subire. Expulsis ergo Monachis antiquis deformatis, expulsi prius reformati ad locum revocati & introducti sunt, manéntque reformati usque in præsentem diem.

Eodem anno vicesima tertia die mensis Octobris, sapedictus Comes Palatinus confederatione prius facta cum Nicolao Duce Lotharingia, coadunato pugnatorum exercitu, oppidum Maurimonastrum & Castellum vicinum Geroldseck, in quibus prædones & inimici prænominati Ducis Lotharingia sua receptacula consueverant habere, obsedit, impugnavit, & cepit, murosque per gyrum & fossata destruxit, latronibus nocturna fuga salutem quærentibus.

Rursus eodem anno mense Decembri memoratus Princeps duo prædonum Castella, quorum alterum dicebatur Dortzbach; alterum verò Walzbach, in pago quem Odenvald vulgò nuncupamus, obsedit: quorum primum septima decima die mensis Decembris obtinuit, secundum verò die sequenti. Latronum in Castellis ipsis tunc existentium alij fuerunt occisi, alij verò capti, cæteri autem fuga lapsi manus persequenti evaserunt, ne & ipsi caperentur.

Anno prænotato vicesima octava die mensis Augusti hora fermè noctis secunda, Paulus Papa secundus apoplexiâ tactus in cubiculo solus moritur, anno Pontificatus sui sexto, mense decimo. Post quem Cardinales eodem anno nona die mensis Augusti, Franciscum de Savona Ligurinum Ordinis S. Francisci Generalem quondam Ministrum, in Pontificem unanimiter elegerunt; qui Sixtus ejus nominis quartus fuit nuncupatus. Præfuit annis tredecim: vir ingenio profundus, doctrina clarus, vita & conversatione per omnia sincerus.

Eodem anno Fridericus Imperator tertius Conventum Principum Regni magnum habuit in Civitate Ratisbonensi, ubi inter alia multa varij habebantur tractatus de bello in Turcos movendo. Sed omnia terminabantur in verbis, cunctis quæ sua sunt quærentibus, non quæ Reipublicæ Jesu Christi.

MCCCCLXXII.

Anno Bernardi Abbatis XII. Indictione Romanorum v. in mense Januario circa Festum S. Agnetis Virginis, & Martyris, apparuit Cometes in plaga Occidentali, nigro colore rutilans, major quantitate omnibus, quos in terra vidimus, duravitque octoginta diebus, & magnitudine sua mortalium tunc plures perterruit.

Eodem anno Rupertus ex Comite Palatino Archiepiscopus Colonien-
sis Germanus Friderici sapius dicti Principis, magnam suorum contra se displicentiam concitavit. Nam inter ipsum & Canonicos majoris Ecclesiæ, quorum Congregationem Capitulum nuncupant, magna contentione suborta, proventus eorum & census in vindictam rebellionis ubicunque potuit, extra Coloniam præoccupavit, & in usus proprios convertit. Hinc nimium commoti (& forsitan non immeritò) Canonici quidquid contra eum poterant agere, toto mentis studio consiliati sunt. Adhæse-

0003

runt

Maurfmün-
ster à Pala-
tino capi-
tur.

Dortzbach
& Walt-
bach habi-
tacula præ-
donum
capiuntur.

Sixtus fit
Papa quartus
annis
xiii.

Cometes.

Inter Archi-
episcopum
& Capitu-
lum suum
Colonien-
sis
dissentio.

runt eis Cives Colonienfes, adhæferunt Bonnenfes, Novesij quoque, & omne robur nobilitatis in patria, qui penè omnes unanimi confensu rebellârunt. Archiepiscopus autem ipse, cùm experimento rebellionem fuorum didiciffet, graviter tulit, & quomodo suam posset ulcisci contumeliam, sedulò cogitabat. Erant inter consultantes rebus Pontificijs nonnulli, quorum sententiam malè secutus Præful, Novesium capere viribus cùm non posset, insidijs & dolo aggressus est. Dicebantur e tempore subordinati fuiffetres viri, magnis que promissionibus conducti, videlicet Erardus Bock, Fridericus Schouff, & Basilius quidam, per eos quibus Archiepiscopus rerum commiserat summam, ut oppidum in manus ejus traderent per insidias; recesserant enim, sicut jam diximus, Novesij ab obedientia Archiepiscopi.

Erardus Bock, Fridericus Schouff, Basilius Traditor.

Novesij res ut Traditores capite plectunt.

Verùm Basilius aquam utròque sciens portare humero, & in una re bis traditor factus, à Novesijs accepta pecunia, socios suos jam dictos in eorum notitiam secretius tradit. Qui cùm navigio per flumen Rheni descendissent Novesium, accepto Cives à bis traditore signo, mox eos in littore capientes torturis examinârunt. Quid plura? Interrogati consilium aperiunt, cervicibusque amputatis, trunci quatuor in partes dividuntur. Hinc gravem commotus in iram Rupertus, necatis factam clamavit injuriam: asserens nec se, nec suos unquam de traditione Novesij qualescunque habuisse consilium. Mandavit ergo Novesijs & jurejurando denuntiari fecit, scirent, quod & illatam ab eis contumeliam, & innocentibus mortem, totis viribus, quo possit ingenio cogitaverit in proximo vindicare. Jam dein ep in apertam rebellionem conspirârunt.

Reinhardus Episcopus Wormatiensis prope Coloniam capitur.

Eodem anno Fridericus Comes Palatinus ubi tantam audivit inter Fratrem Archiepiscopum & Canonicos ejus Colonienfes discordiam, misit ad Coloniam Reinhardum Episcopum Wormatiensem, cum alijs quibusdam à secretis, ut si quovis ingenio possent, concordiam inter eos reformarent. Missi ad Coloniam veniunt, causam adventus sui aperiunt. Sed pacem inter dissidentes facere nullatenus potuerunt. Abeuntes ergo sine pacis vel concordia effectu tristes, cùm navigio pervenissent paulum supra villulam Rondekirchen, omnes capti, & nescio quorsum abducti; jam enim Palatinus odio habebatur non tantum à Capitulo, sed etiam à Civibus, & omnibus terræ Nobilibus, propterea quod Archiepiscopo adhæserit: cujus odij prima causa fuit violentia, quam fecerat his, qui bona Ecclesiæ tenerant impignorata, quando sine pecuniarum solutione occupavit omnia.

Disslau latibulum Prædonum à Palatino destruitur.

Anno prænotato, circa Festum S. Martini Episcopi, Palatinus Comes Fridericus missis exercitibus suis Castellum quoddam Disslau in Bohemico nemore situm, in quo Prædones latibula sua habere solebant, obsedit, cepit, ac funditus destruxit, latrones in eo repertos interfecit, & Dominum Castri ad Amberg misit captivum. Itaque superatis hostibus pacem bello comparavit, & ambulanti in Principatu suo, itinera purgavit.

Anno item prænotato, aquarum tanta inundatio resolutis nivibus irrupit, ut vallem Hirsaugianam ab utraq; parte operuerit. Capellam B. Mariæ semper Virginis prope Cluse totam implevit, & Altare majus suo incurfu cooperuit, multaque circum habitantibus pericula simul & damna intulit.

Eodem

Eodem anno Bernardus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis Petrum inobedientem, & rebellem Præpositum in Roth deposuit, reduciturque Hirsaugiam carceribus mancipavit, quia non solum ad ejus regimen fuit inutilis, sed etiam semetipsum pro sua persona, simul & ipsam Præposituram cum omnibus pertinentibus ad eam, ab obedientia & jurisdictione Abbatis, ac Monasterij Hirsaugiensis alienare tentavit, quibus tamen semper à prima fundatione sua mansit subjecta.

His etiam temporibus Fratres Prioratus S. Gregorij Papæ in Richenbach, Abbati & Monasterio Hirsaugiensibus immediatè subjecti, contra Abbatem Bernardum iterum temerè in superbiam elati Priorem suo arbitrio instituire contendebant, quod eatenus nec jure poterant, nec consuetudine. Unde Bernardus Abbas Jurium & Privilegiorum Monasterij sui defensor acerrimus causam ad Ordinarium suum Episcopum Spirensis detulit, Jus suum non solum litteris, verùm etiam possessione ac præscriptione manifesta probavit. Quibus coram Episcopo declaratis, ostensis & probatis, talem ipse Præsul sententiam dedit, quod videlicet solus sit Abbatibus Hirsaugiensis pro tempore existentis Priorem in Richenbach pro suo arbitrio instituire, quoties utile, vel necessarium judicaverit: cui Prior ipse in omnibus teneatur obedire.

MCCCCLXXIII.

Anno Bernardi Abbatis tertio decimo, Indictione Romanorum sexta, Canonici majoris Ecclesiæ Colonienfis contra Rupertum Archiepiscopum suum jam propter spoliū à Sede Apostolica eorum ad instantiam excommunicatum, Hermannum ex Landgrafijs Hassiorum Concanonicum suum Ecclesiæ B. Mariæ semper Virginis in Regali oppido ad Aquafgrani Præpositum in Gubernatorem & Administratorem Ecclesiæ suæ constituerunt. Qui erat vir non solum nobilitate præcipuus, sed etiam prudentia, consilio & actione præclarus, qui etiam Ruperto postea in Archiepiscopatu successit. De quo postea loco & tempore convenientibus latius dicemus. Huic mox Gubernatori factis Novesij, Andernachij, Bonnani, & plerique alijs deficientes à Ruperto fidelitatis Juramenta præstiterunt. Quorum suffultus auxilio non pauca brevi Castella Ecclesiæ obsedit, cepit, sibi que & Capitulo memorato potenter, nullòque resistente subjecit.

Eodem anno in Dominica die secunda post Festum Resurrectionis nostri Salvatoris, celebratum fuit Capitulum Ordinis nostri Provinciale primum atque vicesimum Nürenbergæ apud S. Ægidium; in quo præfederunt venerabiles Patres Domini Abbates: Theodoricus in Bursfeldia, Guntherus in Erpfurdia, S. Ægidij in Nürenberga, & Joannes S. Crucis in Werdea, qui varia pro reformatione Ordinis statuerunt.

Hoc ipso anno publicè dicebatur, quòd Carolus Burgundiæ Dux animum contra Ludovicum Gallorum Regem undecimum gerens inimicum, propter fractum Jusjurandum, & fidem fractam violatamque pacem, subordinaverit hominem quendam nomine Joannem, quem promissione mercedis quinquaginta millium florenorum conduxerit. ut Regem memoratum veneno secretius è medio tolleret. Qui veneficus industria coci regalis notatus traditus & captus, maleficæ mentis veneficium

Inter Abbatem Hirsaugiensem & Fratres in Richenbach contentio.

Hermannus Hassiæ Comes sit Gubernator Ecclesiæ Colonienfis contra Rupertum.

Capitulum Ordinis nostri Provinciale XXI. celebratum.

Ducis Burgundi in Regem Gallorum excogitatio.

ficiam conſeſſus in tortura . multitudi- ne civium apud Parisios inſpectante capite truncatus eſt . In cujus rei fidem paratum penes eum reperere venenũ .

Fridericus
Imperator
cum Filio
Maximilia-
no venit
Wilam.

Anno prænotato Fridericus Imperator tertius cum Filio ſuo Maximi- liano venit ad Regale oppidum Wilam, quod in Suevia ſitum eſt in pago, qui Wiringovve nuncupatur : quem Bernardus Abbas huius Monafterij Hirfaugienſis rogatus à Civibus cum Proceſſione Pontificalibus indutus ſo- lemni pompa ſuſcepit . A quo tunc precibus impetravit Mathildã Ducisã Auſtriã mediante Advocatiam villã Burbach Monafterio incorporari, quam prius in feudum militares quidam de Brunen ſuſceptam ab Abbate Hirfaugienſi tenebant .

Æſtas anno præſcripto calida fuit, & ſicca in tantum, quod non pluerat ſuper terram à quarta die menſis Julij, uſque ad Feſtum S. Michaelis Archangeli, creverunt ergo vina illo anno matura valde, ſimul & optima .

Eodem anno Bernardus Abbas huius Monafterij pro decore Domus Dei Baciolum paſtorales totum argenteum novum fieri fecit, & comparavit pretio centum & viginti quinque florenorum aureorum monetæ Rhenenſis . Caſulas quoque & varia ornamenta ſacerdotalia ſimul & Levitica pro miniſterio ſacri Altaris plura diſpoſuit, debita ſolvit, nume- rumque Fratrum notabiliter auxit .

Jacobus
Rex Cypri
moritur
Civis Venet-
us.

Anno prænotato moritur Jacobus Rex Cypri non ſine veneni ſuſpi- cione, unicum relinquens filium ex Veneta uxore : quo & ipſo extincto, Regnum Veneti occuparunt . Huius uſurpationis jus quale fuerit, facie- mus manifeſtum . Cũ olim Jacobus jam dictus poſt obitum Paris cum Fratre contenderet de Regno, & contra eum prævalere non poſſet, con- fugit ad Venetos, eorum petens auxilio reſtitui paternum in Regnum . Veneti morem ſecuti antiquum reſponderunt : *Eis non licere deſenſare bello vel ope peregrinum, niſi prius inter Venetos relatũ eſſet ut Civis* . Conſentit Cyprius Rex natus, Civis dici Venetus; nemo dubitet neceſſitate magna compulſus . Civis autem Venetus eſſe non potuit, niſi uxorem duceret Cive genitam Veneto . Ecce quò trahit cupido Veneta Regem egenum, uxor itaque datur Venetijs nata popularis Filio Regis nomine ſuperbo, Filia S. Marci, ducentorum millium ducatorum ex arario publico dos assignatur ſponſã; celebrantur nuptiã, & in Cyprum claſſis præparatur .

Regnum
Cypri quo
jure inju-
riofũ ſibi
uſurpave-
runt Veneti.

Venetorum itaque providentia Jacobus Exul adjutus, urbanam Rex ducit uxorem, ex Filio Regis fit Civis Venetus, in Regnum profugus re- ſtituitur, Frater adverſarius vincitur, atque ſuperatur . Fuerunt qui non dubitaverint, omnia hæc providenter acta per Venetos, ut Regno Cypri tandem potirentur . Unde cũ tempus conveniret actioni, primò ſub- latus fuit ipſe Jacobus antidoto Marciano, ſecundò Filius, tertio uxor patri eſt reſtituta, S. Marco Filia, quartò Veneti arte & ingenio Regnum ſunt conſecuti .

MCCCCXXIV.

Sacriſtia
Hirfaugien-
ſis con-
ſtruitur.

Anno Bernardi Abbatis XIV. Indictione Romanorum VII. hyems fuit dura, frigida, & nivibus continuata, & eodem anno Bernardus ipſe Abbas ſacriſtiam & bibliothecam deſuper à fundamentis conſtruxit, & debita

debita nihilominus multa perfolvit: locum etiam Capitularem novum, ut hodie cernitur, juxta ambitum ædificavit.

Anno quoque eodem Fridericus Imperator III. in Civitate Trevorum antiquissima Convantum solemnem Principum per menses ferme duos celebravit, & Sanctorum Reliquias plurimas precibus suis obtinuit à diversis, quas in Austriam deportavit. Magna enim fervebat devotione ad sacra Bulta Sanctorum, & singulari ea studio undecumque potuit, colligebat.

Apud Treviros Convantum Principum,

Aderat ibidem inter alios Principes etiam Carolus Dux Burgundionum ultimus, qui mansionem in Monasterio S. Maximini Ordinis nostri extra Civitatem habebat, in quo magna usus pompa, divitiarum suarum & potentia magnitudinem varijs novitatibus conabatur ostendere. Solus in mensa residebat, solus festinanter manducabat, & neminem secum dignabatur in eadem tabula recumbere. Ministrantium tamen Nobilium astabat ingens multitudo, qui ut videri posset ab omnibus, ingrediendi Refectorium, in quo edere solebat, cunctis dabatur facultas. Invitabat alioquoties ad refectioem Fridericum Imperatorem, Joannem Archiepiscopum Trevorum, Adolphum Archiepiscopum Moguntinum, Rupertum Archiepiscopum Coloniensem, & quosdam Principes alios, quibus in eodem Refectorio Monachorum singulas mensas singulis jussit preparari.

Habebat secum Ministeriales ex Burgundia, & alijs Nationibus plures, quibus furtum, & rapinam sub poena mortis interdixerat, & si quis ei furtum, aut rapinam fecisse delatus fuisset, etiam in re minima, sine misericordia mox eum fecit suspendi. Hujus rei gratia, ne procul abesset supplicij furca delinquentibus, arborem nucum foris ante Monasterium S. Maximini, in quo degebat, in horto cujusdam pauperis pecunia comparavit; in quam suæ nationis malefactores quotquot delati vel accusati fuissent, suspendit. Unde & suis metum incussit, & laudem sibi Justitiæ apud omnes Mosellanos acquisivit. Nec frustra duodecim aureis nummis dictam arborem comparavit; in qua multi successivè, sicuti tunc vidimus, fuerunt suspensi pro varijs criminibus.

Burgundus Dux Carolus Justitiæ Cultor singularis.

Obierat paulo ante Nicolaus Locharingia Dux, qui titulo Regni Siciliae gaudebat, licet, ut hodie quoque, alius Regnum occuparit. Carolus igitur memoratus Burgundia Dux multis precibus, & varijs modis tam per se, quàm per alios apud Cæsarem Fridericum occultè laborabat, ut eum in Sicilia Regem sublimatum coronaret. Jam enim prius diadema, sceptrum, pilam, & reliqua omnia, quæ ad hujusmodi solemnitatem pertinent, fecerat parari, & erant in promptu, nec dubium erat in ejus animo, quin fieret quod volebat.

Regnum Siciliae affectabat Dux Burgundia Carolus.

Cæsar autem superbiam & arrogantiam hominis detestatus, quo petitionem ejus temerariam rationabili modo refelleret, negotium prudenter de die in diem protrahebat, quousque tandem sibi videbatur abeundum. Dispositis ergo navibus, die quodam summo mane per Mosellam descendit, ad Confluentiam; & inde per Rhenum ascendit ad Moguntiam, ulteriusque ad alia Regni loca Germanici.

Regnum Siciliae dare Carolo Imperator recusabat.

Videns Carolus sua frustratum se petitione, atque delusum à Cæsare, doluit, sed iram dissimulans, mentem ad alia convertit. Ad instantiam

enim Ruperti Archiepiſcopi Coloniensis magnum pugnatorum contraxit exercitum, vindicaturus injurias de Capitulo, & ſubjectis rebellibus ei quomodolibet irrogatas. Conſtituit ergo Ducem Archiepiſcopus Advocatum, Defenſoremque ſuum, & totius Archiepiſcopatus contra quoslibet injuriantes, & præſertim adverſus Decanum Stephaanum, & Capitulum Eccleſiæ majoris ſimul, & Hermannum de Haſſia Gubernatorem ſibi contrarium.

Carolus
Burgundiæ
Dux obſe-
dit Nove-
ſium oppi-
dum,

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato .xxix. die menſis Auguſti, Carolus Dux Burgundiæ memoratus ad petitionem Ruperti ſape- dicti Archiepiſcopi Novesium Coloniensis Eccleſiæ inſigne oppidum, propter cauſas ſuperius dictas in manu ſuorum valida obſedit, & per menſes x. & dies xxvii. fortiter ſæpius machinis & bombardis impugnavit, ſed expugnare non potuit. Circumdederat oppidum per gyrum undique, & varijs modis introſilire tentavit, licet fruſtra id fecerit, conſumens infructuoſè omnes conatus ſuos, novercante ſibi fortuna non ſolum tunc, ſed etiam poſtea in omnibus, & clamante forſitan adverſus eum ſanguine Innocentium vindictam, quorum tot millia ut ſupradictum eſt apud Leodium innocenter & ſine cauſa ſæviſſimâ crudelitate peremit. Novesium autem Cives, etſi artiſſima eſſent obſidione vallati, animis tamen nequaquam fuerunt dejecti, ſed animante illos Hermanno Haſſiæ Comite Gubernatore Coloniensis Eccleſiæ, qui toto tempore obſidionis cum eis in oppido permanſit, fortiter reſtiterunt, & nec minis, nec tormentis poterant ſuperari. Arctabantur aliquoties inedia & penuria panis, in tantum videlicet, quòd edere carnes equinas fuerant compulſi. Concluſerat enim Dux omnes introitus & exitus viarum, tantâque obſervavit induſtria cuncta, ut neque per terram, neque per aquam in oppidum cuiquam pateret acceſſus.

Herman-
nus Guber-
nator Co-
lonienſis
defenſor
Novesium,

Philippus
Comes Pa-
latinus
Rheni ducit
uxorem,

Eodem anno Philippus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, Ludovici Pij Principis Electoris quondam filius, uxorem duxit Margaretham Ludovici Ducis cognomento Divitis filiam, ſororem Georgij Divitis: & in oppido Amberg nuptias in Dominica quinquageſimæ in ſolemni pompa celebravit, anno ætatis ſuæ xxvi. Ad regimen tamen Paterni Principatus, quamdiu Fridericus vixit Patruus, non pervenit. Supervixit autem poſt ejus conjugium Tutor ipſe Fridericus annis tribus.

Margaretha verò Philippi uxor peperit ei filios & filias ſubſequentes: Ludovicum primogenitum, qui Patri ſuccedens in Principatu hodie dominatur. Philippum Friſingentem Episcopum. Rupertum Ducem, qui habuit uxorem filiam Ducis Georgij Avunculi ſui, & obiit ante Patrem. Fridericum qui hodie ſine uxore Tutorem ſegerit filiorum Ruperti Fratris antedicti, Georgium Episcopum Spirenfem, Henricum Præpoſitum S. Albani Moguntia, Joannem Episcopum Ratiſbonenfem, Wolffgangum Canonicum Herbipolenſem. Filiarum iſta ſunt nomina: Eliſabeth, primùm nupſit Landgraſio Haſſiæ Wilhelmo, quo ſine liberis mortuo data eſt in conjugium Badenſi Marchioni Philippo. Amalia & Helena, quarum altera nupſit Duci Meckelburgenſium, altera verò Duci Pomeranorum & Stettinenſium. Catharina Monialis eſt noſtri Ordinis in Cœnobio Nünburg prope Heidelberg Wormatiensis Diœceſis. Porro Barbara

Barbara cum esset annorum xiv. virgo moritur, & Ocho Henricus in pueritia sua obiit. Reliqui adhuc hodie vivunt omnes.

Anno etiam prænotato. Eberhardus Comes de Wirtemberg filius Ludovici, qui postea in Ducem fuit à Maximiliano Rege sublimatus, uxorem duxit nomine Barbaram, Marchionis Mantuæ filiam, & nuptias in oppido suo Stutgard solemnè pompa celebravit. Liberos tamen de ea non habuit, præter unicam filiam, quæ in pueritia morte fuit sublata.

Eberhardus
Comes de
Wirten-
berg ducit
uxorem.

Eodem anno circa principium mensis Septembris, Cives quidam Mercatores Basileenses cum mercimonijs suis navigio descenderunt per Rhenum ad nundinas profecturi Franckfurdianas. Cùmque paululum præternavigassent oppidum Rhinavve, omnes cum rebus suis capti fuerunt per Dominos de Geroldseck. & in oppidum Schuttern ducti captivi. Habebant enim Domini memorati causam litis aliquam contra Basileenses. Argentineses autem Cives mox ut gestæ rei ordinem cognoverunt, contractis copijs cum bombardis & machinis, Schuttern obsederunt, impugnaverunt, & ceperunt: dejectisque muris & turribus etiam fossatum terræ cœquârunt; & liberatos cum rebus eorum captivos, salvos & incolumes abire fecerunt; erant enim confœderati cum Argentinesibus.

Cives qui-
dam Basile-
enses capti-
untur à
Dominis in
Gerold-
seck,

MCCCCLXXXV.

Anno Bernardi Abbatis quintodecimo, Indictione Romanorum octava, Jubilæus, hoc est annus remissionis à Paulo Pontifice, prius per universum Orbem Christianum institutus, Romæ celebratur à Sixto Papa quarto, ubi multitudine populi convenit maxima ex omni Natione, quæ sub celo est. Memoratus enim Pontifex Paulus secundus, pensiculus mortalium paucos ad eam pervenire posse ætatem, ut tempus Jubilæi annorum quinquaginta contingant, volensque devotioni Christianorum salubriter providere, constituit Jubilæum deinceps de anno vigesimo quinto in quintum atque vicimum esse celebrandum.

Jubilæus
Romæ
celebratur.
à Sixto Pa-
pa IV.

Eodem anno vicesima quinta die mensis Martij, Simon puer Tridentinus, à perfidis Judæis sanguinem Christianum avidè sitientibus occiditur. Super ejus tumulum Cives Tridentini insignem construxerunt Ecclesiam, in qua ferunt miracula fieri quotidie plura, ad invocationem dicti Simonis. Judæi autem sceleratissimi omnes, quotquot eorum criminis reos tenebat conscientia, inculcati, capti, & per torturam examinati, confessi rei ordinem, combusti sunt, paucis exceptis, qui salutem fugam quaesierunt.

Simon puer
Tridentinus
à judæis
ibidem
perimitur.

Anno prænotato, vicesima octava die mensis Junij, Carolus Burgundia Dux ad instantiam Imperatoris Friderici tertij castris incensis obsidionem Novesium solvit, & non sine detrimento suorum inde recessit. Venerat enim contra eum ad liberandum Novesium Imperator cum exercitu pugnatorum non parvo, tam à Principibus, quàm à Regni Civibus in unum destinato. Verùm Cæsar ut parceret sanguini Christiano, prius pacem consilio tentare, quàm armis maluit: egitque cum Burgundo bonis verbis, atque tandem persuasit, quòd obsidione soluta cum suis discessit.

Novesium
obsidio sol-
vitur à
Carolo.

Eodem tempore Cæsar prudenti usus consilio, quo Dominium Familie dilataret Australis, pacemque firmaret connubio, Mariam Caroli Ducis sepediti Burgundiaë unicam filiam, Maximiliano filio suo desponsavit.

Maximilia-
no Archidu-
ci Austriae,
Maria Bur-
gundiaë de-
sponsatur.

PPP à

favir

favit uxorem, cum qua ditiffimos, ampliffimofque & plures obtinuit Principatus, videlicet Ducatum ſimul & Comitatum Burgundia, Ducatum Brabantia, Ducatum Lymburgenfem, & Ducatum Geldria, Comitatum quoque Flandria, Comitatum Palatinum Hannonia, Seelandia, Hollandia, Namurci, & Zutphania. Dominatumque Frifia & Mechlinia. Genuit autem Maximilianus ex praedicta Maria Philippum Regem Caſtellae & Margaretham. Carolus autem Dux Burgundia Maximilianum focer obſidione Novelfij ſoluta exercitum movit in Lotharingiam in primo menſis Decembris, anno praenotato, & fugato Duce Reinhardo, quem Renatum alij nuncuparunt, omnem Ducatum ejus in brevi obtinuit, & fidelitatis Juramentum, quod Homagium vocant, a cunctis terrae habitatoribus ſuſcepit. Verum non diu poſtea Reinhardus auxilio Conjuratorum Suitenſium, Ducatum recuperavit amiſſum, quem ubi Carolus iterum bello repetere voluit, ab ipſis Conjuratis, ſicuti dicemus, cum alijs occiſus fuit.

Lotharingia Ducatum Carolus Dux Burgundiae obtinet.

Anno igitur praefcripto poſt Caroli Ducis a Novelfio diſceſſum, Hermannus Haſſia Landgravius, quem ſibi Canonici Eccleſiae Colonienſis Gubernatorem contra Rupertum Archiepiſcopum, ſicut diximus, delegerant; reliqua oppida, caſtella, munitiones, & villas Eccleſiae omnes penè ſucceſſive obtinuit, & Ruperti Dominium brevi minoratum fuit. Omnes enim paulatim reſceſſerunt ab eo praeter pauciſſimos, qui tamen ejus miſerabilem deſolationem in nullo poterant relevare. Sic ſubito cecidit Praeſul iſte Rupertus, qui genere, honore, & dignitate ſuis perſecutoribus praerantior fuit.

Hermannus Gubernator Colonienſis a cunctis ſuſcipitur.

Eodem anno ſexta die menſis Septembris, obiit Adolphus de Naſſav Archiepiſcopus Moguntinus, in Caſtro Altae Villa, cujus Corpus in majori ſepelitur Eccleſia Moguntina. Is cum lecto decumberet aegritudinis, jam prope moriturus, percontantibus Canonicis, quem ſibi designaret ſucceſſorem, reſpondit: *Eiſi meum non ſit, mihi denominare ſuccedentem, tamen ex quo conſilium meum requiritis, fideliter dicam, pro veſtra utilitate quod ſentio: Dietherus de Iſenburg, qui ante me fuit Archiepiſcopus, meliora quaeque ſibi per concordiam aſſignata pro ſuo ſtatu detinet Eccleſiae bona, ſicut notum eſt omnibus; nec dubium, quin & pecunias habeat multas, & non parva eſtimationis ctenodia: conſilio hunc meo iterum in Archiepiſcopum elige, & omnia qua habet, cum eo ad Eccleſiam revertentur. Quod ſi neglexeritis, timendum eſt, quod in amicos & conſanguineos ejus, quidquid habet pecuniarum aut ctenodiarum, poſt mortem ſuam deveniat.*

Adolphus Archiepiſcopus Moguntinus in Alta Villa moritur.

Placuit jam morituri Pontificis conſilium omnibus, & eo ſepulturae tradito Dietherum nil tale cogitantem denuo in Archiepiſcopum concorditer elegerunt. Qui confirmatus per Sixtum Romanum Pontificem ſecundo jam deinceps praefuit annis ſex & menſibus totidem, ſatis modeſte, in multis Eccleſiae utilis, quamquam nec debita ſolverit omnia per eum & Adolphum contracta, nec oppida, caſtella, & emolumenta redemerit impignorata. Inter alia quae magnifice fecit, caſtrum in fine Civitatis Moguntinae lapideum totum a fundamento novum, atque pulcherrimum, ſicut cernitur hodie, parum ante mortem ſuam conſtruxit, quod arcem S. Martini nuncupavit. Eſt enim S. Martinus Eccleſiae Moguntinae Patronus. Conſtruxerat prius in eodem loco jam bis Praeſul factus Arcem ligneam totam, quam anno ſequente conſumpſerat incendium: unde

Dietherus iterum fit Archiepiſcopus Moguntinus annis VII.

cavere

Handwritten notes in the left margin, including "Anno Hier" and "75 III" with a checkmark and "16".

cavere volens in futurum simile periculum, de solido lapide novum reedificavit. Gymnasium quoque universale primus in Civitate Moguntina novum instituit, quod Sixtus Papa IV. consuetis ornatum Privilegijs ad ejus instantiam confirmavit. Moguntia locus est meo judicio studentibus aptus, ubi & victualium omnium copia exuberat, puritas aëris sanitate habitantis diutius conservat, & urbis amantitas ingenia litteris dedicata confortat. Unum est solum, quod profectum institutionis bonæ debilitat, quia non est, qui Lectores in omni facultate sufficienter provideat.

Anno iterum prænotato, XIII. die mensis Decembris, obiit Joannes Archiepiscopus & Primas Ecclesiæ Magdeburgensis in Saxonia, vir honestissimæ conversationis, & singularis pietatis ac Devotionis in Dominum Deum. Qui licet Princeps magnus esset genere ac dignitate, non erubuit rem divinam ad Altare sacrum fermè quotidie agere, divinisque carminibus crebrius interesse. SS. Ordines postulantis conferre, Abbates suos personaliter benedicere, Ecclesias, Altaria, vestes, ornamenta cultûs divini consecrare, & se Pontificem potius, quam Principem in omnibus exhibere. Genere namque fuit Comes Palatinus Rheni, Bavariæ Dux & Comes in Spanheim, cujus Pater Stephanus Dux memoratus in Gemino Ponte, cujus Fratres extiterunt Dux Fridericus apud Cynonotos in Simeren habitans, Dux quoque Ludovicus cognomento Niger, & Stephanus Colonia Decanus.

Post mortem hujus memorandi Pontificis, Ernestus Dux Saxonie adhuc puer filius Ducis Ernesti senioris in administrationem Ecclesiæ Magdeburgensis assumitur, & in successorem defuncti Præfulis à Papa Sixto confirmatur. Vixit autem deinceps Administrator primò, postea verò in Archiepiscopum consecratus, & præfuit in toto, annis 37. mensibus octo: Fratres habuit tres, Albertum videlicet post Dietherum Archiepiscopum, Ecclesiæ Moguntinæ Administratorem, qui adolescens obiit, Fridericum Ducem Saxonie Principem Electorem Imperij, & Joannem Fratrem hodie viventes.

Circa principium Administrationis hujus Ernesti magna inter Cives oppidi Regalis, quod à salis consecutione Hal nuncupatur, in Saxonia finibus, seditio fuit exorta. Senatus namque bifariam divisus, Civium quoque malè divisit unitatem. Qua seditione diutim crescente, una pars Senatus & Civium in alterius partis odium habito inter se consilio secretius oppidum in manus ipsius Ernesti & Magdeburgensis Ecclesiæ tradere statuerunt. Die adveniente statuta, venit Ernestus cum suis exercitum, perducens armatum, aperiuntur jussione traditorum portæ, turmatim populus Ecclesiæ ingreditur, Ernestus oppido potitur, quod in præsentem usque diem libertate spoliatum regali, Ecclesiæ servit sub tributo.

Eodem anno Cives Novesiani sive Nusienses in memoriam accepti beneficij perpetuam à Friderico Imperatore III. qui eos obsidione Ducis Burgundiæ Caroli diuturna liberavit, statuam ei æneam in foro ante S. Quirini Martyris Templum ut victori, liberatorique suo erexerunt.

MCCCCXXVI.

Anno Bernardi Abbatis XVI. Indictione Romanorum IX. celebrationem Ordinis nostri Capitulum Provinciale XXII. in Dominica tertia post Pascha, Bambergæ in Monte Monachorum. In quo præfederunt Marti-

P P P 3

Universitas
Moguntina
per Dietherum
constituitur.

Joannes
Archiepiscopus
& Primas
Magdeburgensis
obiit.

Ernestus fuit
Archiepiscopus
Magdeburgensis
annis 38.

Hal oppidum
Regale in
servitutum
quomodo
venit.

Cæsari
statua
Novesiani
posita
est.

Capitulum
Ordinis
Provinciale
XXII. Bambergæ
celebratur.

aus

nus in Schvvarzach prope Dietelbach, Hermannus S. Jacobi prope Mo-
guntiam, Henricus in Blavvbeuren, & Joannes S. Ægidij in Nürenberga,
Monasteriorum Ordinis nostri Abbates. Eodem anno magna pesti-
lencia fuit & multa millia hominum in diversis locis maximè circa Mo-
sellam & Rhenum miserabiliter consumpsit. Vidimus tamen Juvenes,
Adolescentes, & in florida ætate constitutos masculos & femellas sine
numero infectos, convaluisse paucissimos, plures autem post infectionem
die altero vel ad longum tertio, vitam commutavisse cum morte, quo-
rum inter edendum alij, ridendo alij decesserunt è vita.

Inauditus
fit homi-
num con-
cursus ad
Nielaus-
hausen.

Anno prænotato, apud Francos Orientales in Diocesi Wirzburgensi
factus est concursus populorum, ex remotioribus etiam locis magnus &
admirabilis, qualis antea non est visus, ad hominem quendam nomine
Joannem de Nielaushausen rusticanum idiotam, indoctissimum, pasto-
rèmq; porcorum, qui nescio quo spiritu suo seductus, an alieno, publicè
in campis & in pratis, nonnunquam etiam per fenestram è domuncula
aliqua rusticana, & in arboribus, populo nova quædam ore tumultuario
prædicebat simplici & fatuo, cum nec loqui potuerit, nec apè ad propo-
situm aliquid cogitare. Ferunt illum aliquoties hominis cujusdam clau-
stralis mendici occulto susurro, quid prædicaret edoctum, & ob id fre-
quentius per fenestram loquebatur ad plebem, ut doctorem suum ad au-
rem sine nota posset habere præsentem, quod postremò fit manifestum.
Tanta multitudo hominum, non solum ex Francia ipsa Orientali, sed
etiam ex Bavaria & Suevia, ex Alsatia & partibus Rheni, ex Wetteraugia,
ex Hassia, ex Buchonia, ex Thuringia, ex Saxonia & Missinia quotidie ad
miserandum fatuellum hunc turmatim fluebat, ut frequenter uno die
10000. hominum, aliquando 20000. nonnunquam etiam triginta millia
convenisse apud villulam Nielaushausen, sit proditum. Nova enim con-
tra Clerum & Principes dogmatizabat, quæ sibi visibiliter & sensibiliter
finxit à Beatissima Virgine Maria in campis, dum pasceret porcos, esse
revelata. Propterea simplex populus eum ut virum sanctum colebat, &
venerabatur ut Dei Prophetam, & Doctorem veritatis in salutem Fide-
lium divinitus suscitatum, utpote quem Dei Parens tam manifestè ac pla-
cidè præ cunctis mortalibus dignaretur alloquio. Unde sicuti audivi-
mus ab his, qui præsentibus interfuerunt, tanta quotidie circa eum populi
multitudo convenire solebat, ut à pressura irruentium desiderio visendi
hominem nonnunquam periclitaretur. Sæpius etiam ut edendo, biben-
do, egerendo, vel dormiendo naturæ satisfacere vix locum habere
potuit & tempus. Omnes qui convenerant, maximo desiderio quærebant
eum ut Dei hominem, & sanctum videre, alloqui, & tangere, quicun-
que enim contingere manibus etiam vestem potuisset, sanctificatum se,
beatumque computabat. In tantam stulticiam multitudo imperitorum
hominum prolapsa est, ut unusquisque habere aliquid ex indumentis
ejus, quo sanctificarentur tanquam de Reliquijs Sanctorum, ingenti opta-
ret desiderio. Scindebant cultris, manibusque carpebant, quocies cuique
permitteretur accessus, de vestimentis fatuelli petias, & usque adeò rum-
pebant de illo, quidquid poterant contingere, ut miser nudatus ferre
quotidie nova compelleretur indumenta providere: quæ mox erant in
promptu ex oblationibus convenientium. Ubique stultum comitabatur
multitudo

Una die tri-
ginta mil-
lia homi-
num con-
venisse no-
tatum.

Homo fa-
tuellus ut
Propheta,
& sanctus
habebatur
à stultis.

multitudo stultorum, qui processionaliter eidem obviam facti flexis ante illum genibus, compositisque manibus ad invicem dicebant: *Ora pro me Deum vir sancte.* Tunc manu parumper extensa signum crucis contra orantem faciebat. Quem tali benedictione signabat, magnam se felicitate credebat esse beatum, & jam coram Deo cunctis peccatis absolutum. Continuabatur iste populorum concursus & occurfus non solum diebus, sed etiam noctibus, erantque per gyrum à villa Niclaushausen ad longam distantiam tuguria plura, & spelunca secus viam, in quibus pincernæ morabantur & coci, qui transeuntibus vendebant necessaria victus. Præ nimia populi multitudine securitas ambulandi fuit ubique omnibus, quia turmatim incedebant, nocturnisque horis dormiebant in pratis, aut in campis sive nemoribus, & nullus quidquam periculi metuebat. Fingeantur plura miracula vel in Ecclesia villæ memoratæ, vel coram fatuello Henselin facta, cum nec unum contigerit in veritate, sed omnia simul fuerint conficta, falsa & ementita. Oblationes in auro, argento, clenodijs, pecunia, cera, & vestimentis, multæ magnæque ad locum ipsum factæ sunt per eos, qui stultâ devotione certabant, quæ neque ad Dei honorem, neque ad Ecclesiæ cuiuslibet utilitatem fuerunt expositæ. Nam exusto tandem, sicut dicemus, miserabili fatuello, & cessante concursu, oblationes cunctæ obvenerunt partim Archiepiscopo Moguntinensi Diethero ut Primate Provincie, partim Rudolpho Wirzburgensi Episcopo ut Ordinario loci, & Comiti de Wertheim ut Domino temporali. Archiepiscopus Moguntinus partem suam pecuniarum in constructione Arcis novæ apud Moguntiam de ligno expendit, quæ dum vix esset consummata, igne casuali, vel ut multorum tenebat opinio, cœlesti, succensa in cinerem prorsus redacta est. Dicebant tum plures, quibus cordi fuerat concursus ad Niclaushausen, sed jam violentiâ Principum extinctus: Videte, quomodo Beata Dei Genitrix Virgo Maria Fidelium oblationes apud Niclaushausen sibi factas, & in usum conversas alienum sustinere non potuit.

Genus flentes ut virum Dei, Misericordiam adorabant.

Miracula fingebantur plura, sed factum est nullum.

Castrum Moguntia fuit exusta.

Sed jam nunc operæ pretium fore rati sumus, ut omnes, aut saltem principaliores Articulus errorum proferamus in medium, propter quos & concursus populo fuit interdictus, & homo miser incineratus.

Primus Articulus falsus, confictus, & ementitus fuit: *Quia dixerat sibi beatissimam Dei Genitricem semper intactam Virginem Mariam in albo habitu visibilem apparuisse, dum pasceret gregem porcorum in campis; & ea quæ vel ipse confinxerat, vel suo à seductore acceperat, revelasse atque præcepisse, ut ea nomine quis omni populo predicaret.*

Articuli errorum dicti seductoris.

Secundus Articulus fuit: *Quod ipse sua presumptione, non Dei jussu aut Virginis Mariæ, quemadmodum fingens mentiebatur, vitam Clericorum publicè arguebat, coram multitudine populi, asserens Dei Matrem dixisse: Annuntia populo Fideli meo, & dic quod Filius meus avaritiam, superbiam, & luxuriam Clericorum, & Sacerdotum amplius sustinere nec possit, nec velit. Unde nisi se quantocius emendaverint, totus mundus propter eorum scelera periclitabitur.*

Tertius Articulus: *Hufitarum hereseos imitabatur venenum, asserens nec decimas exigendas à populo, nec annuos census, nisi quantum unusquisque sua sponte, cui, & quando voluerit dare propter Deum. Non enim mittebat, quod Sacerdotes*

Sacerdotes Domini, & hi quibus decimarum uſus conceditur ab Eccleſia, capere & vel exigere poſſint à populo.

Quartus Articulus fuit: *Quia non ſolum Laicos concitabat in odium Clericorum, vitam & mores eorum ſine cuiuſquam exceptione deſteſtabilitate improbando, ſeu etiam jus decimarum, & cenſuum ſimpliciter negando; ſed omnem quoque Jurisdictionem Eccleſiaſticam conabatur ſupprimere, & mandata Sacerdotum non curare.*

Quintus Articulus fuit: *Quòd conſtanter aſſerebat ſibi Dominam noſtram dixiſſe ſanctam Mariam: Dic omni populo, quòd Filius meus uult, & mandat, quòd omnia pedagia, telonia, precariæ exactiones, præſtationesque, ſubventiones Prælatorum, Principum, atque Nobilium, ſimul & cuncta gravamina pauperum, penitus deponantur.*

Sextus Articulus: *Quia mendaciter dixerat ſibi diuinitus reuelatum, ut ſupra, quòd uenationes, piſcationes, aquarum & nemorum uſus cunctis Fideiſibus Chriſti pro uniuſcujuſque libitu deberent eſſe communes, pauperi ſicut diuini, & ruſtico ſicut Epilcopo, uel Principi.*

Hæc & plura hiſ ſimilia cum idiota memoratus quotidie idiotis prædicaret, & cum ſumma devotione libentiſſimè audiretur à populo, qui naturâ mouetur ad nova, & ſemper quærit jugum excutere dominantis, parum abſuit, quo minus aliquid pernicioſæ nouitatis contra Clerum & Principes per eos fuiſſet attentatum. Magna hominum ruſticorum & imperitorum multitudines quotidie convenientes, nihil tractabant aliud, niſi quomodo ea, quæ sæpe dictus Henſlin eis præceperat, quaſi ex ore Dei prolata, opere perficerent. Et quid ruſtico dulcius contingere poſſet, niſi ut liberatus ab omni præſtatione cenſus ac ſeruitutis, omnia deinceps cum Clericis & Principibus haberet communia? Laico uerò quid optabilius evenire poſſet, quàm ſi Clerum & Sacerdotes omni privilegio & libertate ſimul, & perceptione decimarum, cenſuum, & proventuum ſacri Altaris conſpiceret eſſe nudatos? Utrumque jam tunc moliebatur iſte Laicorum ad Niclaushauſen concurſus, qui ſolum hoc juxta fatuelli ſermones intendere uidebatur, quòd & ruſticis libertatem, & ſeruitutem Clero imponeret. Sed peregrinatio ſultorum, quæ principium ex Deo non habuit, citò finem accepit. Rudolphus enim Wirzburgenſis Epilcopus, qui loci, ut diximus, ordinarius fuit, poſt multa populis per Diœceſim ſuam auiſamenta facta, poſt interdictam ad Niclaushauſen peregrinationem, poſtque prohibitiones ubique locorum, è quibus ad nouellum fatui properabant antiqui, dictas, cum uideret populi maleſaniam quotidie nimium augeri ſtultitiam, timeretque paulatim evenire, quòd cernebatur præ oculis fieri poſſe, conſilio ſuorum uſus, tale remedium, & neceſſariò quidem, excogitauit. Miſſis nocte quadam Apparitoribus ſuis hominem pseudo prophetam in proxima uillula prope Niclaushauſen dormientem cepit, atque in ipſa nocte Herbipolim duxit. Mane factò poſteaquam multitudo populi, quæ apud Niclaushauſen conuenerat, intellexit captum adoleſcentem, & Herbipolim perductum, nimio replebatur furore, & ſine armis, ſine machinis, in baculis arcem Epilcopi, meritis ſui adoleſcentis, capere ſe poſſe confidebat. Quid plura? Omnes quotquot conuenerant ſimul, turmatim verſus Herbipolim properabant, uiri, mulieres, uirgines, iuuenes & ſenes, numero ſermè ſex millia, non pauciores,

Magnum præſcripti errores periculum minabatur Eccleſiæ.

Odium Laicorum contra Miniſtros Eccleſiæ.

Pſendo propheta captiuis ad Arcem Herbipolentem ducitur.

pauciores, & venientes ante castrum Pontificis, quod Mons S. Mariae nuncupabatur, magna voce clamabant: *Reddite nobis Adolescentem, reddite sanctum & Innocentem, alioquin & Arcem & Civitatem subvertemus.* Miranda populi furentis, etsi stulta confidentia! in tantum omnes à majore usque ad minorem detinebat insania, ut crederent indubitanter muros arcis illico esse casuros, si propius accedentes nomen sui Adolescentis invocarent. Unde se mutuò cohortantes unanimi sententia decreverunt, non prius à Castelli obsidione discedere, quàm aut suum rehaberent Prophe- tam, aut Arcem funditus destruxissent. Non enim in armis & machinis bellicis, quas minimè habebant, sed meritis sanctitatis sui Hanselini, omnem spem & confidentiam ponebant. Neque verò possibile fuit in eorum aestimatione, quod Beatissima Dei Genitrix semper Intacta Virgo Maria Mater pietatis, Adolescentem in tanta posset necessitate capti- vum deserere, cui toties (ut ipsi falsò credebant) tam clementer, ne di- cam familiariter, dignata fuerat apparere. Attoniti sunt hi, qui fuerant in Arce ad tantam multitudinis adventum, & prima facie nescientes, qui essent, aut unde venissent, plus quàm credi potest mirabantur. Tandem cum rei causam intellexissent, metum deposuerunt, jacula bombardarum statuentes immittere in turbam. Sed Pontifex ne hoc facerent indixit. Consilio namque accepto foras misit ad turbam, quae convenerat, virum quendam à secretis prudentem Conradum Huttenum, cum Equitibus paucis, ut persuaderet multitudini, ut à malè captis desisteret, nec se mor- tis periculo sine causa tam pertinaciter implicaret. Is cum venisset ad eos extra castrum in monte consistentes, quid vellent, aut unde, & quare venissent, inquisivit. At illi respondentem dixerunt: *De sancta Maria nostra Domina in Nielaushausen venimus, cujus famulum (den Jungling, sic enim nominabant miserandum) habere volumus. Quem nisi reddideritis nobis, hinc non discedemus, donec eum in manu liberemus violenta, & castrum hoc funditus evertamus.* Quibus ille dixit: *Boni Amici, rem meo iudicio non modo stultam, sed vobis etiam nimis periculosam tentatis: qui tantae fortitudinis castrum vos expugnaturos confiditis, cum omnes sitis inermes, & neque bombardas, neque machinas ad opus tale necessarias habeatis.* Post multos & varios pro, & contra dictos sermones, aegrè vix tandem persuasi à viro nonnulli ut dis- cederent, audito quòd Cives Herbipolenses essent in armis, & bombardae omnes ex castro in eos paratae, recesserunt. Major tamen numerus in loco fixus manebat. Viro autem in Arcem reverso, cum illi contemnere- rent abire, jussu Praesulis bombardistae castrenses, lapides machinis cir- cumcirca projicientes, neminem laedere volebant, existimantes, quòd terrore bombardarum & necis metu essent abituri. Cumque machina- rum jacula non in se, sed aliorum fieri cernerent omnia, non bombardi- starum industriam id fieri credebant, sed meritis Adolescentis captivi, quem servandum incolumem à Virgine Maria, non dubitabant, de loco cedere contempserunt, quousque tandem jocus in serium eis perniciosum mutaretur. Igitur postquam viderunt Castrenses, quòd rusticana mul- tudo ut loco cederet, neque militis Conradi Hutteni, qui, sicut diximus, ad eam fuerat missus, oratione poterat persuaderi, neque bombardarum coruscatione terreri, serio jam opus esse rati, armatos in turbam socor- dem Equites miserunt, bombardarumque jacula in eam fuderunt, ut qui

Q q q

servati

Multitudi-
nis quàm
simplex &
vana cre-
dulus fu-
erit.

Verba Con-
radi Hut-
teni ad Ru-
sticos.

Suadenti
utiliora
pauci con-
sentientes
de multis
abierunt.

Jacula
bombarda-
rum Equi-
tesque ar-
mati in Ru-
sticos mite-
bantur.

ſervati jocum ſpreverant, ſuo jam diſcerent interitu, quàm frivolè & inconſultè deceptoris ſui tentare liberationem præſumpſerint. Videntes enim quòd jacula bombardarum ſine impedimento meritorum Hanſelini Adoleſcentis captivi penetrarent in cuneum, cernentèſque armatos Equites in ſe jam adventare deſtinatos, fuga præſidia nimis tardè quaſi-
verunt. Interiorerunt imperitorum è turba illo die plures, alij bombardarum fulmine metuendo extincti, atque alij Equitum lanceis perforati. Hunc habuit finem impia ſtultorum devotio, qui novitatibus falſis indu-
cti, contra veritatem nudi pugnârunt.

Propheta mendax veritatem aperire compellitur in tortura.

Porro tympaniſta ſubulcus, Adoleſcens Hanſelin Pſeudo-propheta, populique ſeductor captivus, quid in ſe veritatis haberent vulgata de eo vaticinia, interrogatus per cordam, omnia fiſta eſſe, falſaque & ementia conſeſſus eſt, & Monachum ſupradictum vagum, mendicum, & veripellem excogitaſſe omnia voce liberâ dixit. Qui quidem Monachus poſteaquam fatuellum audivit captivum, quàm procul potuit, fuga ſalutem quaſiſvit. Verùm quia cooperatione vel mali dæmonis, vel non factis rectæ credulitatis nonnulla in hac hominum peregrinatione, miraculis narrabantur ſimilia, fuere nonnulli etiam prudentes viri, quos executio hujus negotij pavidos reddidit, ac metuentes, licet intentione di-
verſâ. Enimverò illi quorum incauta devotio rem divinitus credebat habere principium; inter quos Civium Herbipolenſium fuere plures, in necem Adoleſcentis conſentire valdè timebant; nec hoc ſolum, ſed etiam ſi traheretur ad mortem, ſperabant illum interfici, Deo præſervante, non poſſe: at ſi permittente Deo neceretur, ſubitò vindictam ad eſſe in foribus. Alij verò quibus mens erat ſanior (inter quos Episcopus fuit cum ſuo Clero) non Dei vindictam propter mortem hominis metuebant iniqui, ſed ne malignorum ſpirituum nequitia, qui ſuperſtitionibus gaudent, aliquid machinaretur doli aut fraudis, vehementer ſanè & rationabiliter timebant; non enim Dei hominem, ſed mancipium diaboli Hanſelinum judicabant.

Pſeudo-propheta judicatur ad incendium ignis.

Demum ſententia mortis in hominem lata eſt: utpote in eum qui SS. Orthodoxam atque Catholicam fidem Chriſtianorum, ſuis erroribus maculare ac pervertere tentaverit, eòſque dogmatizaverit Articulos falſos, de quibus jam ante fecimus mentionem. Ductus ergo in eam planitiem, quæ retro Monasterium eſt meum, circa domum leproſorum, cunctis penè civibus aſtantibus in armis, ut ignibus traderetur, ſedebat ligatus. Interea duo malefactores eo cernente capitis accipere ſententiam. Quibus truncatis dixit ad liſtorem Hanſelinus: *Siccine & mihi facturus es? Cui ille: Non, inquit, ſed aliud tibi paratum eſt balneum.* Necdum enim conſpexerat rogum, aut ſi viderit eum, forſitan ignorabat tamen quid eſſet. Cùm autem ligaretur ad palum comburendus, carmina quædam ſeu Rhythmos de Domina noſtra in lingua theutonica compoſitos altâ voce canebat. Inter aſtantes fuerunt plures, qui hominem incombuſtibilem fore credebant, propter meritum ſanctitatis, quo dignum eſſe cenſebant, qui à Dei Parente ſervaretur illæſus. Unde propius ſtare metuebant, formidantes, ne forſan ignis divino furore diſperſus consumeret inruentes. Alij vel dæmonis operatione, vel quolibet maleſicio deſenſum adoleſcentem non poſſe comburi timebant. Unde & ſpiculator eo metu
laborans

laborans, omnes pilos ejus fecerat abradi, ne quod maleficium sive dæmonium in eis latere potuisset.

Ligatus ad stipitem adolescens suas personabat cantilenas, qui mox ut igne submissio sensit ardorem, flebili voce tertio clamabat: *ô VVe ô VVe ô VVe*. Interclusaque ignibus voce nihil deinceps loquebatur, sed voracibus flammis consumptus, in cinerem resolutus est. Nihil in his omnibus miraculorum apparuit, nihil quod innocentiam vel exurendi, vel etiam exusti doceret, monstratum fuit. Veruntamen ne frivola stultorum, devotio Martyrium ex temeritate confingeret, spiculator jussus omnem pulverem projecit in flumen. His peractis jam deinceps omnis populi concursus ad Niclaushausen cessat.

His quoque temporibus cum Sigismundus Archidux Austriae Comes in Tyroli, qui morabatur in Insprugg, quandam notabilem summam pecuniarum Conjuratis deberet Helvetijs, ratione bellici apparatus, quo ei antetriennium servierant in obsidione Walzhut, & vel non haberet in promptu, unde solveret, vel quavis alia ratione motus, quatuor oppida Walzhut, Lauffenburg, Rheinfelden, & Seckingen, cum omnibus, quæ sui juris erant in Alsatia, in Brisgavia, & in Nigra sylva, Carolo Duci Burgundiæ sub redemptionis titulo vendidit, & assignavit.

Carolus itaque Dux Burgundiæ homo nimium in quietus, bello contra Rheinhardum Lotharingæ Ducem occupatus, Petrum quendam de Hagenbach, ex rustico Nobilem, ex Nobili Equitem factum Auratum, virum in armis strenuum, per Alsatiam & loca memorata vicenentem, seu Vicarium suum constituit: & omnem ei potestatem commisit. Qui primum veniens in oppida & loca supradicta, Juramentum fidelitatis, ut fieri solet, nomine Domini sui Caroli Ducis memorati suscepit, astantibus his, quos Archidux Austriae Sigismundus in testimonium suæ miserat voluntatis.

Confirmatus in Vicenentem Burgundiæ Ducis, sicut dictum est, Petrus de Hagenbach, eo Republicam more gubernavit, quo vulgatum juxta proverbium rustici solent in gloriam sublimati. Repente namque tyrannidem exercere in subditos cepit, pauperesque non solum gravare modis studuit varijs, sed etiam legem erubuit minimè violare divinam. Virgines Civium suorum filias corrumpere, seducere, nolentesque libidini consentire suæ violentare consuevit: nec hoc solum, sed neque voratis Deo, neque maritatis parcere voluit. Consuetudines populi antiquas, Privilegia quoque & libertates à Regibus & Principibus Austriae concessas & nunquam violatas infregit, abstulit, atque mutavit, gentique novitates intolerabiles, multas & varias induxit. His contumelijs incitati homines terræ, quomodo ab ejus tyrannide liberari possent, secretum inter se habuere consilium, placuitque ut caperetur.

Cum ergo in fine quadragesimæ venisset in oppidum Brisach, & inter alia bonis moribus Christianorum contraria sive adversa, Civibus in forum congregatis mandaret; ut omnes ad laborandum idonei fossatum urbis in proxima die solemnè Dominicæ Resurrectionis purgare debuissent, ab eis capitur, & carceri mancipatur. Post Pascha maturo consilio plurimorum, de multis accusatus sceleribus & convictus judicatur ad

Q q q 2

mortem

Hanselinus
Adolescens
de Niclaushausen
comburitur.

Carolus
Burgundiæ
Dux pecunia comparavit
Alsatiam.

Origo Nobilium de Hagenbach.

Petrus Hagenbach tyrannizat in Alsatia.

Petrus Hagenbach capitur in Brisach, & capite truncatur.

mortem; eductusque extra oppidum anno tyrannidis ſuæ ſecundo, ſecuri percussus, & interijt latantibus cunctis, quos contumelijs affecerat.

Granse à
Burgundia
Duce obſi-
detur, &
capitur.

Anno prænotato, Carolus Dux Burgundiæ magno ſuorum adunato exercitu, movit in Helvetios, & imprimis Granſonam oppidum in manu valida obſedit: quod machinis & bombardis ſine intermiſſione fortiter impugnavit. Nec minus obſeſſi per eum, in oppido ſe viriliter deſenſabant. Interea conjurati Suitenſes in magno pugnantium numero congregati, obſeſſis in auxilium venire ſtatuērunt. Sed aliquantulum tardius properantes, cum illi adventum nescirent iſtorum, & nimium urgerentur à Duce, accepta ſecuritate vivendi ab eo, & quo velent abeundi, oppidum in manus ejus tradiderunt. Dux autem oppido potitus, omnes Helvetios, Alemannos atque Germanos in eo reſertos, non minus ſexcentos viros contra fidem quam eis dederat, ante arcem in arboribus fecit ſuſpendi. Acta ſunt hæc anno præſcripto in fine menſis Februarij.

Dux Bur-
gundiæ ab
Helvetijs
ſuperatus
ſugatur.

Helvetijs tandem ſine ordine appropinquantibus, Dux è caſtris prorumpens obviam primæ cohorti factus eſt, & bellum commiſit. Non diu pugnavit, & ecce Nuntius retrocedens, quid paterentur ſocij, qui præceſſerant, ſocijs nuntiavit. At illi feſtinantes in auxilium eorum properabant. Videntes Burgundi exercitum tantæ multitudinis Helvetiorum contra ſe deſcendentem de monte, nimio pavore correpti fugere capērunt, in quorum medio Dux enſe nudato eques diſcurrens clamabat: *ſtate viri, ſtate & nolite fugere.* Sed nihil clamando, cædendoque proficiens fugere tandem cum fugientibus & ipſe compulſus eſt. Unde pauci eorum fuerunt interfecti propter fugæ velocitatem, quod eos Helvetij conſequi non potuerunt. Enimverò tam anxia fuga erat, quod armis & cæteris omnibus abjectis, nullus eorum retroſpicere præſumebat. Ibi Dux Carolus, & omnes qui cum eo fuerunt, clenodijs cunctis, pecunijs & rebus ſuis ſpoliati ſunt. Quæ omnia in poteſtatem Suitenſium pervenerunt. Bombardas obtinuerunt in ea fuga Burgundionum plurimas; vaſa quoque aurea, & argentea ſine numero; lapides pretioſos inæſtimabilis pretij: veſtes auro, & gemmis intextas, quæ Ducis fuerant, & Principum ejus plurimas; annulos aureos cum pretioſiſſimis gemmis; uniones quoque magnos & multos. Inter aliam quoque ſupelleſtilem Dux amiſit aureum ſigillum ſuum magnum, quod in memoriam tantæ victoriæ apud Lucernenſes ſervatur uſque in præſentem diem. Adamantem etiam unum magnum & pretioſum, quem ipſe Regno comparavit, hunc poſt Conjurati vendiderunt. Pugionem quoque ſuum amiſit, cujus manubrium ſapphyris, hyacinthis, adamantibus, rubinis, & alijs pretioſis lapidibus mirabili arte & ingenio fuit ſuperductum. Tabulam inſuper auream trium pondo marcarum, in qua Sanctorum fuerunt Reliquiæ, raræ ac pretioſæ. Digitum quoque, ſive pollicem ſancti Andreae Apoſtoli auro incluſum. Orarium unum quod vulgò: *Pater noſter*, appellant, ex magnis & pretioſiſſimis lapidibus compoſitum. Calicem ſimiliter aureum, & alia plura. Facta ſunt hæc anno Dominicæ Nativitatis præſcripto, prima die Martij.

Clenodia
Ducis Bur-
gundiæ
amiſſa per
Suitenſes
obtentâ.

Granſon
oppidum
recupera-
tur à Sui-
tenſibus,

Altera mox die Suitenſes caſtra metati ſunt ante Granſonam in eo loco, ubi ſua Dux Carolus tentoria poſuerat, & expugnato conſeſſim oppido Burgundos omnes, quos Dux in eo locaverat, ſtrangulatos funibus.

bus, per muros foras eiecerunt. Deinde suspensos in arboribus suos ante castrum à Carolo, deponentes, apud Fratres minores in oppido Granfon sepulturæ commendârunt. His ritè peractis unusquisque ad sua reversus est, victoria & spolio plenus. Carolus igitur Dux Burgundiæ in semetipso graviter confusus, non solum, quòd sua perdidit omnia, sed etiam quòd ab Helvetijs tam esset turpiter fugatus, quemadmodum se vindicare posset de Conjuratis, anxie nimis cogitabat. Exercitum igitur dispersum vix tandem cum magno labore in unum reductum, Mortena oppidum fortissima obsidione vallavit, & die noctuque machinis & bombardis ab omni parte graviter impugnavit. Contra quem Reinhardus sive Renatus Dux Lotharingiæ in propria persona cum suis, & Suitsibus processit ad bellum. Prælium fit atrox nimis, & cruenta luctatio: Bombardistæ namque Ducis Caroli ordine primo stantes in capite exercitus, contra venientes Helvetios, & Lotharienses jacula sine intermissione horrenda miserunt, aciem confundere laborantes. Sed Helvetij festinanter non minus quàm audacter impetu factò Bombardistas occiderunt, & machinis occupatis Burgundiones aggrediuntur, cædunt, percutiunt, & in fugam denuo convertunt. Fugit iterum Dux Carolus non cum sed inter primos, relictis omnibus, quæ habebat, quem insequentes Helvetij plus quàm triginta millia Burgundionum occiderunt, & oppidum Mortena obsessum liberaverunt. Acta sunt hæc anno memorato. 22. die mensis Junij.

Mortena
obsidetur à
Carolo Bur-
gundio-
num Duce;

Carolus
Burgundiæ
Dux iterum
fugatur à
Suitsibus.

Eodem anno supraddictus Lotharingiæ Dux Reinhardus auxilio Helvetiorum & Argentinensium obsedit Nanse oppidum, sibi, ut supra diximus, à Carolo præreptum, quod fortiter impugnans tandem recuperavit, Burgundionibus cunctis inde fugatis vel interemptis.

Nanse re-
cuperatur à
Reinhardo
Duce Lo-
tharingiæ.

Anno item prænotato Bernardus Abbas hujus Monasterij Hirsaugiensis, inter plura, quæ vel construxit de novo, vel antiquata renovavit ædificia, etiam domum infirmorum pro Fratibus ægrotantibus à fundamentis, ut hodie cernitur, novam erexit, non sine magnis sumptibus & impensis. Multa etiam utensilia domus pro necessitate Fratrum & hospitum disposuit, pro quibus pecuniam successivè non parvam expendit.

MCCCCXXVII.

Anno Bernardi Abbatis XVII. Indictione Romanorum x. Carolus Dux Burgundiæ, qui cunctis principibus metuendus esse volebat, erubescens, & graviter animo ferens à Lotharingensium se Duce superatum: cupiensque tantam in eo simul, & in alijs vindicare contumeliam, refarcitis copijs pugnatorum ex Salinis oppido Sequanorum, quatuordecim millium eduxit exercitum, & Nanse denuo fortissimè obsedit. Cùmque in ipsa consistens obsidione novas præstolaretur copias in auxilium sibi ex Flandria destinandas, Renatus Lotharingiæ Dux habens mercede conductos Helvetios sive Suitsenses unâ cum Australibus, Argentinensibus, & his, quos ei Ludovicus Rex Gallorum XI. miserat in auxilium, contra eum venit, partitòque agmine altero prope fluvium Mosellæ, altero verò per viam militarem versus Nanse festinanter contendit. Carolus autem cùm ex adverso suos ad pugnam binis ordinasset aciebus, Jacobum Galeotum ad proximè adjacentem sinistrorsum monticulum, in quem Helvetiorum pars quædam diverterat ab equitibus, numerofo peditum exercitu sibi juncto misit in hostem. At Helvetij, qui cum in Colle steterant

Nanse op-
pidum à
Burgundo
obsidetur.

Bellum in-
ter Caro-
lum Bur-
gundum &
Reinhardum Lo-
tharingum;

Qq 93

conversâ

conversâ in Burgundos facie magno eos impetu excipiunt, Caroli pedatatum in fugam convertunt. Illi autem Lothariensium partis, qui ad Mosellâ ripas iter habebant, sine mora in Galeotum moventes totum ejus exercitum fuderunt. Cùmque Burgundos insequendo Helvetij pervenissent usque ad pontem Mosæ, haud procul à Nansæ, tum fugientes in duas divisi turmas urgentibus à tergo persecutoribus Helvetijs una pars flumini se credidit & submersa est, altera pars cæsa interiit: reliqui ad proximi nemoris latibula divertentes sine misericordia ab incolis trucidantur.

Carolus
Dux Bur-
gundiæ ab
Helvetijs in
bello peri-
mitur.

Non cessavit Lotharingus hostem persequi, donec superveniens nox atra quietem persequentibus necessario indixit. Burgundiæ verò Dux Carolus dum fugâ quærir salutem, labente, cui infederat, equo in terram, tribus acceptis vulneribus, altero in capite seu aurem dexteram usque ad molarem pertingente, altero in femore, & tertio ad anum, extinctus est anno prænotato septima die mensis Januarij ætatis suæ anno XLIV. necdum completo, Nansæ humili sub lapide sepultus: Et iste finis Burgundiæ Ducis extitit, qui animo non minor videbatur sibi magno Alexandro. Unde quidam brevi dictorio annum mortis ejus & causam volens experimere, dixit: *Cernite nunc dyces Burgundum qLorla neCat*, hoc est, *annus Domini MCCCCLXXVII. ambitione Burgundus interiit.*

Margare-
tha Caroli
Ducis uxor
fuit, Maria-
que filia
unica.

Uxorem habuit Margaretham Angliæ Regis filiam, quæ multis post eum annis apud Mechliniam vixit in Brabantia, de qua filiam genueratunicam nomine Mariam, eotempore, ut supra dictum est, Maximiliano Archiduci Austriæ postea Cæsari desponsatam, annum tunc habentem viceimum ætatis, cum qua Maximilianus ipse consecutus est multa dominia & Principatus hereditario Jure, de quibus paulo antehac fecimus mentionem. Genuit autem ex ea Philippum Archiducem Austriæ, qui postea factus est Rex Castiliæ in Hispania, & Margaretham, quæ nupsit Regi Hispaniæ, quo mortuo nupsit Duci Sabaudia, quo etiam mortuo vidua manet in præsens.

Renatus
Dux totum
Lotharin-
giæ Duca-
tum recu-
perat.

Post mortem verò Ducis Caroli Reinhardus Dux Lotharingie omnem Ducatum suum, quem illo vivente amiserat, sine difficultate recuperavit. Helvetijs promissam antea pecuniam ratione auxilij, quod ei præstiterant, fideliter solvit, fidem amicis, quamdiu fuit in humanis, omni tempore servavit. Fuit enim vir non solum in armis strenuus, sed etiam studio & eruditione Litterarum insignis, & præsertim in Mathematicâ & Astronomiâ, ac singularis devotionis in Deum. In eo quoque loco, ubi corpora mortuorum in bello jacebant Burgundionum, Sacellum condidit. Sacerdotemque in omnibus necessarijs provisum in eo constituit, qui pro defunctorum requie Dominum deprecetur, & crucam pro memoria tam ejus quam facti, ubi fuerat occisus, habenda erexit. Convenit Fratrum S. Francisci Minorum in oppido Nansæ à fundamentis novum construxit, & multa eis pro Christi amore beneficia impendit. Cum Metensibus plures habuit contentiones, sed tamen contra eos prevalere non potuit. Hunc Ducem Innocentius Papa VIII. postea ut legitimum heredem titulis & regnis donavit Sicilia & Hierusalem: qui Regem se deinceps duorum Regnorum scribens & nominari præcipiens ad nullius possessionem pervenit. Rem narramus notam. Eo tempore, quo ho-

Cœnobium
Minorum
in oppido
Nansæ fun-
dat.

nore nominis regij à Papa fuerat donatus, statuit edictum per omnem Principatum suum, ut sub multâ quartæ partis floreni jamjam antea subditi omnes publicè & privatim illum non Ducem, sed Regem Siciliae nominarent. Quoties autem Ducem nominaret aliquis, toties dictam pecuniam solveret pro pænâ. Contigit die quadam Dominicâ, ut Presbyter quidam Villanus post sermonem, ut fieri solet, inter orandum diceret: *Oremus pro Domino nostro Duce Lotharingia.* Cujus verba Scultetus astans confestim interrupit, alta voce dicens: *Hem, hem Domine Plebane pendite sex albos: Cui Presbyter: Indulge mihi hac vice, inquit, Domine Scultete, quoniam impræmeditatè locutus sum labente Lingua; sed amplius me non audies nisi Regem compellantem.*

Eodem quoque anno Renatus Dux Lotharingiæ prædictus non solum Ducatum suum, ut dictum est, recuperavit, sed etiam Burgundiæ Principatum nomine Ludovici Regis Gallorum XI. totum occupavit, gratum se Gallo cupiens exhibere, cujus & milite & pecuniâ magnificè adjutus, suum principatum recuperaverat amissum. Ex eo tempore Ducatus Burgundiæ Regi Ludovico subiectus, Mariâ Caroli filiâ hærede legitimâ non jure sed violenter exclusâ, sub ditione Gallorum permanet usque in præsentem diem.

Anno item prænotato Ludovicus Gallorum Rex memoratus audito Caroli Ducis interitu, non contentus regno proprio, nec Burgundiæ Ducatu alieno, quem per Lotharingiæ Ducem, ut diximus, sibi usurpaverat, etiam reliqua ejus dominia, si posset, invadere cogitabat. Contractis igitur copijs pugnatorum magno cum exercitu sub festinatione movit in Flandriam. Et primò quidem venit ad Noviomenses brevique deinceps Mondiderium, Peronam, Abbatis Villam, Monstroliumque oppidum, quod duobus fermè à S. Judoco distat milliaribus cum aliquot locis usque ad Atrebatem occupavit. Porrò Atrebatem Gallorum subire ditionem penitus recusabant, & recepto in Urbem præsidio Flandrensi constantissimè illis repugnabant. Rex ergo Civitatem firmissima obsidione cingens acriter satis impugnare cepit: cujus potentia cum Civis non valerent diutius resistere, corporibus salvis & rebus in ejus verba paraverunt, & oppidum Abbatia S. Vedasti nostri Ordinis centum ferè passibus à Civitate Atrebatensi distans satis munitum, in quod ex alijs locis recenter expugnatis à Gallis, plures confugerant, qui regio exercitui non parùm extitere molesti. Contra quorum insultum Rex Ludovicus capta Civitate muros & fossata confestim instaurari fecit, & oppidum ipsum S. Vedasti fortiter obsedit. Hi verò qui erant in oppido quàm parùm timuerint Gallos, & quanto eorum laboraverint odio, ex eo clarescere potest, quod per privatos & publicos parietes Furcas sculpebant appensis albis Crucibus tanquam ipsum Regem Gallorūque suspendio dignos judicaret. Fuerunt etiam qui pudendas corporis partes revelatas è muris Gallo militi ostenderent. Postremò tamen concordiam tali modo cum Rege inierunt. Imprimis, quod ipsi cum oppido in fide & potestate Regis Gallorum jurati debeant permanere: fiscum & vectigalia quæstores regij administrarent, & pecuniam inde quæsitam Maria Caroli quondam Burgundiæ Ducis unica filia reciperet ab ipsis ministris regij, donec Regi

Ridendum
Ducis man-
datum
ponitur.

Burgundiæ
Ducatum
Rex Gallo-
rum præ-
occupat.

Ludovicus
Rex Gallo-
rum Flan-
driam ho-
stis ingre-
ditur.

Civitas
Atrebaten-
sis à Rege,
Gallorum
obsidetur
& capitur.

Regi ut primario ſuo Principi fidem perſolverit, interim oppidani nul-
lum præſidium regum reciperent. Et ſic quieverunt.

Hirſidinium
à Gallis ob-
ſidetur &
capitur una
cum arce.

Poſthæc Ludovicus Rex Hirſidinium oppidum Flandriæ obſedit &
cepit, & paulo poſt arcem, ejectis hiſ, qui in eam confugerant cum ſuis
fortunis, militibus. Omnes tam in Hirſidinio quàm in oppido S. Vedasti
oppidani, nec minus Cives Atrebatenſes Mariam Caroli Ducis filiam
quamvis longè à ſe in Flandriâ manentem non ſecus, quàm Numen ali-
quod obſervabant & venerabantur, ita ut quidam in Maximiliani Archi-
ducis odium, cui illa fuerat deſponſata, per Galliæ Regem damnati ad
mortem, cum ſecurim cervici diſtrictam imminere cernerent, & unico
verbo potuiſſent evadere, mori pertinaciter maluerunt quam dicere:
Vivat Rex; tantam fidem ad Dominam ſuam habuerunt.

Conabatur
Gallus
ſponſatam
Maximilia-
no præri-
pere.

Interim Ludovicus Rex Gallorum quanquam ſciret optimè Mariam
Caroli Ducis quondam Burgundiæ filiam Maximiliano Duci Cæſaris
Friderici III. filio deſponſatam, nihilominus cupiditate dominiorum
ejuſ vehementer incenſus magnopere conabatur, quomodo eam ad ſe
traheret. Promittit itaque puellæ maritum ex regio genere dare, nec
ſinere eam diſpendio aliquo affici, ſed ditionem quæ ad eam pertineret,
tanquam ſuam deſenſare omni tempore, ut filia pater. Cujus rei cauſa
per multas intermediarum Perſonas animum ejuſ occultè ſollicitat, quod in
aperto cum deſponſata fieri non potuit, ſed omnia fruſtra & ſine effectu.
Erat enim puella non ſine cauſa Gallis inſenſa, quippe qui multa in pa-
rem ejuſ mala commiſerant, & in necem illiuſ conſilium & auxilium mi-
niſtraverant. Prætulit ergo non ſine ratione fallacibus veraces, Gallique
Germanos, non immemor, quid olim Joanni proavo contigerit ſuo, qui
coram Rege Galliæ fraudulentè & dolosè fuit occiſus poſt confirmatam
Sacramento concordiam. Noviffimè miſit ad eam Oliverium ignobi-
lem quendam Tonforem ſuum, qui fuit patriâ Flandrenſis, exiſtimans
per illum ſe poſſe ei perſuadere, non enim Gallo alicui Principi confi-
debat, ne fortè legationis munere fretus regno pernicioſum quidpiam ma-
chinaretur. Oliverius autem poſteaquam ad Mariam venit, ſolita teme-
ritate uſus, vel quod ita in mandatis acceperat, petit ſecretum cum ea
colloquium. Quod cum pudori & ceſtitudini puellæ non conveniret
cum tali nuntio maximè verbum habere ſecretum, non obtinuit, quod
petivit, ſed ea, quæ commiſſa ſuſceperat à Ludovico, dicere præſentibus
ad hoc delectis à Maria, illum oportuit, quo factò inanis abire juſſus eſt.

Tonforem
ſuum Oli-
verium fru-
ſtra miſit
ad Mariam.

Flandren-
ſes Maxi-
milianum
præferunt
Regi Gallo-
rum.

Denique Flandrenſes, quorum fidei puella fuit commiſſa, tamen
omnem belli cauſam vitare cuperent, Gallis tamen contemptis maluerunt
credere & adherere Germanis. Varijs enim modis Rex Ludovicus apud
eos fatagebat, ut puellam in ſuam poſſet abducere poteſtatem, non ejuſ
vel amore vel utilitate, ſed quòd eam Maximiliano non favebat propter
lata ſponſata dominiâque ac ſplendidos Ducatus & Principatus. Sed
ſpe ſua fruſtratus & opinione deceptus, Dei conſilium immutare non
potuit.

Rex Angliæ
Fratrem
ſuum con-
jicit in
Carcerem.

Anno prænotato, Edmundus Rex Angliæ in Fratrem ſuum proprium,
qui Dux erat Clarentiæ, duram & impiam tulit ſententiam, cujuſ hæc
fuiſſe cauſa memoriæ traditum eſt. Conſtituerat idem Clarentiæ Dux
Margarethæ ſorori, quæ Duci Burgundiæ Carolo, ut prius dictum eſt,
olim

olim nupserat, contra Gallum auxilia ferre imploratus & rogatus, non minus per eum, quàm etiam per neptem suam Mariam. Verùm, quia hoc præsumpsit absque Regis & Fratris consensu, priusquam in opus mutaret consilium, ab eo captus est & in vincula positus, multis diebus squalore carceris crudeliter afflictus. Tandem ad præsentiam Eduardi Fratris perductus, talem ab eo sententiam moriendi accepit, ut videlicet ex Londoniensi arce foras extra Civitatem ad patibulum traheretur, ibi conspiceret intestina sua cremari, cui mox caput securi amputaretur, & Cadaver truncum quatuor in partes divideretur. Crudelis & nimis horrenda Fratris in Fratrem sententia, etiamsi grandia peccasset. Sed à tam ignominiosa damnatione matris intercessione temperatum est. Ejus tamen supplicij genustale fuit. In dolio malvatico vino referto extinctus est vivus, & deinde truncatus capite. Alteram mortis causam nonnulli posuerunt, quòd Eduardo Fratre expulso regnum affectaverit. Gaudet siquidem Anglorum gens vel exactione & exilio, vel nece suos Reges frequentius commutari.

Eodem anno Maximilianus Archidux Austriae cum magno suorum exercitu contra Regem Ludovicum Gallorum venit in Flandriam, cujus adventu territus Rex Galliae dimisso Hisdino secessit ad Tornacum & inde Atrebatum. De pace multi sunt habiti tractatus, sed pacis nulla diu confidentia stetit, Gallo more suo fidem servante Germanis. Postremò tamen unius anni statuuntur induciae, quas Treugas nuncupat vulgus, & Rex Gallus Turonum revertitur.

Anno item præscripto Gymnasium universale apud Suevos in oppido, quod Tubingen nuncupatur, Constantiensis Dioecesis Provinciae Moguntinae, operâ & impensis Eberhardi Barbatii Comitis de Wirtemberg & matris ejus Mechtildis Archiducis Austriae, quae genere soror fuit Ludovici & Friderici Comitum Palatinorum Bavariaeque Ducum, quae primò nupserat Ludovico Wirtembergensium Comiti, ut supradictum est, Fratri Udalrici, de quo concepit & peperit jam dictum Eberhardum. Ludovico autem vita defuncto nupsit Archiduci Austriae, quo etiam sine liberis mortuo ad filium est reversa. Verùm quia majoris aestimationis est Archidux quàm Comes, titulum sibi ab ultimo & non à primo marito retinuit. Sixtus ergo Papa IV. ad preces hujus Mechtildis & filij ejus memorati noviter institutum Gymnasium auctoritate Apostolica confirmavit, & privilegijs ad instar Bononiensis gratiosè munivit. In quo Gymnasio plures deinceps viri docti floruerunt.

Anno etiam prænotato, XII. mensis Decembris, obiit Fridericus Comes Palatinus Rheni Bavariaeque Dux Tutor Philippi, Frater jam dictae Mechtildis, Ludovici quoque Patris Philippi, & Ruperci Archiepiscopi Coloniensis. Cujus Corpus in habitu Fratrum Minorum apud eosdem in oppido Heidelberg sub marmore caelato in absidula dextrorsum solemnè pompa fuit sepultum. Post hunc Philippus Ludovici Pij quondam filius annuum ætatis agens xxix. hæres legitimus & unicus Principatum paternum suscepit regendum, quem modestissimè gubernavit annis xxxvi. Uxorem duxerat prius, ut supradictum est, Margaretham sororem Georgij Ducis Bavariae cognomento Divitis, quae vixit cum eo annis xxvii. mulier honestissimae conversationis: de horum Principum liberis etiam

R r r

supra

Dux Clarentiae in malvatico à Fratre Rege submergitur.

Maximilianus Archidux Galliam pellit ex Flandria.

Universitas Tubingensis à Comite Wirtembergensi instituitur.

Fridericus Comes Palatinus moritur.

ſupra diximus, & infra ſuo loco iterum dicemus, annum & diem natiuitatis cuiuſque largiente Domino brevi narratione recenſentes.

Apud Florentinos Julianus de Medicis in Eccleſia occiditur.

Anno quoque memorato Florentini Cives in Italia pace fruentes optimâ Juliano & Laurentio de Medicis Rempubliſſimam gubernantibus ac moderantibus tali occaſione in tribulationis foveam inciderunt. Ferdinandus Rex Neapolitanus inuidus eorum paci, adſcito ſibi Hieronymo Comite de Immola Raphaelem Diaconum Cardinalem S. Georgij, nepotem Sixti Pontificis IV. & Franciſcum Salviatum Archiepiſcopum Piſanum cum trecentis viris alijs Florentiam deſtinavit, ut Fratres jam dictos de Medicis, quomodo poſſent, occiderent. Quare venientes Florentiam, Salviato jam nominato Archiepiſcopo Piſano Miſſam canente in Templo S. Liberatæ, horâ inſidiarum compoſitâ, Julianus de Medicis in ipſâ Eccleſia nihil ſuſpicatus à Sicarijs præordinatis conſoſus interiit, Laurentius autem haud parùm vulneratus evaſit. Hinc ortâ ſeditione magnâ in eum Cives miſſi à Ferdinando capti ſunt omnes, è quibus Piſanus Archiepiſcopus, Prior quoque, Lector, & Seniores Conventus S. Domini cum alijs multis perpetrati ſceleris, ut dicebatur, conſcij & cooperatores ſuſpendio necati ſunt ante Prætorium urbis, ut conſuetudo eſt Italis. Multi etiam ex factioſis trucidati pœnas impietatis dederunt. Cardinalem verò S. Georgij ad cautelam Florentini ſecum detinuerunt, volentes animum Pontificis explorare prius. Sixtus autem Papa IV. auditis hiſ, quæ Florentiæ geſta ſunt de Archiepiſcopo Piſano, & nepote, ad inſtantiam Regis Ferdinandi & Comitum Hieronymi (cujus nepos ex ſore ſuit Raphael Cardinalis captivus) Florentinos, ut excommunicatos vi Canonis Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuit, & bellum Civibus indixit, quorum agros inſequenti anno gravi prælio devaſtavit.

MCCCCXXVIII.

Matthias Epicoſopus Spireniſis moritur.

Anno Bernardi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum IX. obiit Matthias de Ramungen Epicoſopus Spireniſis anno Pontificatus ſui XIV. cujus Cadaver in majori Eccleſia Spira ſepultum eſt in Capella, quam ipſe ſub honore Beatiffimæ ſemper Virginis Mariæ conſtruxerat à fundamentis novam ad ſeptentrionalem plagam. vir optimus, corpore craſſus, mente in Chriſtum devotus, actione præcipuus, qui multa bona fecit Eccleſiæ ſuæ, & Canonicos S. Germani tranſtulit in Civitatem. Cancellarius multo tempore fuit Palatini Comitum Friderici, & officium ſuum utrumque etiam in Pontificatu ſine reprehentione adimplevit.

Ludovicus de Helmſtatt ſic Epicoſopus Spir. niſis annis XXVII.

Huic in Epicoſopatu ſucceſſit Ludovicus de Helmſtatt Canonicus per Capitulum electus, qui eo tempore Archiepiſcopi Moguntini Dietheri Vicarius in ſpiritualibus fuit, quoniam utrobique Canonicus erat. Inconfirmatus per Sixtum Romanum Pontificem IV. annis præfuit XXVII. Fuit autem vir honeſtiſſimæ converſationis, modeſtiâ, honeſtate & integritate morum nulli Pontificum Germaniæ ſecundus. Rarò intermiſit niſi occupatione multâ præpeditus, quo minus Paſſionis Dominiæ myſterium ad altare ſanctum quotidie celebraret, etiam coram inſimæ conditionis hominibus. Nunquam de incontinentia notatus eſt, quod illo tempore in Pontificibus Germaniæ multis rariffimum fuit. In ſubditos ſuos clementiſſimus extitit, in pauperes miſericors, amator paucis & tranquillitatis.

Hoc

Hoc unum ei vitio dari potest. quòd naturâ potius quam voluntate aliquantulum plus iusto pusillanimis erat, & timidus in resistendo his, qui aut moribus erant reprobis, aut Jus Ecclesiasticâ Libertatis temere violabant. Eo namque præfulante in Diocesi Spirenâsi consensu Philippi Comitis Palatini, sine quo fieri non potuit, machinatione verò eorum, qui manibus ipsum principem ducebant in foveam delicti, translatum est ex Ordine Monachorum Cœnobium Klingensmünster, & facti sunt ex Monachis Canonici deteriores. Hos secuti Abbates & Monachi Christo mendaces in Odenheim & Hausheim similiter ab Ordine recesserunt.

Eodem anno secunda die mensis Julij, quæ fuit solemnitate Visitationis Beatissimæ Mariæ semper Virginis Intactæ festiva, circa horam ferme tertiam post meridiem, Heidelbergæ natus est primogenitus Philippo Comiti Palatino ex Margaretha Ducis Georgij filia nomine Ludovicus, qui Patri succedens in principatû postea, hodie annum ætatis agit xxvii.

Anno præscripto, vigesima secunda die mensis Junij horâ secundâ, minuto 40. post meridiem Brugis in Flandria natus est Philippus Maximiliani Archiducis Austriae ac Mariæ Burgundiæ primogenitus postea Castiliæ Rex in Hispania.

Hoc ipso quoque anno cum Rupertus Archiepiscopus Coloniensis post obitum Fratris omnium destitutus auxilio neminem haberet, cujus possit implorare consilium aut suffragium, & Hermannus Hassiorum Landtgravius, quem sibi Capitulum statuerat, ut supra diximus, gubernatorem Ecclesiæ contra Rupertum, omnia Castella, oppida, telonia, proventus quoque annuos & census in suam subegisset potestatem, inops & pauper unde possit vivere non habebat. Et, heu generis humani mutabilem statum! non satis fuit novercanti fortunæ hominem prospiciâ, dignitate simul & potentia nulli Germanorum inferiorem Principum in extremam egestatem dejecisse, nisi Leanam induca etiam in carcere mori lamentabilem compelleret. Verendum tibi Hassia, ne solvas peccatum.

Circa Festum Pentecostes anni supra scripti, pauper Archiepiscopus necessario quò profecturus, cum eo die prandium in ejus menâ Hermannus Gubernator supradictus sumpsisset, in quodam ejus Castello, ubi mansionem habebat, medio itinere captus est per Henricum Landtgravius Fratrem ipsius Hermannus, ductusque captivus in quodam Castello Blanckenstein custodiae mancipatur. In ea miserabili captivitate biennio supervixit, de cujus morte & sepulturâ infra dicemus.

Eodem anno Ludovicus Rex Gallorum rupto fœdere pacis, quod cum Maximiliano statuerat anno priore, denuo movit exercitum in Burgundiam, & quadam oppida cepit, inter quæ Dola Civitas expugnata est, & everfa. Hinc motus non indignè Maximilianus grandem coegit exercitum, & movens ex Flandria in Picardiam Morinos obsidione vallavit. Habebat in exercitu Maximilianus quadraginta millia pugnatorum. Contra quem procedentibus Gallis atrox bellum committitur, & multi ab utraqque parte ceciderunt, ex Gallis videlicet undecim millia, & ex Burgundis quinque millia. Cameracenses quoque per id tempus ejecto Gallorum præsidio sese Maximiliano ut vero & primario Principi subjecerunt. Secuti horum exemplum Buchinenses militem introrserunt Flamingum Gallis omnibus necatis.

R r r z

Inducia

Tria Monasteria Ordinis nostri translata in Diocesi Spirenâsi.

Ludovicus Comes Palatinus natus fuit.

Rupertus Archiepiscopus à Landtgravio Hassiæ captus detinetur.

Bellum Maximilianum cum Gallis juxta urbem Morinorum.

Induciæ
ſtatuuntur
ſeptem an-
norum.

Induciæ poſthæc inter Ludovicum Regem Gallorum & Maximilianum Archiducem atque Flandrenſes duraturæ ſeptennio conſtitutæ ſunt, quas Galli more ſuo & conſuetudine non diu ſervaverunt. Rupto enim fœdere multa damna & mala hinc inde Maximiliano & Flandrenſibus intulerunt.

Marianæ
Conceptionis
puritatem
impugnare
periculolum.

Circa hæc tempora erat Frater quidam Ordinis Prædicatorum in Conventu Pforzheim contra puritatem Conceptionis B. Mariæ ſemper Virginis ſolita præſumptione conſpirans. Qui cum in die Feſto ejuſdem Conceptionis verbum facturum ad populum in Eccleſia conſcendiſſet ambonem, atque poſitionem ſuam, quam Græci Thema nuncupant, de hac ipſa materia ſecundum opinionem Marianæ ſempiternæ puritati contrariam, ut fieri ſolet, in medium deduxiſſet, apoplexiâ ſubito tactus cecidiſſet, relatiſque à Fratribus in Cellam infirmorum eodem die vita deceſſit. Quo caſu plures aſtantium perterriti, ejus temeritatem, qua contra Matrem Dei fuerat locutus, vindicatam eſſe crediderunt. Sed utrum hæc mors tam horrenda naturalis fuerit, an vindictæ divinitus actæ, quis tuto iudicabit? Nihilominus plura feruntur ſimilia in terrorem & pœnam illis facta, qui Beatiffimam Dei Genitricem maculare præſumpſerunt.

Wiltberg
Cœnobium.

Anno prænotato, Bernardus Abbas hujus Monafterij Hirsaugienſis commiſſione Sixti Pontificis IV. ſimul & Comitum Eberhardi reformavit Cœnobium ſorum ſive Monialium in Wiltberg Ordinis Prædicatorum.

MCCCCXXIX.

Capitulum
Ordinis
noſtri Pro-
vinciale
XXXIII Nü-
renbergæ
celebratur.

Anno Bernardi Abbatis XIX. poſt Paſchatis Feſtum Dominicâ ſecundâ, celebratum fuit Ordinis noſtri XXXIII. Provinciale Capitulum in oppido Nürenberg apud S. Ægidium. In quo præfederunt Martinus in Schwartzach, Leonardus in Caſtello, Bernardus jam dictus in Hirsaugia, & Hermannus S. Jacobi prope Moguntiam Cœnobiorum Ordinis memorati Abbates, in quo Capitulo plura pro reformatione ſtatuta fuerunt.

Ludovicus
Bavariæ
Dux Dives
moritur.

Eodem anno mortuus eſt Ludovicus Dux Bavariæ cognomento Dives vir animoſus, fortis & ſtrenuus, qui prælia multa & varias conſectiones habuit cum Alberto Marchione Brandenburgienſi & Civitatibus Regni: Uxor ejus nomine Hedviggis filia Regis Poloniæ fuit, quæ peperit ei filium unum nomine Georgium, qui Patri ſucceſſit in Ducatu, & unam filiam nomine Margaretham, quæ nupſerat Philippo Comiti Palatino, ut diximus.

Anno prænotato, in principio menſis Januarij, hoc eſt, ſub Octavis Epiphaniæ Domini, Equites Franciæ Orientalis, Sæviæ quoque, Saxoniz partiũque Rheni plures numero convenientes in unum apud Wirzburg Urbem Francorum ſub Rudolpho Epifcopo Tyrociniõrum ludum, quem Torneamentum vocant, habuerunt. Similia poſthæc Torneamenta Heidelbergæ Wormatiæ & Moguntiz habita ſunt.

Joannes de
Weſalia
Doctõr
examinatur.

Anno item præſignato, in menſe Februario, Inquiſitor Hæreticæ pravitatis Joannes de Elten Ordinis Prædicatorum Conventus Colonienſis divinarum ſcripturarum profeſſorum non ultimus, per Dietherum Archiepiſcopum vocatus ad Moguntiam, in præſentia complurium doctorum virorum examen contra Joannem de Ruchrad dictum de Weſalia ſuperiore, SS. Theologiæ Doctorem, examen Judiciale inſtituit ſuper quibusdam

hufdam Articulis erroneis, quos Concionator Wormatiæ prædicaffe ad populum ferebatur.

Quorum primus fuit: *Quòd Ecclefiarum Pralati Leges condendi nullam haberent potestatem, neque addendi quippiam his, que Christus & Apostoli docuerunt, ulla permissa facultas.* Imò dixisse ferebatur: *Quòd neque Apostoli, neque Summi Pontifices eam potestatem Jura condendi acceperint à Christo.* Articulus primus.

Secundus Articulus fuit: *Quòd nulli mortalium quantumlibet sancto vel erudito liceat Evangelium aut Verba Christi Salvatoris nostri exponere, interpretari, vel explicare.* Item quòd *sacra scriptura non sit eo spiritu interpretata vel exposita per sanctos Doctores, quo scribentibus primò fuit infusa.* II.

Tertius Articulus: *Indulgentias dixerat esse pias Christianorum fraudes, eisque homines, qui pro Indulgentijs Romam petunt, fatuos & stultos, cum id, quòd iam procul quarunt, domi possent invenire, si de peccatis suis essent verè contriti & confessi, haberentque propositum emendandi.* III.

Quartus Articulus: *Mandata Papa aliorumque Pralatorum Ecclesia neminem, si transferriantur, obligare ad peccatum mortale, propterea, quòd ipsi potestatem non habeant Jura sive Leges condendi, sicut in primo dixit.* IV.

Quintus Articulus: *Quia dixit, quòd in nullo homine sit, neque fuerit unquam Peccatum Originale, ac in eo concludit parvulos sine Baptismo decedentes non damnandos, neque ullam penam habituros sive sensus, sive damni.* V.

Sextus Articulus: *Quòd omnes Presbyteri sive Sacerdotes auctoritate, potestate ac dignitate pares sint Episcopis, nec realiter in aliquo differant ab eis, sed hominum duntaxat institutione solo nomine discrepent ab invicem.* VI.

Septimus Articulus: *Quòd Papa Episcopi, & Sacerdotes Ecclesie populo Christiano nihil conferant ad salutem, sed fide, concordia, & pace salvari possint omnes Christiani fideles sine ministerio Sacerdotum.* VII.

Octavus Articulus: *Quòd Ecclesia, Papa, vel Episcopi neminem ad jejunandum possint obligare nolemem, cum non habeant auctoritatem condendi Jura vel Canones, ut supra dixit; & propterea quòd Christus nullum præceperit Jejunium, non esse necessario jejunandum.* Adiciebant præterea nonnulli eum in ambone dixisse: *S. Petrus post Christi Ascensionem, quia piscator erat, Jejunium quadragesimale primus instituit, ut pisces suos eò carius venderet.* VIII.

Nonus Articulus: *Quòd extrema unctio non sit Sacramentum, quia non per Christum, sed per Apostolos & Ecclesiam postea fuerit instituta, mancaque Oleum post consecrationem ab Episcopo factam non aliter, quàm prius erat.* IX.

Decimus Articulus: *Græcorum sequebatur errorem dicens, Spiritum S. à Patre tantum & non à filio procedere, seductus ex non sobrio intellectu sacrosancti Evangelij; quasi Verba Christi Salvatoris nostri hoc sonent expressè.* X.

Undecimus Articulus fuit: *Quòd contra Ecclesie constitutiones prædicaverit incensando multitudinem statutorum ejus, sic dicens: Grave & periculosum est his temporibus esse Christianum, propter laqueos Censurarum & Canonum Ecclesie.* XI.

Duodecimus Articulus fuit: *Quòd horas Regulares sive Canonicas Clericis ab Ecclesia indictas prædicavit esse superfluas, & minus necessarias, sentiens in eo cum Hussitis, qui Sacerdotale ministerium per Ecclesiam in multiplicatione orationum censebant esse gravatum, & studium literarum præferrebant horis.* XII.

Decimus tertius Articulus fuit: *Quòd benedictiones & exorcismos, qui* XIII.

ſunt in Eccleſia ſuper aquam, Sal, Palmas, herbas, panes, ceteraſque res inſi-
matas, dixit eſſe vanitatem & nullius militatis, errorem in hoc ſecutus Gregoriam.

XIV. Decimus quartus Articulus fuit: Quod Eccleſie conſuetudinem in diver-
ſorum Sanctorum Feſtivitatis per annum celebrandis improbatum dicens: præter
diem Dominicum, Nativitatis & Reſurrectionis nullius ſancti Feſtum celebrandum.

XV. Decimus quintus Articulus fuit, de continentia Clericorum: Quam
dixit eſſe ſuperſtitioſam & à Romanis Pontificibus contra Evangelium excoꝛdatam,
& ideo Sacerdotibus minimè neceſſariam, ſed eorum eſſe arbitrii, ſi velint con-
tinere vel non, propterea quòd neque Chriſtus, neque Apoſtoli continentiam
præceperint.

XVI. Decimus ſextus fuit: Quod dixit, ſacroſanctam Eccleſiam Catholicam,
qua una eſt, & à Spiritu ſancto regitur ac gubernatur, poſſe non ſolum errare, ſed
etiam, quod in multis de facto erraverit, maxime in Conſtitutionibus ſuis, in
Canonizationibus Sanctorum, in Cenſuris, in Jubileo & Indulgentijs, multiſque
alijs; quæ omnia primus articulus, ut ſupradictum eſt, includit.

Super his & nonnullis alijs, ut ferebatur Articulis delatus, accuſatus
& examinatus per dictum Inquiſitorem Hæreticæ pravitate, quosdam
ſe prædicaffe negavit, quosdam aliâ intentione dictos, malè ab auditori-
bus declarabat acceptos; ſimul tamen omnes damnando revocavit anno,
quo ſupra, in Dominicâ quinquageſimæ: Eſto mihi, quæ fuit dies menſis
Februarii 21. cujus Libri omnes eo ſpectante combuſti ſunt. Plura ſcripta
reliquit in Logica, & in alijs facultatibus, quæ apud Erpſurdianos in præ-
tio habentur, obijtque brevi poſtea ex animi triſtitia & mæore.

Eodem anno Maximilianus Archidux Auftriæ auxilio Ducis Cliven-
ſis cum magno pugnatorum exercitu intravit in Geldriam, Ducatum ſuo
dominio ſubjecturus, quem incolæ terræ ad libitum admittere recusarunt.
Unde commotus oppidum Ducatus præcipuum Neomagum nomine
firmâ obſidione vallavit. Oppidani autem die quâdam eruptione facta
Maximiliani exercitum verterunt in fugam, & quicquid in caſtris reman-
ferat, rapuerunt. Ex eo tempore uſque in præſentem diem per annos
ferme xxxiv. indeficiens & continuata ſemper fuit contentio Maximilia-
ni cum Geldrenſibus. Cujus rei cauſam ut altiùs repetamus operæ præ-
tium fuerit.

Ultimo Geldrenſium Duce ante aliquot annos ſine virili ſemine
mortuo, Comes quidam de Egmunda Hollandiæ ut hæres proximus Du-
catum tanquam ſui juris uſurpavit, Germanorum Rege Friderico, ad cujus
feudum pertinet, irrequiſito. Quod cum Cæſari jure diſpliceret, monuit
Arnoldum (hoc enim Comiti nomen erat) quatenus Ducatû Geldriæ
abſtineret, aut Principum ſe judicio præſentaret. Contempſit utrumque
Arnoldus, & Ducatum non inſtitutus legitimè ut oportuerat multis annis
poſſedit.

Hinc motus Fridericus Cæſar, cum alijs Regni negotijs implicatus
per ſe debellare non poſſet rebellem, deliberavit alicui Principum Gel-
drenſium conferre Ducatum, qui contumacis poſſet humiliare ſuperbiam.
Erat in illis diebus potentiſſimus inter Principes Regni Germanici Carolus
Burgundiæ Dux, qui viciniora Geldrenſibus loca tenebat, hoc eſt Bra-
bantiam, Lympurgum, Artheſiam, Salinas, Sequanos populos, Hanno-
niam quoque, Hollandiam Seelandiam & Friſiæ partem: hunc dare
franum

Maximilia-
nus Archi-
dux Au-
ſtriæ deva-
ſtat Gel-
driam.

Cauſa Gel-
drenſium
unde pro-
venerit.

Ducatus
Geldriæ
per Impera-
torem da-
tur Carolo
Burgundo.

frænum atque flagellum recalcitranti Cæsar Fridericus animo deliberravit & dedit. Carolo res placuit, titulum Ducatus acceptavit, gratum se reddidit. In illo tempore fuit apud Cynonotos Fridericus Comes Palatinus Rhæni Dux Bavariæ, Comesque in Spanheim, vir optimus, qui sororem Ducis Geldriæ Margaretham nomine habuit uxorem foeminam honestissimæ conversationis, de qua genuit Joannem Ducem in Symren, Rupertum Episcopum Ratisbonensem, Stephanum Decanum Coloniensem & Fridericum Canonicum Trevirensis, qui solus hodie superest. Hic religiosissimus Dux Jus sibi competere ad Geldriæ Ducatum ratus, propinquitate uxoris, apud Cæsarem pro eodem laborabat, sed non erat ei potentia, ut armis posset Comitem Araoldum pellere.

Carolus igitur Ducatu Geldriæ donatus à Cæsare, non diu postea coegit exercitum, & in manu valida Geldriæ Ducatum intravit, omnia, quæ non erant in munitionibus, incursione hostili devastans. Erat Arnoldo Comiti filius nomine Carolus puer quinque aut sex annorum, quem Dux Burgundiæ Carolus ad fugam impositum vasi, cum socio traditione cujusdam cepit, & in Flandriam abduxit haud procul à Noviomago. Hic puer genesin nactus sub infortunato sydere infauftam, ab infantia sua usque in hunc diem multis tribulationibus & calamitatibus subiectus fuit. Primò enim captus fuit per Carolum Ducem Burgundiæ, sicut diximus, & in Flandriam abductus. Post mortem verò Ducis Caroli devenit in potestatem Archiducis Maximiliani. Deinde post annos aliquot, cum jam adolevisset, in expugnatione Tornick urbis inter alios Maximiliani milites à Gallis captus est, & Parisium deductus, ubi pluribus annis in exilio mansit captivus. Qui tandem Comitis ultimi de Moers fidelitate ac studio liberatus dato filio proprio in obsidem pro eo, venit in Geldriam, & ab incolis ut verus hæres & Dominus admittitur. Plura deinceps pro Ducatu bella inter ipsum & Maximilianum gesta sunt, semperque utrobique mansit incerta victoria, & pacis sæpius actæ constantia nulla fuit.

Cujus Caroli Ducis unicam sororem, Renatus Dux Lotharingiæ habuit uxorem, repudiata, & in Cœnobium detrusa priore, nullam ob culpam, nisi quòd ei sterilitatem objecit, cujus illa causam non sibi sed marito, sicut audivimus, imponit, dicens: *Invita & involuntaria Monialis, sterilis non essem, si maritum, ut superinducta sentit, habuissem.*

Anno quoque prænotato, conjurati Suitenses hortante Sixto Pontifice Maximo bellum Mediolanensibus indicentes, viciniore eis loca & homines magna clade affecerunt, igne & ferro in circuitu omnia devastantes. Quibus malè peractis cum ad sua cum præda redirent, quinquaginta eorum spolia sectantes in montibus remanserunt. In quos Lombardorum turmatim irruens exercitus ab eis casus est, & octingenti eorum occisi.

Eodem anno circa principium mensis Novembris, Eberhardus Comes de Wirtemberg contractis copijs equitum & peditum in Comitatum Provinciae Nellenburg sive pagum, quem vulgus Hegövv nuncupat, exercitum movit contra Sigismundum Archiducem Austriæ, & castrum Hochenkrehen munitissimum, quod eorum fuit Equitum, qui de Fridingen nuncupantur, obsedit. Causa obsidionis fuit, quòd Joannes & Irel-

Fridericus
Bavariæ
Dux Comesque
in Spanheim.

Carolus
Dux Geldriæ
puer à Burgundo
Duce captus.

Renatus
Dux Lotharingiæ
sua repudiavit uxorem,
quia sterilis erat.

Conjurati
Suitenses
moti contra Mediolanos
Papa jubente.

Eberhardus
Comes
Wirtembergensis
obsedit Hochenkrehen.

hans de Fridingen quasdam villas ipsius Comitis incenderant, & rusticos in memoratum castrum abduxerant propria temeritate captivos. Igitur obsidione firmata, cum sine intermissione Comes oppugnaret castellum, hi qui laborabant obsessi, videntes tantæ multitudini se non posse diutius resistere, quæ paciserant, cæperunt à Comite postulare. Dedit pacem Comes rogatus, & certis sub conditionibus obsidionem amovit, ut videlicet arx illa Hoehenkrehen & sibi & suis omni tempore pateret ad libitum. Obsidione autem solutâ Comes Eberhardus liberatis captivis ad sua rediit, verum Sigismundus Archidux Austriae cum audivisset hæc, animo contra Eberhardum commotus litteras ad eum misit indignatione plenas, jubens, ut ab invasione & occupatione Comitatus Nellenburg & montis Metberg quantocyus desisteret, experiretur alioquin brevi, quid ira posset læsi & injuriati. At Comes animo constans & imperterritus per litteras Duci respondit, se præscriptionem & possessionem dicti montis Metberg decem supra centum annorum posse docere, quare petere, ut eum sineret esse quietum. Ad Cæsarem postremò causâ utriusque consensu translata est, qui secum assumens certos Regni Principes montem Metberg ut erat proprium Comiti adjudicavit. castrum verò Hoehenkrâhen juri habitum permisit.

Inter Sigil-
mundum
Archidu-
cem, & Co-
mitem
Eberhar-
dum diffen-
sio.

Ludovicus
Gallorum
Rex iterum
devastat
Burgun-
diam.

Anno item prænotato, Ludovicus Gallorum Rex deficientibus à se Burgundionibus ad Maximilianum, coadunato suorum exercitu Burgundiam denuo intravit, circumducensque phalngas per Sequanos, Arthesiam, Hannoniâque villas igne succendit, & quasdam munitiones destruxit. Sed Maximiliano cum suis militibus fortiter occurrente, Rex Ludovicus retrocedere compellitur, & Gallorum viginti millia per Germanos trucidantur.

MCCCCLXXX.

Rhodus In-
sula & Civi-
tas obside-
tur à Turca-
tribus
mensibus.

Anno Bernardi Abbatis XX. Indictione Romanorum XIII. Turcarum Imperator Mahumetes de Constantinopoli Civitate Græcorum in magnitudine navium multa per mare descendens ad Insulam Rhodiorum in manu valida centum millium pugnatorum urbem Rhodiensem 22. die Junij obsedit, & per tres menses continuos sine intermissione fortiter impugnavit. Sed miseratione divinâ largientæ, virtute, prudentiâ, & industriâ Petri Dambuffon Magistri militum S. Joannis Baptistæ in Hierusalem nihil profecerunt immanissimi Canes; Christo namque suis donante Victoriâ major pars exercitus Turcarum cæsa interijt, cum reliquis tandem Imperator ad sua reversus est, cladem maximam & ingentem confusionem reportaus.

Frater Ni-
colaus mi-
rabilis Ere-
mita cla-
ruit apud
Helvetios.

Fuit his diebus apud Helvetios homo quidam nomine Nicolaus ex villa quadam Flûhe nuncupata, qui propter supernæ felicitatis amorem, quidquid in mundo habuit, cum uxore liberisque reliquit, & secedens in vastæ solitudinis Eremum haud longè à finibus Lucernensium in Constantiensi Dioecesi vitam duxit solitariam, non minus admirabilem, quam raram & cunctis sæculis prius inauditam. Nam ut multorum veridicæ relatione cognovimus, annis viginti nihil omnino manducavit, præter morsellos tres panis, quos Episcopo Constantiensis Ecclesiæ sub virtute sanctæ Obedientiæ mandante cum difficultate maxima, ne videretur in-

Multa

Multa fuit de hoc viro per universam Germaniam disceptatio ubique, alijs eum venerantibus ut sanctum, alijs fidem his dare, quæ dicebantur de illo, recusantibus. Sed verè & absque ulla hæsitacione credat omnis posteritas his, quæ dicebantur de abstinentia ejus continua, & quod plus quam viginti annis nihil manducavit, & religiosissimè vixit.

Magnus fuit ad eum ex tota Germania concursus peregrinantium, virorum, quibus ille monita salutis omnibus dabat, & rectæ conversacionis, quanquam terrarum omnium penitus haberetur ignarus. In moribus Christianæ vitæ institutionibus consiliator fuit acutus & solidus, sanctoque conformis Evangelio, quippe qui verbo & exemplo multos ab iniquitate ad meliorem vitæ tramitem convertit: habebat enim singularem gratiam non solum admonendi simplices, sed etiam consolandi tristes & animo dejectos, quam ei virtus divina contulerat propter omnimodam mentis suæ puritatem. Frequenter etiam à viris quibusdam doctioribus tentandi causâ interrogatus de fidei articulis, de Sacramentis, de virtutibus & vitijs, ad singula tam prudenter, tam Catholicè proprièque respondebat, ut nemo Deum timens & amans non sentiret, gratiam in eo habitare, loqui, & operari Spiritus Sancti.

Capellulam habebat in solitudine juxta cellam suam, quam ei construxerant Helvetij Suitenses ex magna devotione, quam ad eum habebant, in qua & Missam audire plerumque solebat, & Dominici Corporis frequenter participare Sacramento. Jejunium, sicut diximus, erat ei sine cibo semper continuum, Vigilia sanctæ multæque, & orationes ad Deum sine intermissione cum lacrimis devota. Posteaquam nomen ejus per universum regni Germanici orbem cum laudis honore capit prædicari, nimis diutim fiebat ad eum concursus populorum, æstate maximè, nam penè omnes, qui ad memoriam Dominae Nostræ apud Eremitas ex diversis Germaniæ regionibus causâ devotionis peregrinabantur, etiam ad eum proficisci nullum putabant esse laborem, nec se quisquam peregrinationi sagisfecisse arbitratur suæ, nisi Fratrem Nicolaum & vidisset, & fuisset allocutus.

Unde cum propter nimium peregrinorum concursum & occursum in sua devotione plurimum aliquando impediretur, nec posset venientibus sui denegare accessum, locum in solitudine interiore sibi constituit, ad quem orandi causâ singulis ferme diebus mane vel meridie secessit. Unde jam deinceps non qualibet horâ, sed certis horis copiam sui dabat, non quibuslibet adventantibus, sed illis, quos inspirante gratiâ Spiritus Sancti prænoverat dignos. Convenerant enim aliquoties nonnulli curiositate potius ducti quam devotione, quorum causas singulorum adventum sagaciter noverat discernere, ut dubium non sit, Spiritum in eo Prophetiæ habitasse per gratiam.

Multa etiam Confœderatis futura prædixit Helvetijs, quæ illis postea evenerunt. Inter alia plura dixit ad eos: *Si manseritis in terminis vestris, nemo vos poterit superare, sed cunctis adversarijs vestris omni tempore fortiores eritis atque victores: si autem cupiditate seu libidine dominandi abducti dilatare Imperium ad exteros cœperitis, non diu Vestra permanebit fortitudo.*

Cum aliquando inter oppidanos & villanos confœderatos Helvetiorum gravis esset suborta dissensio propter Solodurenses & Friburgenses,

S I f

quos

Ad F. Nicolaum Eremitam concursus fit hominum.

Sanctissimè vixit.

Nicolaum videre multi cupiebant.

Præcius futurorum.

Nicolaus Eremita dissentientes ad concordiam revocabat.

quos instanter orantes ad confederationem illi volebant admittere, isti recusabant. post multos hinc inde tractatus unanimiter tandem in Fratrem Nicolaum Eremitam arbitrati sunt, qui propter sanctimoniam vite in cunctis dubijs & rebus arduis securum ad illum omni tempore habebant recursum, & erant illis verba consilia & persuasiones hujus viri non secus quam olim Pythij Apollinis oracula. Obijt tandem anno salutis MCCCCLXXXVII. ut ibidem dicemus, non sine opinione Sanctitatis in sua Capella sepultus.

Carolus
Burgundia
Ducem se
quidam
fingebat in
Bruchsal.

His temporibus venit homo quidam vagus in oppidum Bruchsal, quod tribus ferme à Spira distat milliaribus, quem Carolo Duci quondam Burgundia, qui ambos viderant, persimilem esse dicebant, qui licet publice non fateretur, se Carolum esse, sicuti non erat, delectabatur tamen Dux Carolus aestimari & dici. Unde multas & varias confictiones excogitavit, quibus vulgi opinionem de se conceptam fortiorem ubique ampliaret. Interea manducabat ut canis, humi dormiebat, orabatque multa, pauca loquebatur, maximæ fuit poenitentia: simulator altissus, quam pro delictis suis voluntariè dicebat assumptam, & completo in ea septennio fore terminandam. Omni Feria vi. cibum non manibus ut homo, sed linguâ lambendo de terra carpebat ut Brutum, & signa quaedam poenitentia: magnæ miranda & stupenda sine fructu ostendit. Morabatur in hospitio quodam publico in memorato Bruchsal oppidulo, cujus intersigne monstratur folium. auditóque rumore negotij per circuitum, plures ad eum quotidie nobiles confluebant pariter & ignobiles, inter quos opinionum fuit divisio varia, alijs pertinaciter contendentibus, quod ipse veraciter Dux esset Burgundia: Carolus, alijs verò non minus constanter negantibus. Multa erant in simulato Carolo signa, quæ se plures vidisse in vero prædicabant, & ipse interrogatus quis esset, neque Carolum se esse dicebat, neque omnino negavit, sed verborum involtaris omnes urbanè satis fallens decepit. Postremò timens manifestari, tempusque observans conveniens fugæ, recessit occultè non sine quorundam oppidanorum incommodo & damno, qui simulationi ejus adhibuerunt fidem spe lucri magni & gloria: futuri honoris, nam per omne Regnum Germaniæ hujus simulationis occasione fama communiserat, & multorum opinio, Carolum Ducem non esse peremptum à Suisensibus, ante Nansè, ut dictum est anno tertio tranfacto, sed vivum, & post septennium simulatæ necis, hoc est, octogesimo quarto ad sua reversurum.

Carolus
Dux fictus
occultè de
Bruchsal
recedens
nusquam
comparuit.

Anno prænotato, septimo die mensis Maij, natus est Heidelbergæ secundogenitus filius Philippo Comiti Palatino, Bavariæque Duci ac Principi Electori, paterno vocatus nomine Philippus, qui postea Episcopus fuit Ecclesiæ Frisingensis in Bavaria, hodièque agit ætatis annum tertium atque tricesimum, dum ista scriberemus.

Philippus
Comes Pa-
latinus Epi-
scopus Fri-
singensis
nascitur.

Eodem anno nata est Margaretha Maximiliani Archiducis Austriae & Mariæ de Burgundia conjugis filia, quæ post triennium pacis intuitu mediantibus Flammings Carolo Regi Gallorum viii. Ludovici post mortem uxor futura sponsata fuit, postea verò repudiata, ut suo loco dicemus, ambitione Ducatus minoris Britannia:, filio Regis Hispania: Ferdinandi nupsit, cui filium peperit, qui hodie regnat post Patrem. Quo mortuo Ducem

Margaretha
filia Maxi-
miliani
Archiducis
Austriae
nascitur.

Ducem Sabaudiaë maritum accepit. Illo etiam mortuo in Brabantiam est reversa, & in statu continentiaë vitam agit vidualem.

Anno etiam præscripto, xxvi. die mensis Julij, obiit in sua captivitate miseranda nobilis ille Princeps Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariaëque Dux Archiepiscopus Coloniensis, anno Pontificatus sui XVII. in multis tribulationibus necdum completo, Hassiorum in Castello Blanckenstein, ubi triennio fuerat captivus. Cujus Cadaver Bunnam relatum etiam sepulturaë debito honore ad tempus jacuit privatam extra Capellulam quandam juxta murum, dicebant enim adversarij ejus, quorum plures erant, quòd in Excommunicatione ipse obiisset, ideo privarunt eum Ecclesiasticâ sepultura. Postea tamen jubente Romano Pontifice in Ecclesia S. Cassij Collegiata Bunnæ Ossa illius reposita sunt. Magno ejus odio laborabant oppidani Bunnenses, & quotquot illius noverant esse fautores, omnibus, quibus poterant, modis persequi non cessabant. Quod ut clarius agnoscat posteritas, unius immanitate facti breviter ostendemus.

Habebat idem Archiepiscopus Rupertus in Pontificalibus Vicarium Generalem nomine Henricum Ordinis Fratrum Prædicatorum Conventus oppidi Confluentini SS. Theologiae Doctorem, qui partes Domini sui solo sermone defendens, (opere namque minimè potuit) inter prædicandum in ejus commiserationem populum simplicem hortabatur. Hunc die quâdam juxta Rhenum navigium præstolantem, nonnulli ex oppidanis comprehenderunt, ligatumque funibus & constrictum sub ascellis, ne dilaberetur, per medium fluminis ad latus navis ab uno littore in aliud usque ad collum in aquam demersum cachinnantes traxerunt, gladiisque & hastiolis pupugerunt, vulneraverunt, & multis contumelijs affecerunt. Expulsus dein à suffraganeatu, ad Conventum suum reversus est, quem Berchtoldus Archiepiscopus Moguntinus postea Vicarium suum in Pontificalibus constituit.

Post mortem Ruperti Hermannus Administrator & Governator Ecclesie Coloniensis per Capitulum ante septennium, ut supra dictum est, constitutus, communi omnium consensu in Archiepiscopum eligitur 2. die mensis Augusti, qui confirmatus à Sixto Papa IV. præfuit annis xxviii. in bona pace gubernans Ecclesiam, præter eas contentiones, quas habuit cum Senatu & Civibus urbis Coloniensis, quæ omnes triennio ante mortem ejus fuerunt bono medio extinctæ, paxque & concordia inter eos reformata sunt.

Hermannus iste Archipræsul magnificus frater fuit Landgravij Hassiorum, & ante Pontificatum, ut supra dictum est, Præpositus Ecclesie Beatæ Mariæ semper Virginis apud Aquasgrani, qui toto tempore obsidionis Novesij contra Ducem Burgundiaë Carolum in ipso permanens oppido, Capitanei, nomine Capituli & Ecclesie Coloniensis, gessit officium. Erat sanè vir principatu dignus, qui non solum prudentiâ, sapientiâ, consilio & actione inter Pontifices reliquos præeminebat; verum etiam corporis dispositione, & Majestâte quadam cæteros anteire videbatur. In moribus suis cum amicis fuit sub maturitate honesta jucundus, adversarijs verò severus ac metuendus, in pauperes valde misericors extitit, & in omnibus locis quocumque venisset, quotidie magnas elemosynas fecit. Nam &

S f f z

in

Rupertus
Archiepiscopus
Coloniensis
in sua captivitate
moritur.

Henricus
Suffraganeus
Coloniensis
&
Bunnensibus
captus.

Hermannus
Hassius sic
Archiepiscopus
Coloniensis
annis
xxviii.

Hermannus
Archiepiscopus
Princeps
magnificus
Novesij
defensor.

in publicis Conventibus Principum Augusta, Wormatiæ, Nürenbergæ, Ratisbonæ, Ulmæ, Franckfurdia, Coloniaeque, & in quibuslibet alijs locis frequenter habitis, ad Januam hospitij eius major pauperum multitudine stipem præstolans residere consuevit refectionis horâ, quàm apud reliquos penè omnes. Unde quasi proverbij more dicebatur hospitium eius inquirentibus: *Si mansionem requiris Archiepiscopi Coloniaensis, ibi procul dubio invenies eam, ubi multitudinem pauperum videris congregatam.* Reformator quoque Monachorum simul & Monialium vigilantissimus extitit, & plura in sua Dioecesi Monasteria reformavit. Bona Claustralibus multa fecit, maximè regulari observantiâ decoratis, non tantùm in sua Dioecesi, verùm etiam in omnibus locis, ad quæ illum contigit declinasse, mittendo eis eleemosynam pecuniam, aliquando florenos quinque, aliquando decem, interdum plus, interdum minus, singulis Monasterijs & Conventibus distribuendo. Audientiam quoque Abbatibus, Monachis, Clericis, & Claustralibus cunctis omni tempore facillimam præstitit, & quanto potuit annis, consolator & advocatus omnium accedentium, semper pientissimus fuit. Princeps, cum fuerit genere & dignitate maximus, nulla tamen potuit notari superbia, nulla mentis elatio, nulliusve pauperum & humilium contemptus, quin potius tanta in ore ejus lucebat humilitas, ut simplices & pauperes Monasteriorum Abbates inter loquendum familiariter suos Dominos appellaret, quorum & causas in persona propria clementissimè audivit, & quanta licuit celeritate juxta vires in bonum perduxit finem.

Hermanus
Archiepisc.
reformator
Claustra-
lium.

Hermanus
Archiepisc.
magna hu-
militatis &
manuetu-
dinis.

Hermanus
Archiepisc.
in omnes
munificus
& sine avar-
ritia dives.

Hermanus
Archiepisc.
Dominicæ
Passionis
meditator
assiduus.

In omnes fuit munificus non solum in suos, verùm etiam in externos, multisque largitatis suæ beneficia plura gratis impendit, à quibus nihil vicissitudinis recepit. Quapropter Omnipotens Deus benedixit operibus ejus, ut quanto plura dedit Monasterijs atque pauperibus, tanto magis abundaret. Non imitabatur pecuniarum anxios incubones, qui tanto studio sequuntur avaritiam, ut nihil amplius curent quàm terrena, nihil avidius querant & sitiant, quàm caduca.

Hermannus iste Præful æternâ memoriâ venerandus, sanctarum virtutum incedens tramite, medium tenuit cum beatis, quoniam quidem, neque avarus extitit in colligendis pecunijs, neque prodigus in exponendis, sed moderamine usus Christianæ pietatis, sic animum suum accommodavit rebus temporalibus, ut non omitteret æterna; satis enim prudenter in utrôque statu gubernavit Ecclesiam, quia & spiritualia præposuit temporalibus, & hæc illis pro conservatione necessaria non omisit. Quam studiosus & diligens fuerit in his, quæ divinum respiciunt cultum, nemo facilè dixerit. Nam etsi multis varijs, atque continuis distineretur occupationibus & negotijs Ecclesiastici Principatus, orationes tamen suas non solum Canonicas, sed etiam privatas, seu peculiare quotidie singulari cum devotione persolvebat. Meditationes quasdam cum Orationibus de Passione Domini nostri Jesu Christi, à Theodorico de Osenbruck Ordinis Fratrum Minorum insigni declamatore breviter compositas, quotidie cum summa devotione legere consuevit. Missam omni die in spiritu contritionis & humilitatis audivit. Feriam sextam in memoriam Dominicæ Passionis, & Sabbathum ad honorem Beatissimæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ per totum annum continentissimè jejunavit.

Amavi

Amavit Clerum, dilexit amore paterno Claustrales, pauperum omnium advocatus extitit subditorum, omni tempore pacificus fuit: Justitiã, mansuetudine, pietate, misericordiã in pauperes Christi, benevolentia & humanitate in hospites, cultu, amore, & devotione mentis in Deum nullo Pontificum suo tempore inferior fuit. Honestissimã conversationis extitit, non turbulentus, non elatus, non pomposus, sed modestus, quietus, humilis & maturus tam verbis quam factis. Animo tamen constans erat & liberatis Ecclesiasticã defensor acerrimus, ingenio subtilis, consilio promptus, prudentiã cautus, experienciã magnus, actione præcipuus, sermone luculentus. Ecclesiam Coloniensem, quam aere nimis gravatam alieno reperit, auxilio adjutus Divino brevi tempore omnibus ex debitorum gravaminibus liberavit. Inter multa quoque pietatis opera, quibus Omnipotenti Deo se ministrum semper curabat exhibere devotum, in oppido suo Briel juxta Castellum residentiã Pontificalis Cœnobium Ordinis Fratrum Minorum de Observantia novum à fundamentis construxit, quod ornamentis Ecclesiasticis, Libris atque Sanctorum Reliquijs, cunctisque necessarijs utensilibus domus magnificè dotavit. Primus in eo Conventu Guardianus, id est, Custos Fratrum constitutus fuit supra jam dictus Frater Theodoricus de Osenbruck vir doctus & religiosissimus, qui cum prædicator esset insignis, magno populorum honorabatur concursu.

Hermañus
Archiepisc.
omnium
virtutum
decore fuit
ornatus.

Hermañus
Archiepisc.
novum
construxit
Cœnobium
minorum.

Anno etiam prænotato, moritur Sigismundus Dux Saxonie quondam Episcopus Herbipolensis ante Gotfridum, qui depositus fuerat ante annos XXXVII. ut longè supra diximus anno Christianorum MCCCCXLIII. Post cujus mortem Ernestus & Albertus fratres ejus Saxonie Duces contra Rudolphum Herbipolensem litis actionem instituerunt, magnam ab eo summam pecuniarum ratione pensionis annuæ Fratri olim promissæ, sed annis XXXVII. non solutæ, satis importunè postulantibus, precibus interponentes minas, quod nisi quantocius satisfaceret, arma in eum movere cogerentur. Rudolphus autem pacis amator, non ignarus, quid faciant bella, concordiam subijt, & florenorum tria & triginta millia Ducibus urgentibus solvit, malens pacem emere, quam nutrire bellum.

Sigismundus
quondam
Episc.
Herbipolensis
in
Saxonia
moritur.

Hoc ipso anno mortua est Margaretha Ducis Sabaudie Amadei Felicisque Papæ quondam Filia, quæ primò nupsérat Ludovico Pio Comiti Palatino Rheni Bavarieque Duci, Sacri Imperij Archidapifero ac Principi Electori, de quo concepit & peperit Philippum, qui successit Patri suo in Principatu, Ludovico autem mortuo nupsit Udalrico Wirtembergensium Comiti, sicuti diximus.

Margaretha
Mater
Philippi
Comitis
Palatini
moritur.

Eodem quoque anno mortuus est etiam ipse Udalricus Comes de Wirtemberg memoratus uxorem secutus, Princeps magnificus, humanitate, mansuetudine, beneficentiã, virtute simul & prudentiã insignis, & ab omni populo sibi subiecto dilectus ut pater, Studgardie in Collegiata Ecclesia S. Crucis cum tribus legitimis uxoribus suis nobilissimis, quas successivè duxerat, cum debito honore sepultus. Reliquit autem duos filios Eberhardum, & Henricum, quorum primus mortuo Eberhardo ex patruo nepoti Duci postea facto, sicut dicemus, in Ducatu successit, & sine Liberis obiit. Henricus autem uxore acceptã filiã Comitis de Birsch inter

Udalricus
Comes
Wirtembergie
obiit.

alios Liberos genuit Udalricum, qui hodie Wirtenbergenſem pulſo Eberhardo patruo ſtrenuè gubernat Ducatum, Patre adhuc vivente, ſed infirmo.

Anno etiam præſcripto, Mahumetes crudeliſſimus Turcarum Rex de ſua dolens confuſione, quòd neque Ungaros neque Rhodianos vincere potuiſſet, Italiam ſuis tentare armis in odium Chriſtianorum omnium cogitavit. Contractis igitur copijs ex Velcera Civitate ſua, quæ circa mare Adriaticum eſt ſita, navigio ſimul & terra movit in Apuliam, & Hydruntum obſedit, impugnavit, & cepit, non quidem in propria Perſona, ſed per Capitaneum ſuum. Quantam nefandiſſimi Turcæ urbe captâ crudelitatem patraverint in Chriſtianos, miſerabile nimis eſt cogitare, duodecim millia hominum Deo fidelium occiderunt, Archiepiſcopum virum ſenem & religioſum Pontificalibus induerunt, crucemque tenentem in manibus cum ſerra lignea per medium diviſerunt, Clericos & Monachos omnes interfecerunt, virgines & matronas ſuâ libidine polluerunt, ſenſèque occidentes, Juvenes utriuſque ſexus reliquos venales in Graciam ducere captivos.

Anno item prænotato, Bernardus hujus Monafterij Abbas Dormitorium fratrum, & hyemale reſectorium ſub eo novum à fundamento conſtruxit, & in eam, ut hodie cernitur, formam perduxit.

His etiam temporibus idem Abbas Bernardus caſtrum Waldeck cum omnibus proventibus ſuis, agris, pratis, ſylvis, aquis, aquarumque decurſibus, cultis & incultis, quaſitis & inquirendis cum parte Nagolthæ fluminis pro quatuor florenorum millibus emptione perpetuâ comparavit à quibuſdam nobilibus de conſenſu Haredum eorum omnium expreſſo, ſicut Emptionis litteræ maniſeſtius conſtantur. Reſectorium ſimiliter æſtivalè cum ea parte Dormitorij, quæ reſpicit ad meridiem, his ferme temporibus Abbas memoratus à fundamentis novum conſtruxit: Tabulam quoque cum imaginibus & picturis non minus pulchram, ut cernitur, perquam pretioſam ſuper altare majus hoc ipſo anno prænotato, fieri mandavit. Candelabra etiam duo magna, quæ ſtant coram ſummo altari, de aurichalco eodem anno comparavit.

His quoque temporibus Fridericus Comes Palatinus Rheni Bavarique Dux & Comes in Spanheim, qui morabatur apud Cynonotos in oppido Simeren, Princeps omnium ſuo tempore devotiſſimus ad honorem Omnipotentis Dei Cœnobium Ordinis Minorum Fratrum S. Franciſci Confefſoris in oppido Crüzenach de novo conſtruxit, quod tamen morte præventus filio ſuo Duci Joanni perficiendum commendavit. Qui patri ſuccedens in Principatu factus eſt etiam Religionis & devotionis paternæ hæres atque ſucceſſor integerrimus, brevique captum opus complevit, & fratres cum ingenti lætitiâ introduxit. Oppidanus quidam Stauroneſij de ligno pyri Imaginem S. Wolffgangi Pontificis ſculpi fecerat, quam ex devotione ſuper altare in eodem loco primum, ubi fundabatur Cœnobium memoratum, collocavit. Ad quam Imaginem tantus brevi concurſus populorum factus eſt, ut ex oblationibus eorum ſufficientes ad ſtructuræ conſumationem provenirent impenſæ. Miracula ibidem facta recitabantur plura, quorum opinione & famâ incitati per gyrum populi quotidie cum eleemoſynis votivalibus concurrebant. Nec ſignorum

Hydruntum urbs Calabriæ à Turca impiffiſſimo capitur.

Waldeck Caſtrum Bernardus Abbas Monafterio comparavit.

Cœnobium in Crüzenach Fratrum Minorum novum conſtruitur.

Concurſus fit populi ad S. Wolffgangum in oppido Crüzenach.

rum cessavit opinio, quo usque Fratres de Observantia minores ad locum introducti, quietem amantes, & quæstum detestantes Imaginem deposuerunt. Et sic jam deinceps miracula cessaverunt, & concursus populi successivè in brevi penitus defecit.

MCCCCLXXXI.

Anno Bernardi Abbatis XXI. Indictione Romanorum XIV. Monasterium S. Crucis in monte Limpurg dicto prope Bureckheim Ordinis S. Benedicti Spirensis Diocesis reformatum est per Hermannum Pruss S. Jacobi prope Moguntiam, & Joannem de Colenhausen S. Martini in Spanheim, Bernardum quoque jam dictum in Hirsburgia Monasteriorum ejusdem ordinis memorandos Abbates. Primus ibi Abbas de Observantia Bursfeldensium institutus fuit Bonifacius de Venlo Monachus S. Jacobi Moguntini, & præfuit annis ferme duobus. Post hujus obitum Abbas institutus fuit Anselmus Ulner ex Dieburg, & præfuit annis XI. quo resignante Macharius Weifs de Furbach Abbas constituitur, & præfuit annis decem circiter, quo memoratum Cœnobium tempore guerrarum, quæ fuerunt inter Regnum & Philippum Comitem Palatinum, per satellites Comitis de Liningen ex Duroburgo Castello proximo hostiliter erumpentes fuit incensum & funditus destructum, ut suo loco infra dicemus.

Eodem anno ultimâ die mensis Maij, obiit Mahumeres Turcarum impiissimus Rex, qui multa Christianis intulit mala, filios relinquens duos paternæ crudelitatis hæredes, quorum natu major Bagiasich, sive Hildrimi dictus favore Turcarum mox Regnum sibi usurpans paternum, fratrem Zizimi nomine violenter exulem fecit, qui fugiens à facie Germani primùm exulavit apud Rhodios, postea Romæ in Italia, deinde apud Regem Gallie, cujus veneno interijt. His duobus in Græcia pro imperio contententibus Hytruntum, civitas anno priore, capta, sicut diximus, per Mahumerem scelestissimum canem, recuperatur à Christianis: & expulsis Turcis, omnis Apulia mundatur à pollutione Mahumeticâ.

Anno prænotato quartadecimâ die mensis Maij, natus est Rupertus tertio genitus Philippi Comitis Palatini Bavarieque Ducis in oppido Heidelberg. Qui cum esset annorum decem & octo, jussu Patris duxit uxorem, Georgij Bavarie Ducis cognomento divieis avunculi sui filiam, cum qua vixit annis fermè septem.

Anno etiam præscripto, mortuus est Joannes Dux Clivensis, & Comes de Marca, Princeps bellicosus & strenuus, qui cum Maximiliano Archiduce Austriæ multa contra Gallos & Geldrenses prælia fortiter gessit. Duos reliquit filios, quorum natu major Patri successit in Ducatu: minor autem Canonicus fuit Colonienfis & Trajectensis, qui pro ejusdem Ecclesiæ Pontificatu frustra laboravit.

Hoc ipso anno Joannes de Caluse, qui nunc est hujus Monasterij Hirsburgiensis quadragesimus secundus Abbas, Monasterium intravit, sacri Ordinis habitum suscepit, & anno revoluta probationis consuetæ, Ordinem ipsum secundum regulam Divi P. Benedicti professus est, in quo deinceps non solum irreprehensibiliter, sed etiam laudabiliter vixit, & vivit usque in præsentem diem. Est enim naturâ homo bonus, pius, mansuetus, tranquillus, pacificus, & Monasticæ quietis amator: cujus innocentia vitæ meritò fratrum in se convertit amorem. Ex eonâque die,

Monasteriū
S. Crucis in
Limpurg
reformatur.

Mahumeres
Rex
Turcarum
magnus
tyrannus
moritur.

Rupertus
Comes
Palatinus
nascitur.

Joannes
postea in
Hirsburgia
Abbas XLII,
fit Monachus.

die, quo sanctæ Religionis habitum assumpsit, summo semper conatu Monachum se verum & imitabilem cunctis exhibere studuit. Nulli onerosus, sed humilis, quietus, & mansuetudinis claustralis observator diligentissimus ante faciem suam gradiebatur.

Fames magna Germaniam afflixit & Galliam totam.

Anno etiam supra notato, fames in omni terra fuit grandis, & inopia victualium utique magna, præsertim in Gallia, Picardia, Flandria, Brabantia, Hollandia, Hannonia, in Ducatu Clivensi, Geldrensi quoque, apud Mosellanos, Colonenses, Trevirenses, Moguntinos, cisque Rhenos & Suevos, quorum plures inedia perierunt. Creverat enim frumenti præteritum sex partibus ultra consuetum, ita ut modius, qui communibus annis venundari pro uno denario consuevit, isto non minus, quam septem denarijs venderetur. Penuria panis maxima pauperes afflixit, longâ quippe inedia vexati, cum acceptum dono cibum plerique dentibus comminuerent, stomacho clausis arterijs committere nequiverunt.

MCCCCLXXXVII.

Unio comitatum Wirtenbergensium.

Anno Bernardi Abbatis XXII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum xv. Eberhardus Barbatu Comes in Wirtenberg homo prudens & astutus consilio, sciens quod juxta Dominicam sententiam: *Omne Regnum in seipso divisum desolabitur, & domus supra domum cadet*: Cum Principatus Wirtenbergensium esset in duo partitus, quomodo in unam revocaretur Monarchiam prudenter excogitavit. Habebat enim duos ex patruo nepotes, ut dictum est supra, Eberhardum videlicet Comitem, & Henricum, qui unam partem tenebant comitatus: Stutgardiam scilicet cum pertinentibus ad eam. Ipse autem possidebat Urach alteram Comitatus partem cum oppidis & Castellis & viculis suis. Consilio itaque senioris Eberhardi consentientes Junior & Henricus, Comitatum divisum reducerunt in unum, statuentes & litteris confirmantes, quod regimen principatus Wirtenbergensium perpetuò deinceps maneat indivisum penes unum: de cuius manu hæredes reliqui annuam pro sustentatione sui pecuniarum recipiant portionem. Hâc unitate prudenter conclusâ, per populum quoque terræ unanimiter collaudatâ, & sequenti anno consensu Principum in Conventu Francofurtensi per Fridericum Imperatorem confirmatâ, senior Eberhardus Juniori præstitit facultatem acceptandi, utrum vellet præesse Comitatu, aut vitam in privato cum pace vivere quietam. Consilio suorum accepto, qui non ignorabant, seniore Eberhardum pro communi Patria utilitate ad regimen fore meliorem: cessit Principatus, provisione quinque vel sex millium florenorum annuâ contentus. Porro Henricus frater Junioris Eberhardi propter continuas infirmitates suas, quas & hodie patitur, simili vivit provisione quietus, qui solus progeniem Comitum, nunc Ducum de Wirtenberg continuat.

Joannes Trithemius fit Monachus in Spanheim.

Anno prænotato, primâ die mensis Februarij, ego Joannes Trithemius hujus operis compilator anno ætatis meæ vicesimo præcisè completo ad conversionem veni, & habitum sanctæ Religionis in Monasterio Divi Martini Præsulis in Spanheim in Diocesi Moguntinensi Ordinis S. Benedicti de observantia Bursfeldensium assumpsit, præsidente Joanne Colenhausen Abbate.

Mechtildis mater Comitum Eberhardi moritur.

Eodem anno moritur Mechtildis mater senioris Eberhardi circa Festum S. Bartholomæi Apostoli, quæ soror fuit Ludovici Pij, & Friderici strenui

strenui. Comitum Palatinorum Rheni Bavariæque Ducum. Hæc, ut supra diximus, primò nupserat Ludovico Wirtenbergenfium Comiti, peperitque seniore Eberhardum Barbatum postea Ducem. Ludovico autem vita defuncto nupsit Archiduci cuidam Austriae. Quo etiam mortuo ad filium reversa reliquum vitæ in viduitate peregit. Hæc vidua huic Monasterio Hirsfaugienfi fuit ut mater, & multa illi bona fecit. Omnem namque decimationem vini simul & frumenti cum Ecclesia parochiali villæ Böblingen huic Monasterio pro Dei amore legavit. Sacerdotale quoque aurifrigium valdè pretiosum, hoc est, cappam choralem, casulam sive planetam cum duabus dalmaticis totidem stolis, & tribus manipulis ex chlamide Ladislai Regis quondam Bohemiæ factam, Ecclesiæ Hirsfaugienfi piâ donatione largita est. Mitram Pontificalem, qua Hirsfaugianus utitur Abbas, Monasterio duplicem dedit, quarum altera & pretiosis lapidibus auròque intexta, est rubea: & altera unionibus decorata est alba. Denique & alia plura Hirsfaugienfi donavit Ecclesiæ, & gravamina Principum multa Cœnobio præter Justitiam intentata suis precibus avertit.

Anno præscripto Eberhardus Comes de Wirtenberg, senior, cognomento Barbatum Romam causâ devotionis cum notabili suorum Comitum profectus est, & Sabbatho ante Dominicam mediæ quadragesimæ urbem ingressus, sequenti die, quæ fuit Dominica *Latere*, à Sixto Pontifice aureâ Rosâ donatus fuit, & tam ab ipso Papa, quam à cætu Cardinalium penè omnium magno cum honore susceptus. Eodem tempore Comes Eberhardus à Sixto Papa obtinuit auctoritatem & licentiam transferendi sæculares Canonicos de Collegiata Ecclesiâ, quæ fuit in oppido Urach ad Hernberg, & in eorum locum reponendi Fratres, qui de communi vita nuncupantur, propterea quòd Apostolorum exemplo sine proprio socialiter vivant in communi sub uno Præposito. Indulgentias etiam plurimas impetravit pro eadem Ecclesiâ in Urach, quam reversus in sua magnificè construxit, & sufficienter dotavit, in qua & Rosam auream à Pontifice donatam, cum Reliquiis Sanctorum collocavit.

Anno item prænotato, Dominicâ in Albis, Sixtus Papa IV. Romæ apud S. Petrum in præsentia multorum Cardinalium, Episcoporum, Prælatorum, & hominum, adstante cum suis etiam Eberhardo Comite jam dicto Wirtenbergenfi, Eustachium, qui & Bonaventura de Balneo Regio, quintum Ordinis sui, hoc est, Fratrum minorum S. Francisci Ministrum Generalem ac postea S. R. E. Cardinalem, Sanctorum Catalogo magno cum honore adscripsit; in cujus canonizatione tunc Rupertus de Liciis ejusdem Ordinis Orationem dixit. Obijt autem S. Bonaventura sub Gregorio Papa X. anno videlicet Dominicæ Nativitatis MCLXXXIII. in Concilio Lugdunensi; sepultus ibidem in Ecclesiâ Cathedrali miraculis ut ferunt coruscans.

Eodem anno, Maria de Burgundia Maximiliani Archiducis Austriae conjunx in venatione de equo, cui insidebat, cecidit, & fractâ cervicè miserabili morte decessit, Philippum relinquens filium, qui postea factus est Rex Castiliæ in Hispania, & ante patrem mortuus est, relictis duobus filiis Ferdinando & Carolo, de quibus loco suo plenius dicitur, & Margaretham, quæ sponsata fuerat Carolo Regi Gallorum VIII. sed repudiata propter ambitionem Ducatus Britanniae primò nupsit Regi Hispaniarum,

T t c

postea

Eadem mater Monasterij Hirsfaugienfi.

Eberhardus Comes ex devotione Romam vadit.

S. Bonaventura Ord. Minorum à Sixto Canonicizatur.

Maria Maximiliani uxor obiit anno ætatis suæ xxvi.

poſtea Duci Sabaudia, quo etiam mortuo ad Patrem reverſa eſt, & vidua in Brabantia hodie vivit.

Dietherus
Archiepiſc.
moritur
hoc anno.

Anno etiam prænotato, vii. die menſis Junij, obiit Dietherus de Iſenburg Archiepiſcopus Moguntinus, anno Pontificatus ſui ſecundarij vi. & menſe ſimiliter vi. in majori Eccleſia ſepultus cum tali Epitaphio: *Dis Præful factus Comes Iſenburg Dietherus: Moguntinam arcem ſtruxerat, atque ſcholam; fuit enim vir optimus, qui Clerum dilexit. & Clauſtralibus multa beneficia impendit.*

Post cujus obitum Albertus Erneſti Saxonum Ducis filius annuagens ætatis xviii. per Capitulum in Adminiſtratorem Eccleſiæ Moguntinæ aſſumitur, & cum favore non parvo multorum à Sixto Pontifice IV. confirmatur. Supervixit deinceps biennio tantum, & ne malitia temporum, ut fieri ſolet, intellectum ejus depravaret, ſublatus eſt. Ejus fratres fuerunt Erneſtus Magdeburgenſium tunc adminiſtrator, poſtea Archiepiſcopus & Primas Germaniæ, Fridericus Princeps Elector, & Joannes Duces Saxonie & Miſnia.

Reinhardus
Epiſcopus
Wormatiæ
obiit.

Eodem anno, xxi. die menſis Julij, obiit Reinhardus de Sickingen Epiſcopus Wormatiensis anno Pontificatus ſui xxxvi. & in Capella S. Egidij Abbatis, quam ipſe de novo conſtruxerat, juxta majorem in Wormatia Eccleſiam ſepelitur. Mutuaverat iſte Præful de portione ſua hæreditaria cuidam Principi duodecim millia florenorum ſub bona fide, ſicut in talibus fieri ſolet. Moriturus autem præcepit, ut omnis illa pecunia Monasterijs, Eccleſijs atque pauperibus exponeretur, imò ſolveretur propter Deum; dcc. ex his floreni per ipſum Principem uni Monasterio ad ſtructuram donati ſunt, reliquorum ſolutio differtur ad Græcas Calendas.

Joannes
Camerarius
Dalburgius fit
Epiſcopus
Wormatiensis.

Post hunc Joannes Camerarius Dalburgius majoris Eccleſiæ Præpoſitus, Wormatiensis Epiſcopus factus eſt, & præfuit annis xxi. in magna aſſimatione hominum. Fuit enim vir in omni facultate doctiſſimus, triumque linguarum Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ peritus, & unicum Germanorum decus, qui non ſolum noſtris, ſed etiam exteris nationibus admirabilis propter omnimodam eruditionem ſuam apparebat. Ad hunc Reverendiſſimum Pontificem ego Joannes Trithemius Abbas poſtea Spanheimenſis opus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis lucubravi. Amator etiam fuit librorum omnium noſtra tempeſtate ardentiffimus, qui multa volumina Hebraica, Græca, & Latina in omni ſcripturarum varietate rariffima congregavit.

Capitulum
Ordinis
noſtri Pro-
vinciale 24.
celebratur
in Blaubeu-
ren.

Anno præſcripto, Dominicâ tertiâ poſt Paſcha, quæ ab Introitu Miſſæ dicitur: *Jubilate*; celebratum fuit xxiv. Ordinis Provinciale Capitulum in Monasterio S. Joannis Baptiſtæ in oppido Blaubeuren apud Suevos Conſtantiensis Diœceſis, in quo præſederunt Georgius ſancti Stephani in Hebbipoli, Georgius in Wiblingen, Udalricus montis Monachorum, & Joannes ſancti Egidij in Nürenberga Monasteriorum ejuſdem Ordinis Abbates.

Epiſcopus
Leodiensis
occiditur.

Eodem anno Joannes de Burbon Epiſcopus Leodiensis cum Archiduce Maximiliano fideliter ſentens, inſidijs & ſubordinatione Ludovici Regis Gallorum xi. per Wilhelmum de Arnburg fuit occiſus, & Cadaver ab eodem Parricida nequiſſimo ante fores Eccleſiæ majoris conſpiciendum populo proſectum. Nec multo poſt & ipſe homicida ſimili dolo ab alio interemptus eſt in vindictam commiſſi ſcleris, & multiplicata ſunt mala

mala in terra Leodiensium, per Rupertum de Arnburg Wilhelmi necem acriter vindicantem.

Anno item prenotato, Bernardus Abbas hujus Monasterij primum latus de ambitu, quo itur ad Capitulum de Ecclesia, novum à fundamentis incepit, quod morte preventus successori perficiendum reliquit. Domum etiam pecualem trans pontem apud S. Aurelium novam cum universis habitationibus suis construxit. In oppido Wil frumentariam similiter domum aedificavit.

Eodem anno in mense Septembri memoratus Abbas Hirsaugiensis Bernardus jam senio gravatus, multisque laboribus nimium exhaustus aegrotare cepit, paulatim crescente morbo tandem Christo vocante ab hac miserabili peregrinatione ad patriam transmigravit aeternam, anno regiminis xxii. sepultus ut iusserat in Introitu Ecclesiae circa altare omnium Sanctorum, vir apud omnem Hirsaugiensium posteritatem sempiterna memoria dignus. Merito namque secundus fundator hujus Monasterij censendus, quippe qui omnia ejus bona aere alieno in duodecim millibus, ut supra dictum est, gravata reperit, cuncta penè intus & extra aedificia ruinosa vidit.

Enimverò quod nullus in ducentis annis ante eum Abbas potuit, Hirsaugiam à cunctis oneribus debitorum liberrimam reddidit, impignorata omnia redemit: & aedificia Coenobij nova multa condidit, antiqua reparavit. Majus tamen omnium, quod fecit, jure praefertur cæteris, quia non solum Monasterio utiliter praefuit in temporalibus, sed in spiritualibus etiam omnia tam in se, quam in subiectis ad Regulæ puritatem reformavit: fuit enim regularis observantiae magnus Zelotes, & cuncta ad Dei gloriam faciebat.

Bernardus
Abbas Hir-
saugie
XXXIX.
moritur.

Bernardus
hic Abbas
merito se-
cundus
fundator
dicendus
est.

De Georgio hujus Monasterij Hirsaugiensis

Abbate XL. qui praefuit annis duobus, minus xx.
diebus, variisque gestis illius temporis.

Post obitum Reverendissimi Abbatis Bernardi anno Dominicae Nativitatis memorato MCCCCLXXXII. Indictione Romanorum xv. xviii. die mensis Octobris, quæ fuit feria sexta post Galli, convenientes ad locum Capitularem Prior & Fratres hujus loci, post invocationem Spiritus sancti, aliasque orationes consuetas, Georgium Praepositum in Roche Conventualem praesentis Monasterij unanimi consensu in Abbatem elegerunt, qui per Ludovicum de Helmstatt Episcopum Spirensis confirmatus & Benedictus praefuit duobus annis xx. diebus, vir bonus, simplex, & quietus.

Georgius
fit Abbas
Hirsau-
gientis XL.
annis duo-
bus.

Hic de Moguntia venerat ad Hirsaugiense Coenobium ex S. Jacobo cum primis Reformatorebus, inter quos usque ad senectam & senium vixerat inculpatè, nulli molestus, sed gratus omnibus, & in regulari observantia singulari devotione studiosus. Ordinatus posthac à Bernardo Abbate in Roch, se in utroque statu satis utilem exhibuit rectorem, & proventus

Georgius
Abbas vita
& moribus
fuit tran-
quillus.